

**AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING**

**FEDERALE OVERHEIDSDIENST
JUSTITIE**

**Medegefinancierd door
de Europese Unie**

HULP EN DIENSTVERLENING OP MAAT VOOR DE BEWONERS VAN HET DETENTIEHUIS KORTRIJK

Onderzoek in het kader van ESF-Programma 2014-2020,
project 11947 “Lokale netwerkorganisatie – detentiehuis
Kortrijk”

Universiteit Gent, Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht

Eindrapport

Februari 2024

**UNIVERSITEIT
GENT**

ONDERZOEKER:

AUDRY DELVAUX

M.M.V. DR. CISKA WITTOUCK

PROMOTOR:

PROF. DR. TOM VANDER BEKEN

Inhoudsopgave

1.	Het onderzoek	3
2.	De onderzoeksvragen.....	4
3.	De onderzoeksmethoden en data	5
3.1.	Dossierstudie voor het profiel van de bewoners.....	5
3.2.	Survey voor de noden, behoeften en drempels bewoners	6
3.3.	Diepte-interviews	6
3.4.	Focusgroep hulp- en dienstverleners en penitentiair personeel voor hun ervaringen inzake HDG	10
3.5.	Narratieve review	11
3.6.	Observaties rond noden, behoeften en drempels in de praktijk.....	12
4.	Resultaten	13
4.1	Het concept detentiehuis	13
4.2	Perceptie van het detentiehuis & De noden, behoeften, verwachtingen en drempels die bewoners ervaren inzake HDG	27
4.3.	Perceptie van het detentiehuis & de noden, behoeften, verwachtingen en drempels die stakeholders HDG ervaren inzake HDG	67
4.4	Intersectorale, interdisciplinaire én participatieve samenwerking in ‘gelijkaardige settings’	89
5.	Algemene conclusies	92
6.	Aanbevelingen	96
Bijlage I – Tabel ‘kleinschalige detentie-initiatieven in Europa’		
Bijlage II – Kadernota experiment ESF		

1. Het onderzoek

Het penitentiaire landschap in België is in volle evolutie. Een van de aspecten daarvan is dat er naast de uitbouw en meer aangepaste invulling van klassieke gevangenissen, ingezet wordt op alternatieve kleinschalige detentievormen zoals detentiehuisen. Een detentiehuis is bedoeld als een kleinschalige inrichting voor kortgestrafte veroordeelden waar bewoners in kleine groepen (van 20 tot 60) leven en intensief en op maat worden begeleid. Volgens de visietekst van Justitie aangaande detentiehuisen zijn bewoners van het detentiehuis veroordeelden wier straftotaal niet meer dan drie jaar bedraagt of jong *first offenders* met een straf tot vijf jaar. Hoewel een detentiehuis formeel een penitentiaire inrichting blijft, is het de ambitie om daar op een andere manier te werken dan in de klassieke gevangenissen (o.a. op het vlak van differentiatie in regime, veiligheidsstructuren en personeel).

De invoering en oprichting van de detentiehuisen heeft ook een impact op de werking van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (verder HDG) die door de Gemeenschappen wordt verzorgd. Aangezien detentiehuisen gevangenissen zijn, geldt ook daar de uitdrukkelijke verplichting om een aanbod inzake hulp- en dienstverlening uit te bouwen (art. 103, §1 Basiswet¹ j° art. 3 en 5, §1, 1° Hulp- en dienstverleningsdecreet). De vraag is evenwel hoe de HDG in een dergelijke context het best wordt vorm gegeven.

Het detentiehuis Kortrijk is het eerste detentiehuis dat zijn deuren heeft geopend in België. De organisaties die hulp- en dienstverlening aanbieden aan gedetineerden en het directoraat-generaal Penitentiaire inrichtingen (DG EPI) hebben zich geëngageerd om samen hun schouders te zetten onder (de uitwerking van) dit nieuwe concept. In een ESF-project “Lokale netwerkorganisatie – detentiehuis Kortrijk” wordt, met de noden en behoeften van de doelgroep als richtingaanwijzer, gezocht naar een antwoord op de vraag hoe de HDG zich best organiseert in het detentiehuis Kortrijk om op maat van de bewoners een zinvol hulp- en dienstverleningsaanbod te realiseren in het teken van de re-integratie in de maatschappij.

Dit verslag rapporteert over een onderzoek dat in het kader van die vraag is opgesteld en tot doel heeft noden, behoeften, verwachtingen en ervaringen van verschillende stakeholders, inclusief bewoners, van het detentiehuis Kortrijk in kaart te brengen. De hoofdvraag van het ESF-project over *de wijze waarop het netwerk HDG zich best voor detentiehuisen organiseert*, wordt beantwoord. Het antwoord op die vraag, vereist eveneens een duiding van het concept ‘detentiehuis’.

Het beschrijvende wetenschappelijk onderzoek dateert van de periode september 2022 t.e.m. januari 2024. Op basis van de *evidence* aangereikt in tussentijdse rapporten,² werd een experiment geïnstalleerd

¹ Basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005 (verder Basiswet).

² Tussentijdse rapporten d.d. juni 2023 en december 2023.

dat van start ging in november 2023. De onderzoeksfase waarin het experiment geëvalueerd zal worden, loopt t.e.m. maart 2025.³ De kadertekst van het experiment wordt als bijlage toegevoegd.

2. De onderzoeksvragen

Het antwoord op **twee contextuele onderzoeksvragen** helpt om de hoofdonderzoeksvraag te kunnen beantwoorden:

1. Het concept; wat is een ‘detentiehuis’?

- Hoe wordt dit vormgegeven op nationaal/lokaal niveau?
- Waarin verschilt een detentiehuis van de reguliere gevangenis?
- Kan het ‘detentiehuis’ vergeleken worden met andere Europese ‘kleinschalige detentie-initiatieven’ (in Noorwegen en Nederland)?

2. Hoe wordt intersectoraal, interdisciplinair én participatief samengewerkt op het vlak van hulp- en dienstverlening in kleinschalige detentie-initiatieven⁴ en ‘gelijkaardige settings’, zowel op nationaal als op internationaal niveau?

- Het begrip ‘gelijkaardige settings’ wordt in dit onderzoek beperkt tot de ketenaanpak ‘Intrafamiliaal Geweld’

De **hoofdonderzoeksvraag** werd gedefinieerd als volgt:

Wat zijn de noden, verwachtingen en ervaringen van de verschillende stakeholders (inclusief bewoners) in het detentiehuis te Kortrijk met betrekking tot de organisatie van een intersectoraal, interdisciplinair én participatief netwerk(model)?

- Wie zijn de bewoners van het detentiehuis Kortrijk en welke noden, behoeften, verwachtingen en drempels inzake HDG ervaren zij?
- Welke noden, behoeften, verwachtingen en drempels inzake HDG ervaren (huidige) hulp- en dienstverleners en het penitentiair personeel in het detentiehuis Kortrijk?

³ In het academisch onderzoeksplan werd een bevraging van Europese experts voorzien. De identificatie van de Nederlandse experts vond reeds plaats: Lucy De Jong (staffunctionaris ketensamenwerking) en Theo Afman (senior beleidsadviseur) van het Ministerie van Justitie en Handhaving). De eerste contacten vonden reeds plaats maar verder onderzoek wordt voorzien tijdens de experimentfase.

⁴ In de experimentfase zal worden ingezoomd op hulp- en dienstverlening in het transitiehuis en meer bepaald op de invulling van de functies van kracht- en leefcoaches. In welke mate is een krachtcoach te vergelijken met casusregisseur? Hoe verhoudt deze zich tot de leefcoach?

De **focus** van het onderzoek is het in kaart brengen van de behoeften, verwachtingen en ervaringen van verschillende stakeholders van het detentiehuis Kortrijk teneinde te bepalen hoe het netwerk HDG zich het best organiseert in functie van die noden, behoeften, verwachtingen en ervaringen.

Met stakeholders worden in eerste instantie de bewoners van het detentiehuis bedoeld. Daarnaast worden zowel de hulp- en dienstverleners die ressorteren onder de Vlaamse Gemeenschap én structurele partner zijn/waren in het detentiehuis (sinds de opening in september 2022), als het penitentiair personeel dat ressorteert onder de FOD Justitie als stakeholder aanzien.

3. De onderzoeksmethoden en data

Voor het beschrijvende onderzoek wordt gebruik gemaakt van verschillende methoden.

3.1. DOSSIERSTUDIE VOOR HET PROFIEL VAN DE BEWONERS

Via de justitiële databank Sidis Suite werden de dossiers van de bewoners geconsulteerd. Op basis van de daarin opgenomen informatie werd een overzicht gemaakt van de in- en uitstroom van bewoners in het detentiehuis sinds de opening in september 2022. Op 31 januari 2024 hadden 118 bewoners in het detentiehuis verbleven. Daarnaast werd een profielschets gemaakt o.b.v. een analyse van de volgende parameters:

- aard van het misdrijf waarvoor de bewoners in het detentiehuis verblijven
- strafmaat
- aantal detenties
- termijn tot het verkrijgen van UV's

Daarnaast werden enkele socio-demografische kenmerken in kaart gebracht:

- leeftijd
- burgerlijke staat
- kind(eren)
- nationaliteit
- taal
- woonplaats

3.2. SURVEY VOOR DE NODEN, BEHOEFTE EN DREMPELS BEWONERS

In het kader van het BRuG onderzoek⁵ vindt een grootschalige kwantitatieve bevraging plaats teneinde de noden, behoeften en drempels van de Vlaamse en Brusselse gevangenispopulatie in kaart te brengen m.b.t. re-integratie. Met de onderzoekers en opdrachtgevers van dit onderzoek is afgesproken de vragenlijst die in het BRuG-onderzoek is gebruikt ook (na enkele aanpassingen in functie van de specifieke situatie van de populatie) voor het bestuderen van de noden, behoeften en drempels van de bewoners in het detentiehuis Kortrijk te gebruiken.

Sinds november 2022 tot april 2023 werd aan nieuwe bewoners na een verblijf van twee weken gevraagd om deze vragenlijst – al dan niet met hulp – in te vullen.⁶ Deelnemers gaven *informed consent* en namen geïnformeerd, vrijwillig en anoniem deel. 38 bewoners vulden deze vragenlijst in.

De focus werd gelegd op de analyse van gegevens m.b.t. psychosociale noden en behoeften die aangegeven werden bij opname in het detentiehuis. De volgende levensdomeinen zijn daarbij in rekening genomen:

- contacten met hulp- en dienstverlening
- werk en andere dagbesteding
- huisvesting
- psychische en verslavingsproblemen.

3.3. DIEPTE-INTERVIEWS

Een kwalitatief diepte-onderzoek was een tijdsintensief proces. Gelet op het groot aantal interviews dat werd afgenomen, werd een theoretische saturatie bereikt. Een kwalitatief interview onthult naast de gedachtegang van de respondenten eveneens ook de redenen voor die gedachtegang. Bovendien werd gefocust op belevings- en ervaringsaspecten vanuit het perspectief van de respondenten. Er werd een interpretatieve benadering gehanteerd.⁷

De onderzoeksdata werden verzameld aan de hand van diepte-interviews. De vragen die aan de respondenten gesteld werden, zijn dus niet op voorhand exact vastgelegd, evenmin als de volgorde waarin

⁵ Een multidisciplinair onderzoek (4/12/2021 - 3/01/2024) naar de '*Behoeften voor Re-integratie en recidivebeperking bij Gedetineerden*' in opdracht van de Vlaamse Overheid, Agentschap Justitie & Handhaving, uitgevoerd door onderzoeksgroep Participatie en Leren in Detentie (PALD), Vrije Universiteit Brussel: Prof. Dorien Brosens (coördinator), Prof. Liesbeth De Donder en Leen Vandevelde, in samenwerking met Universiteit Antwerpen – Centrum voor Onderzoek naar Ecologische en Sociale verandering (CRESC): Prof. Peter Raeymaekers en Liesbeth Naessens en Universiteit Gent – Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht: Dr. Louis Favril & Vakgroep Orthopedagogiek: Prof. Stijn Vandevelde.

⁶ Fien Van Den Driessche, masterstudente criminologie, heeft tijdens haar stage in het detentiehuis Kortrijk geholpen bij de bevraging van de bewoners op basis van deze vragenlijsten. Analyse van de vragenlijsten gebeurde met hulp van Bo Delheye en Sofie Sampers, beide masterstudentes criminologie, tijdens hun stage.

⁷ K. BEYENS, & H. TOURNEL, "Mijnwerkers of ontdekkingsreiziger? Het kwalitatieve interview", in *Kwalitatieve methoden en technieken*, 2010, 203-205.

de verschillende topics aan bod komen. Er werd wel gewerkt met een topiclijst die als leidraad en geheugensteun fungeerde voor de interviewer.

Voor de data-analyse bij deze kwalitatieve diepte-interviews werden vooreerst transcripties gemaakt op basis van de opnames. Om de betrouwbaarheid van de gegevensverzameling te bevorderen werden de interviews – uiteraard met toestemming van de respondent – opgenomen. Het letterlijk uittypen van deze interviews vermijdt immers een inmenging van de interpretatie van de onderzoeker.⁸ Na het transcriberen van de interviews werden de teksten minstens twee maal herlezen. De data konden vervolgens gecodeerd worden in twee stappen. Ten eerste werden bij de open codering de data gereduceerd op basis van relevantie⁹ waarbij zowel gebruikt gemaakt werd van de a priori benadering als van de inductieve methode (grounded theory). Bij de a priori benadering werden de codes voorafgaand vastgelegd om deze daarna in de teksten terug te vinden. Deze codelijst veranderde tijdens het coderingsproces.¹⁰ Volgens de grounded theory worden de codes gevormd op basis van de verkregen data zonder een vooropgesteld theoretisch kader.¹¹ Ten tweede werd er axiaal gecodeerd zodat de bij elkaar horende codes werden samengevoegd tot een overkoepelende code maar geplaatste codes kunnen ook bij meerdere overkoepelende codes passen. Dit heeft geleid tot een codeboom.¹² De interviews werden in ieder geval afzonderlijk geanalyseerd en relevante tekstfragmenten werden thematisch op een alternatieve manier samengebracht om het risico op verklevingen te reduceren en de dataverwerking een wetenschappelijk karakter te laten genereren.¹³

3.3.1 Diepte-interviews voor de ervaring van de bewoners inzake HDG

Via diepte-interviews van de bewoners werd gepeild naar de ervaringen van bewoners m.b.t. HDG. De interviews werden gepland in twee rondes met telkens maximaal 15 deelnemers. De eerste ronde werd gestart in november 2022, en had een eerder exploratief doel in functie van de ontwikkeling van een experiment. In deze eerste ronde werden 15 respondenten bevraagd (tabel 1). Deelname was vrijwillig. De bewoners werden niet (altijd) in volgorde van aankomst in het detentiehuis geïnterviewd. In totaal werden in de eerste ronde 40 interviews afgenomen. Deelnemers gaven *informed consent* en namen geïnformeerd en anoniem deel, zij deelden op dat moment ook hun telefoonnummer en/of e-mailadres mee voor hercontactname. Gemiddeld duurde een interview 45 minuten. In tabel 1 wordt het aantal interviews per interviewmoment weergegeven. Er werd steeds een interview afgenomen een tweetal weken na aankomst in het detentiehuis, *i.e. 'het interview bij aankomst'*. Daaropvolgend werd een tweede bevraging beoogd halverwege het traject van de bewoner in het detentiehuis Kortrijk. Aangezien enkele bewoners zeer kort

⁸ F. JANSSENS, "Betrouwbaarheid en validiteit in interpretatief onderzoek", *Pedagogisch tijdschrift*, 1985, 10(3), 149-161

⁹ T. DECORTE en D. ZAITCH, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven, Acco, 2010, 458.

¹⁰ T. DECORTE en D. ZAITCH, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven, Acco, 2010, 458-460.

¹¹ M. SAUDNERS, P. LEWIS en A. THORNHILL, *Methoden en technieken van onderzoek*, 2007.

¹² F. DE BOER en J. EVERS, "Kwalitatief onderzoek, een korte inleiding", in J. EVER (red). *Kwalitatief interviewen: kunst en kunde*, Den Haag, Lemma, 2007, 3-22.

¹³ B.G. GLASER en A.L. STRASSUS, *The discovery of grounded theory*, Chicago, Aldine Publishing Compagny, 1967.

in het detentiehuis verbleven, bleek de meerwaarde van dat *'tussentijds interview'* gering. Ook enkele dagen voor vertrek werd in principe een interview van de bewoner afgenomen maar wanneer deelnemers op transfer gingen naar het penitentiair centrum, bijvoorbeeld wegens het niet naleven van de afspraken in het detentiehuis, kon het *'interview bij vertrek'* niet plaatsvinden. Ook werd een VLV-datum plots wel eens vervroegd, zodat het interview bij vertrek niet meer georganiseerd kon worden. De interviews bij aankomst, het tussentijds interview en het interview bij vertrek vonden steeds face-to-face plaats in een gespreksruimte in het detentiehuis. Tot slot was er een drietal maanden¹⁴ na vertrek uit het detentiehuis een *'opvolginterview'*. De opvolginterviews van de deelnemers op transfer vonden face-to-face plaats in de gevangenis. De overige opvolginterviews vonden plaats in de woning van deelnemers of desgevallend telefonisch.

De tweede ronde startte op 20 juni 2023. In deze ronde werd beoogd 10 respondenten te interviewen (tabel 2) - tijdens een interview bij aankomst, een tussentijds interview halverwege hun traject (indien zij langere tijd in het detentiehuis verbleven), een interview bij vertrek en een opvolginterview. Deze interviews werden afgenomen teneinde mogelijke veranderingen of nuanceringen te kunnen aanbrengen t.o.v. de ervaringen in de opstartfase. Er konden slechts drie interviews bij vertrek worden afgenomen vermits drie deelnemers op transfer gingen (en nadien niet meer bereikbaar waren) en vier deelnemers nog steeds verblijven in het detentiehuis. Twee van de drie bewoners uit de tweede ronde die geïnterviewd werden bij vertrek, bevonden zich nog niet in de tijdsvoorwaarde voor een laatste opvolginterview. Bijgevolg werden 17 interviews afgenomen in de tweede ronde.

In totaal vonden er 57 diepte-interviews met 25 respondenten plaats.

RONDE I

BEWONERS	(1) Interview bij aankomst	(2) Tussentijds interview	(3) Interview bij vertrek	(4) Opvolginterview	Totaal
Aantal	15	6	12	7 (incl. 2 in PCB)	40

Tabel 1

RONDE II:

BEWONERS	(1) Interview bij aankomst	(2) Tussentijds interview	(3) Interview bij vertrek	(4) Opvolginterview	Totaal
Aantal	10	3	3	1	17

¹⁴ Er werd gekozen voor een termijn van drie maanden om zoveel mogelijk opvolginterviews te kunnen organiseren binnen het tijdsbestek van het onderzoek.

Tabel 2

3.3.2 Diepte-interviews voor de ervaring van hulp- en dienstverleners en penitentiair personeel inzake HDG

Verschillende stakeholders die betrokken zijn bij de organisatie van HDG in het detentiehuis te Kortrijk werden via diepte-interviews, ook semi-gestructureerde interviews genoemd, bevraagd. Deelnemers gaven *informed consent* en namen geïnformeerd, vrijwillig en anoniem deel. Bij de interviews werd gebruik gemaakt van een (open) topic list, met de mogelijkheid voor de respondenten om ook andere thema's aan te snijden. Een interview vond plaats via videocall, de overige interviews vonden face-to-face plaats in een gespreksruimte in het detentiehuis. Gemiddeld duurde elk interview 50 minuten.

Deze stakeholders worden geoperationaliseerd aan de hand van het decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Naast gedetineerden zijn dit:

Hulp- en dienstverleners: In artikel 2, 7° van het decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden wordt hulp- en dienstverlening omschreven als *“alle hulp- en dienstverlening die door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest wordt georganiseerd of verstrekt en die relevant is voor de gedetineerden”*. In functie van het onderzoek werd voortgegaan op de initiële stakeholdersanalyse die werd uitgevoerd door de beleidscoördinator van detentiehuis Kortrijk. Er werden zeven Vlaamse partners bevraagd (zie tabel 3): trajectbegeleider CAW, organisatie-ondersteuner CAW, detentieconsulent VDAB, leerloopbaanbegeleider LIO, sport- en cultuurfunctionaris de Rode Antraciet, psychologe bij het CGG en beleidscoördinator.

Penitentiair personeel: Het decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden beschouwt ook het penitentiair personeel als samenwerkingspartner bij de organisatie van HDG. In het detentiehuis Kortrijk bestaat het penitentiair personeel uit: detentiebegeleiders, psychosociale dienst (verder PSD), directieleden. Er werden twee assistenten van de PSD bevraagd, twee directieleden en zes detentiebegeleiders (zie tabel 2).

Deze actoren werden kwalitatief bevraagd via een heterogeen samengestelde steekproef. Beide directieleden werden geïnterviewd. Uit de vier PSD-leden werden twee namen geloot. Het voordeel van een heterogene steekproef is dat de verkregen resultaten beter gegeneraliseerd kunnen worden. Bij de steekproeftrekking werden de detentiebegeleiders vooreerst ingedeeld in drie groepen: (1) op basis van anciënniteit, (2) op basis van al dan niet werkervaring als penitentiair beampte en (3) op basis van een al dan niet achtergrond in de sociale sector (werkervaring en/of diploma). Per deelgroep werden twee namen geloot. De steekproeftrekking uit deze drie groepen leidde – in verhouding tot de voltallige groep detentiebegeleiders – tot een representatief aantal mannelijke en vrouwelijke respondenten.

Hulp- en dienstverleners én het penitentiair personeel zullen verder benoemd worden als ‘stakeholders HDG’.

STAKEHOLDERS HDG	Vlaamse partners	Psychosociale dienst	Directie	Detentiebegeleiders	Totaal
Aantal	7	2	2	6	17

Tabel 3

3.4. FOCUSGROEP MET HULP- EN DIENSTVERLENERS EN PENITENTIAIR PERSONEEL VOOR HUN ERVARINGEN INZAKE HDG

Bij de samenstelling van de focusgroep werd rekening gehouden met een evenwichtige verdeling, *i.e.* er werd gepoogd om een vertegenwoordiger van zowel elke hulp- en dienstverleningsorganisatie, als van het penitentiair personeel te laten deelnemen. In eerste instantie werden de respondenten die in een eerdere fase van het onderzoek geïnterviewd zijn, per mail gecontacteerd (*supra* 3.3.2). Teneinde de anonimiteit van de deelnemers te garanderen, worden hun namen niet vermeld. Gelet op het verloop van personeel n.a.v. de heropening van de gevangenis van Ieper, namen er voor bepaalde hulp- en dienstverleningsorganisaties andere respondenten deel dan tijdens de diepte-interviews.

Een focusgroep is een kwalitatieve onderzoekstechniek die zich laat kenmerken door de waarnemingssituatie waarbij op basis van meerdere deelnemers aan een gespreksituatie onderzoeksdata worden verzameld. De interactie tussen de groepsleden is een doelbewust ingezet middel om gegevens te verkrijgen die gaan over de diverse opvattingen en perspectieven.¹⁵ De onderzoekster trad op als moderator. Bij de bespreking van de resultaten zal een onderscheid gemaakt worden tussen het penitentiair personeel en de Vlaamse hulp- en dienstverlening teneinde eventuele verschillende visies te belichten.

Er werd geopteerd voor een interviewmodel dat aansluit bij het opzet van het focusgroepsgeprek, *i.e.* ter aanvulling van de diepte-interviews, opdat onderzoekster bepaalde onderwerpen die tijdens de interviews ter sprake kwamen, verder kon exploreren en uitdiepen.¹⁶ De tussentijdse bevindingen en rode draden die voortkwamen uit de analyse van de interviews, vormden bijgevolg de basis voor de vragen. Bovendien werd met het focusgroepsgeprek beoogd om de tussentijdse onderzoeksresultaten te toetsen op een eventuele evolutie gelet op het tijdsverloop tussen de interviews (*d.d.* februari – mei 2023) en het focusgroepsgeprek (*d.d.* 13 november 2023). Het focusgesprek werd integraal uitgetypt en de belangrijkste thema's werden

¹⁵ F. VANDER LAENEN, "Focusgroepen" in D. ZAITCH en T. DECORTE (eds.), *kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven, Acco, 229-256.

¹⁶ D.L. MORGAN, *Focus groups as qualitative research*, Londen, Sage Publications, 1988.

geïdentificeerd. Voor de verwerking van de verworven data werd op dezelfde manier tewerk gegaan als bij de diepte-interviews.

3.5. NARRATIEVE REVIEW

Overeenkomstig het academisch onderzoeksplan dienen o.b.v. een literatuurstudie enkele contextuele onderzoeksvragen beantwoord te worden. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een narratieve review, ook traditionele review genoemd. In tegenstelling tot bij een systematische review, impliceert dit niet dat de huidige literatuur op een systematische manier doorzocht wordt om duidelijk te maken welke onderzoeken al dan niet worden meegenomen. De narratieve review betreft een geschikte methode om kennis te vergaren omtrent de actuele informatie binnen een bepaald onderzoeksgebied.¹⁷

3.5.1 *Het concept detentiehuis*

Deze situerende literatuurstudie werd gebruikt om het concept 'detentiehuis' te beschrijven, zowel nationaal/lokaal, als internationaal. Hoewel geen systematische review, wordt hierna de zoekstrategie kort beschreven:

Om een overzicht te bekomen van de wetenschappelijke **nationale bronnen** i.v.m. kleinschalige detentie(vormen) werden volgende digitale databanken geconsulteerd; *Panopticon, Fatik, Sociaal Net, Jura en Jurisquare*. Bij het doorzoeken van die bronnen werd een combinatie van relevante zoektermen gehanteerd: detentiehuis OR detentiehuizen, transitiehuis OR transitiehuizen, kleinschalige detentie, herstelgerichte detentie, open gevangenis, open regime, vzw de huizen, re-entry huis, de huizen AND detentie, de huizen AND gevangenis.

Na een eerste lezing – op basis van titels en abstracts - werden 338 mogelijk relevante bronnen geïdentificeerd. Hierin bleken 102 duplicaten vervat zodat 236 bronnen gescreend werden. Uiteindelijk bleven er 188 potentieel relevante hits over.

Om een overzicht te bekomen van de wetenschappelijke **internationale bronnen** i.v.m. kleinschalige detentie(vormen) werden de online databank *Web of Science* geconsulteerd aan de hand van zoektermen zoals prison size, small prison, detention house, prison house en prison architecture. Deze zoektocht leidde tot 157 hits waarvan na een eerste screening – op basis van titels en abstracts – 41 mogelijk relevante bronnen werden geïdentificeerd.

¹⁷ L. SCHMIDT en P.C. GOTZSCHE, *Of mites and men: reference bias in narrative review articles: a systematic review*, Fam Pract, 2005.

3.5.2 Hulp- en dienstverlening in ‘gelijkaardige settings’

De narratieve review werd vervolgens ook toegepast om inzicht te verwerven in hoe intersectoraal, interdisciplinair én participatief kan worden samengewerkt in de context van ‘detentiehuisen’ door een vergelijking te maken met **‘gelijkaardige settings’**. In dit onderzoek werd gekozen voor de ketenaanpak ‘Intrafamiliaal Geweld’ met als concrete toepassing een Family Justice Center als ‘gelijkaardige setting’.¹⁸ De randvoorwaarden om te komen tot een efficiënte intersectorale, interdisciplinaire én participatieve samenwerking op het vlak van hulp- en dienstverlening in de context van het detentiehuis, die gegenereerd werden uit de analyse van de diepte-interviews van de hulp- en dienstverleners, konden op die manier gelinkt worden aan reeds bestaande samenwerkingsverbanden tussen verschillende sectoren.

Onderzoekster woonde een uiteenzetting bij van coördinatoren ketenaanpak West-Vlaanderen, Patrick Delanoeye en Sabine Persad, waarbij verdiepende vragen werden gesteld. Er dient hierbij benadrukt te worden dat het concept ‘casusregisseur’ en ‘dossierbeheerder’ binnen de ketenaanpak verder zullen worden geëxploreerd tijdens de experimentfase.

3.6. OBSERVATIES ROND NODEN, BEHOEFTE EN DREMPELS IN DE PRAKTIJK

De onderzoekster is vaak aanwezig in het detentiehuis en kan daarbij de HDG die daar plaatsvindt observeren. Zij heeft ook deelgenomen aan overlegmomenten tussen de stakeholders HDG in het CORTi (1 februari, 16 maart en 11 mei, 13 juli en 13 november 2023), DeKor (4 december 2022) en overleg experiment (22 januari 2024).

¹⁸ In de ketenaanpak wordt uitgegaan van dezelfde basisprincipes en werken partners uit verschillende domeinen (hulp- en dienstverlening, politie, justitie en bestuur) samen.

4. Resultaten

4.1 HET CONCEPT DETENTIEHUIS

Op basis van de literatuurstudie volgt hierna een korte beschrijving van de (lange) weg naar het detentiehuis: van het initieel gedachtegoed dat (mede-)geïnspireerd werd door de valkuilen van detentie in een klassieke gevangenis, naar de politieke ambities voor een gevangenisdiversificatie, tot de oprichting van het eerste detentiehuis in België. De beleidsvisies van zowel het directoraat-generaal Penitentiaire inrichtingen (verder DG EPI), als van het detentiehuis zelf worden toegelicht. Tot slot zal het detentiehuis van Kortrijk in Europees perspectief geplaatst worden met een focus op Noorwegen en Nederland.

4.1.1. Op naar detentie-‘huizen’

A. Pijnpunten klassieke gevangenis

Studies tonen heel wat pijnpunten aan van detentie in klassieke gevangenissen. Zo zijn er de traditionele *pains of imprisonment* waarbij gevangenen vooral vrijheid, goederen en diensten, heteroseksuele relaties, autonomie en veiligheid ontberen.¹⁹ Gedetineerden verkeren bij vrijlating vaak in een verslechterde situatie, zodat begeleiding tijdens detentie als essentieel wordt beschouwd en zelfs belangrijker dan de opgelegde straf.²⁰ De gevangenisstraf wordt vaak geassocieerd met concepten als ‘crime school’ en detentieschade. Daarnaast is er een bewezen verband met nadelige gevolgen voor de huisgenoten en de familieleden, problemen van re-integratie en hoge recidivegraad na detentie.²¹ De praktische moeilijkheden hebben niet alleen betrekking op een tekort aan middelen of personeel en veiligheidsoverwegingen, maar ook op het feit dat ons huidige gevangenisconcept er niet op gericht is om levensomstandigheden te creëren die zo veel mogelijk aansluiten bij die in de samenleving.²²

De invloed van de gevangencultuur is niet ideaal voor **hulp- en dienstverlening**. Binnen die cultuur wordt immers al een eerste drempel gecreëerd; gedetineerden die op zoek gaan naar begeleiding krijgen van medegedetineerden het label van ‘zwak en kwetsbaar’.²³ Recent werd het auditrapport gepubliceerd van

¹⁹ G. SYKES, *The society of captives: a study of a maximum security prison*, Princeton, Princeton University Press, 1958.

²⁰ D. LEESTMANS, “Interview Nicole De Clercq - Er is te weinig contact met gedetineerden”, *De Juristenkrant*, 30 mei 2012, 15; L. NAESSENS, K. DE KOSTER, F. SEGAERT, “Wij blijven mensen! Gedetineerden over de gevangenis van de toekomst”, *Sociaal.Net*, 13 juni 2018.

²¹ V. SCHEIRS, M. BECKMANN, K. BEYENS, S. DE RIDDER, P. KENNES, M. ROOSEN, A.S. VANHOUCHE, “De atleet in minister Koen Geens. Penologische reflecties bij zijn justitieplan”, *Panopticon*, 2015, 36, 361-374.

²² D. BROSENS, L. DE DONDER, J. MIEVIS, F. SALHI en L. VAN ROY, “Inspraak & participatie van gedetineerden in de gevangenis van Gent”, 2016, Vrije Universiteit Brussel.

²³ J. BOXSTAENS, “Hulpverlening in Belgische gevangenissen. Een radicale koerswijziging is nodig”, *Sociaal.Net*, 17 november 2017, 2-3.

het Rekenhof.²⁴ In dat rapport worden verschillende obstakels inzake hulp- en dienstverlening aan gedetineerden beschreven waarvan we er enkele belichten. Niet alleen blijkt het aanbod van hulp- en dienstverlening enorm te verschillen over de gevangenissen heen, ook zijn er vaak praktische hindernissen die maken dat gedetineerden met gelijke noden en behoeften niet dezelfde toegang tot hulp- en dienstverlening kunnen genieten. Het Rekenhof identificeerde regionale onbeschikbaarheden, gebrek aan digitalisering en de vaak verouderde infrastructuur als drie grote obstakels. Wanneer een gedetineerde vóór zijn vrijlating nooit de geschikte hulpverlening ontvangt, vergroot het risico op meer detentieschade en meer problemen bij re-integratie.²⁵ Daarenboven is het ook essentieel dat gedetineerden kennis hebben van het aanbod. Gelet op de taal- en mentale barrières is het belang van een laagdrempelige en uniforme bekendmaking groot. Het persoonlijk aanspreken van gedetineerden – ongeacht die bekendmaking – is voor hulp- en dienstverleners nog steeds de beste methode om ze te stimuleren teneinde deel te nemen aan het hulp- en dienstverleningsaanbod. Ook het inzetten van penitentiaire bewakingsassistenten, als ondersteuning bij bekendmaking en aanmoediging tot deelname is belangrijk. Zij hebben immers dagelijks rechtstreeks contact met de gedetineerden.²⁶ Drughulpverlening tijdens de detentieperiode en de samenwerking met de OCMW in de periode van vrijlating vormen de grootste tekorten. Op de brug van binnen naar buiten vervullen de OCMW immers een belangrijke taak op het vlak van sociale administratie. De zorgcontinuïteit kent meerdere pijnpunten. Zo is er onvoldoende ondersteuning om de overgang van binnen naar buiten goed te laten verlopen. De aansluiting met hulp- en dienstverlening buiten verloopt vaak moeizaam (ondanks het importmodel). Dat de re-integratie in de samenleving na detentie eveneens een kerntaak vormt van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, mag niet uit het oog worden verloren.²⁷ Ook de onzekere timing van uitgaansvergunningen en de slechte communicatie hieromtrent bemoeilijken een vlotte overgang naar het leven buiten de muren.²⁸ Inzake de informatie-uitwisseling tussen hulp- en dienstverleners is er geen overkoepelend instrument waartoe alle hulp- en dienstverleners toegang hebben zodat de informatie-uitwisseling omtrent de noden en behoeften van gedetineerden vlotter zou verlopen. Er werd wel vastgesteld dat een casusoverleg – nu enkel gebruikt voor specifieke doelgroepen zoals geradicaliseerde gedetineerden – de samenwerking bevordert.²⁹

B. Visie ‘De Huizen’

Vanuit verschillende hoeken wordt al jarenlang gewezen op de nadelige effecten van een vrijheidsberoving, niet alleen voor de gedetineerde en zijn familie zelf maar ook voor het slachtoffer en de samenleving in het

²⁴ REKENHOF, *Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden*, Brussel 2022, <https://www.ccrek.be/nl/publicatie/hulp-en-dienstverlening-aan-gedeteneerden>;

Dit onderzoek richtte zich op vier centrale actoren binnen hulp- en dienstverlening aan gedetineerden: welzijn, werk, onderwijs en geestelijke gezondheid. Ook in onderliggend onderzoek werden dezelfde actoren bevraagd.

²⁵ Ibid, 20.

²⁶ Ibid, 21.

²⁷ N. PATERSON, “Het Vlaamse decreet hulp- en dienstverlening aan gedetineerden: tussenhalte of eindstation?”, *Fatik*, 2013, nr. 138, 23.

²⁸ Ibid., 23.

²⁹ REKENHOF, *Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden*, Brussel 2022, <https://www.ccrek.be/nl/publicatie/hulp-en-dienstverlening-aan-gedeteneerden>, 18.

algemeen.³⁰ Nagenoeg elke gedetineerde in ons land komt ooit vrij, in ieders belang wordt die terugkeer in de maatschappij dan ook best zo goed mogelijk voorbereid.³¹

Onder impuls van Hans CLAUS startte de Liga voor mensenrechten in 2011 het 'Project Gedifferentieerde Strafvuitleiding' dat leidde tot een nieuw detentieconcept waarbij opsluiting niet langer plaatsvindt in grootschalige instellingen, maar in kleine detentiehuisen. In de schoot van de Liga voor mensenrechten is in 2012 *vzw De Huizen* ontstaan die erfgenaam is van het 'Concept van De Huizen'.³² Een detentie die re-integratie beoogt, moet volgens deze beweging in ruimte en in werking zelf in de samenleving geïntegreerd zijn. Wanneer detentie kan plaatsvinden in detentiehuisen van 10 tot 30 gedetineerden kan er beter gedifferentieerd worden. In de gevallen waarin beveiliging nodig is, kan er op die manier ook beter beveiligd worden. Bovenal zal de drempel tussen de samenleving en haar voorzieningen enerzijds en de gedetineerde anderzijds lager worden gelet op de zichtbare positieve sociale, economische of culturele rol die een detentiehuis zal vervullen in de nabije omgeving (bv. fietsatelier, bakkerij...). Deze alternatieve detentievorm stoelt aldus op drie fundamentele principes: kleinschaligheid, nabijheid en differentiatie.³³

Het concept van **kleinschalige detentie** impliceert dat de grote tot zeer grote gevangenen worden vervangen door een honderdtal kleine detentiehuisen die per streek georganiseerd worden.³⁴ Binnen één streek worden dan alle penitentiaire programma's (van gesloten tot open) ontwikkeld. Elke gedetineerde krijgt een individueel Planbegeleider die het detentie- en reclasseringsplan opvolgt.³⁵

Daarnaast benadrukt **nabijheid** van detentie de integratie van detentiehuisen in lokale gemeenschappen, waarbij de huisen niet alleen dienen als detentiefaciliteiten, maar tevens als waardevolle toevoeging aan de buurt. Conform het normaliseringsprincipe streven gedetineerden naar een maximaal gebruik van hulp- en dienstverlening binnen de directe omgeving, wat ook als een essentieel element van nabijheid wordt beschouwd.

Het derde kernprincipe, **differentiatie**, benadrukt de noodzaak om detentiehuisen te onderscheiden op basis van beveiliging, invulling en begeleiding, teneinde een persoonlijke aanpak voor gedetineerden mogelijk te maken.³⁶ Dit impliceert eveneens een parcours doorheen de verschillende soorten detentiehuisen.³⁷

Ondertussen vond het concept van detentiehuisen ook op **Europees niveau** gehoor. **RESCALED** is een Europese netwerkorganisatie die het concept van detentiehuisen als alternatief voor grootschalige gevangenen promoot door in te zetten op sensibilisering, netwerkvorming, kennisdeling,

³⁰ S. SNACKEN, "Het leven in de gevangenis: individuele beleving en collectief gebeuren", *Fatik*, 2010, 127, 17-22.

³¹ S. GRYSON, "Voorstelling Businessplan "De Huizen"", *Fatik*, 2014, nr. 143, 31.

³² H. CLAUS, "Van gevangenis naar detentiehuis", *Fatik*, 2013, nr. 137, 26.

³³ H. CLAUS en M. GRYSON, "Detentiehuisen – Op maat van mens en strafdoel", *Fatik*, 2017, nr. 153, 21.

³⁴ Onderzoek toont aan dat er een relatie bestaat tussen de omvang van de gevangenis en de kwaliteit van het leven in de gevangenis; K. BEYENS en F. JANSSENS, "Gevangenen voor de 21e eeuw: opportuniteit of gemiste kans?", *Orde Dag*, 2009, nr. 48, 16.

³⁵ H. CLAUS, "Van gevangenis naar detentiehuis", *Fatik*, 2013, nr. 137, 26.

³⁶ K. BEYENS, H. CLAUS, en L. NAESSENS, "Meer van hetzelfde: is dat wel een goed idee?", *Panopticon*, 2014, 35(3), 213-218.

³⁷ H. CLAUS en M. GRYSON, "Detentiehuisen – Op maat van mens en strafdoel", *Fatik*, 2017, nr. 153, 21.

beleidsbeïnvloeding en het ondersteunen van verandering in de Europese regio.³⁸ Ze stellen het concept van klassieke gevangenissen kritisch in vraag en brengen detentiehuizen als alternatief naar voor. In de visie van RESCALED wordt vooropgesteld dat de drie principes van detentiehuizen, kleinschaligheid, nabijheid, en differentiatie, bijdragen aan veilige, duurzame, en inclusieve samenlevingen.³⁹ Veiligheid verwijst naar het verminderen van recidive, duurzaam naar een toekomstgerichte aanpak op een sociaal, economisch en milieuvriendelijk niveau, en inclusief naar een samenleving waar ieders noden en rechten tellen.⁴⁰

Ondertussen heeft RESCALED leden in negen Europese landen: België, Tsjechië, Ierland, Malta, Nederland, Duitsland, Noorwegen, Portugal, en Spanje. De leden zijn nationale instituten, personen of partnerorganisaties die elk op hun manier de implementatie van detentiehuizen ondersteunen. Bijvoorbeeld, voor wat betreft België zijn vzw *De Huizen* en de Vrije Universiteit Brussel lid van RESCALED.⁴¹

4.1.2. Het eerste detentiehuis in België

A. Situering

Vzw *De Huizen* slaagde erin op politiek niveau bewustwording te creëren inzake het niet functioneren van onze Belgische gevangenissen en de nood aan structurele hervormingen. Voormalige Minister van Justitie Koen GEENS zette de eerste stap richting een beleid van kleinschalige detentie in België. In september 2019 werd dat beleid geconcretiseerd bij de opening van het eerste transitiehuis⁴² in Mechelen.⁴³

Voormalig Minister van Justitie Vincent VAN QUICKENBORNE bewandelde dat pad verder. In het regeerakkoord van 30 september 2020⁴⁴ werd verwezen naar de ontwikkeling en het verder uitbouwen van kleinschalige detentieprojecten voor bepaalde groepen gedetineerden. Ook in de beleidsnota van Justitie werd geduid op de creatie van detentiehuizen met aangepast veiligheidsniveau.⁴⁵ VAN QUICKENBORNE benadrukte steeds dat gevangenissen niet alleen dienen voor vergelding en maatschappijbescherming,

³⁸ RESCALED, "What we do", <https://www.rescaled.org/what-we-do/>.

³⁹ H. DE VOS en A. VANHOUCHE, "Conferentie: Rescaled", *Fatik*, 2019, nr. 162, 39.

⁴⁰ RESCALED, "Mission-Vision", <https://www.rescaled.org/mission-vision/>.

⁴¹ H. DE VOS en A. VANHOUCHE, "Conferentie: Rescaled", *Fatik*, 2019, nr. 162, 39.

⁴² Kleinschalige woonvoorziening waar gedetineerden de laatste maanden van hun detentie werken aan hun re-integratie in de maatschappij. Het grootste verschil tussen transitie- en detentiehuizen is dat deze laatsten een alternatief voor vormen voor de klassieke gevangenis terwijl transitiehuis een strafuitvoeringsmodaliteit zijn; Artikel 9/1 Wet betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten; S. VERKINDERE en G. HERKES, "Beleving van het verblijf in de re-entrywoning als stap tussen detentie en integratie in de maatschappij", *Fatik*, 2019, nr. 164, 15.

⁴³ K. BEYENS en S. SNACKEN, *Straffen: een penologisch perspectief*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2017, 120; A. VANHOUCHE en O. NEDERLANDT, "De Belgische transitiehuis: nood aan een terugkeer naar het originele concept van detentiehuizen", *Fatik*, 2020, 167, 6.

⁴⁴ FEDERALE REGERING, Regeerakkoord, 30 september 2020, 72, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf.

⁴⁵ ALGEMENE BELEIDSNOTA JUSTITIE, 4 november 2020, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 55-1580/016, 7-8, <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1580/55K1580016.pdf>.

maar ook als een plek moeten zijn waar de tijd zinvol wordt besteed en re-integratie van gedetineerden centraal staat.⁴⁶

De ‘nieuwe detentiehuisen’ zouden een rol spelen bij de implementatie van de bepalingen met betrekking tot kortgestraften, zoals vastgelegd in de Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden (verder WERP).⁴⁷ Waar veroordeelden tot gevangenisstraffen tot drie jaar voorheen in principe in voorlopige vrijheid werden gesteld (via elektronisch toezicht), worden deze straffen sinds 1 september 2022 gefaseerd uitgevoerd in detentiehuisen; een significante verandering in het strafuitvoeringsbeleid voor kortgestraften.⁴⁸ Het detentiehuis heeft het juridisch statuut van een gevangenis⁴⁹ zodat de Basiswet van toepassing is op het reilen en zeilen *intra muros*.

Er werd vooropgesteld om de komende jaren 15 detentiehuisen te openen, voor in totaal 720 bewoners. In 2050 zou 80% van de gedetineerden in detentiehuisen verblijven zodat de gevangenis een uitzondering wordt.⁵⁰ Op 12 september 2022 opende in ieder geval het eerste Belgische detentiehuis in Kortrijk. Inmiddels werd ook een detentiehuis in Vorst geopend en wordt de opening van detentiehuisen in Olen, Zelzate, Ninove, Genk en Antwerpen op relatief korte termijn voorzien.⁵¹

B. Beleidsvisies

- Visietekst DG EPI

De visietekst van FOD Justitie maakt duidelijk dat DG EPI de inwerkingtreding van het luik van de WERP m.b.t. de gevangenisstraffen tot drie jaar als een kans ziet om te innoveren en te voorzien in een diversificatie van detentiemodaliteiten, in het bijzonder door de installatie van detentiehuisen ter uitbreiding van de gevangenscapaciteit. Gelet op de groeiende overbevolking is het immers onmogelijk dat bestaande gevangenen ook die bijkomende groep gedetineerden nog zouden opnemen. Er kan bovendien worden aangenomen dat de doelgroep een vrij gering gevaar inhoudt vermits het gaat om veroordeelden die tot dusver hun straf in principe uitvoerden onder elektronisch toezicht en van wie wordt verwacht dat zij binnen een redelijk korte termijn naar de maatschappij terugkeren.⁵²

⁴⁶ R. BOONE, “Interview Vincent Van Quickenborne – Mensen moeten in hun leven het verschil zien. Als dat lukt, kunnen we het vertrouwen in justitie heropbouwen”, *De Juristenkrant*, 23 februari 2022, 8.

⁴⁷ Wet betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁴⁸ F. DERUYCK en F. DE WAEL, “De uitvoering van vrijheidsstraffen van drie jaar of minder: eindelijk van (halve) start”, *NC*, 2022, 444.

⁴⁹ Koninklijk Besluit 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de bestemming van de gevangenen en de plaatsing en de overplaatsing van de gedetineerden, *BS* 29 augustus 2019.

⁵⁰ T. DAEMS, “Gevangenen zijn geen stapelwaar: Tijd voor een maximumcapaciteit voor de penitentiaire inrichtingen”, *De Juristenkrant*, 23 februari 2022, 444, 12.

⁵¹ TEAM JUSTITIE, “Ook Antwerpen krijgt een detentiehuis”, <https://www.teamjustitie.be/2023/09/25/ook-antwerpen-krijgt-een-detentiehuis/>, 25 september 2023.

⁵² FOD JUSTITIE, Visietekst detentiehuisen, 2020, 1.

Het project van de detentiehuisen richt zich dus op de ontwikkeling van een detentieregime voor **veroordeelden met een straftotaal tot drie jaar**.⁵³ Kleinschalige detentiehuisen, *i.e.* 20-60 'gedetineerden', beogen een aangepast veiligheidsniveau en een actieve begeleiding door **detentiebegeleiders**. Samenlevingsproblemen kunnen niet volledig worden uitgesloten zodat er dient gezorgd te worden voor personeel met voldoende bekwaamheid op het gebied van veiligheid en agressiebeheersing.

Detentiehuisen dienen **onafhankelijk** te zijn t.a.v. gevangenen zodat nieuwe gewoonten van eigen verantwoordelijkheid bevorderd kunnen worden. Beveiligingspraktijken, ongeschikt voor detentiehuisen, mogen niet zomaar gereproduceerd worden.

DG EPI kent welbepaalde karakteristieken toe aan deze laagbeveiligde structuur: (1) de **autonomie** van de gedetineerden die het eigen detentietraject in handen hebben, (2) de grote nadruk op **re-integratie**, (3) het **vermijden van vermijdbare detentieschade** door een grotere interactie met de maatschappij teneinde sociale integratie te ontwikkelen of in stand te houden, (4) **activiteiten buiten het detentiehuis** om de band met de maatschappij te behouden.⁵⁴

Gelet op de geleidelijke beschikbaarheid van plaatsen in de detentiehuisen, bepaalt DG EPI enkele **inclusiecriteria**, waarvan het eerste gekoppeld moet zijn aan de straf (maximum drie jaar), het tweede aan de plaats van de reclassering (detentiehuis in dezelfde regio), enz. In functie van de ligging van de detentiehuisen en de beschikbare plaatsen zou in de toekomst een procedure moeten worden uitgewerkt zodat gedetineerden rechtstreeks naar het meest geschikte detentiehuis kunnen verwezen worden.⁵⁵ Volgens DG EPI zijn gemengde detentiehuisen (voor zowel veroordeelde mannen als vrouwen) geen aanbevolen optie behoudens in geval van een duidelijk scheiding via afzonderlijk afdelingen.⁵⁶ Het 'daderprofiel' kan hoe dan ook zeer verschillend zijn naar gelang het misdrijf, het al dan niet bestaan van juridische voorgaanden, het al dan niet een veelpleger betreft, enz.

Zoals gezegd, worden detentiehuisen gelijkgesteld met gevangenen en is de Basiswet van toepassing. Bijgevolg moeten een aantal principes gerespecteerd worden op het vlak van infrastructuur (buitenruimte, sportruimte, gebedsruimte, enz.), de organisatie van het detentiehuis (klachten- en toezichtscommissies, medische dienst, griffie, enz.) en het regime (tuchtprocedure, (ongestoord) bezoek, enz.). Een huishoudelijk reglement dient op transparante wijze de voornaamste leefregels vast te leggen.

Door het lage veiligheidsniveau, moet er ook sprake zijn van een **open regime** binnen het detentiehuis. Enkel de in- en uitgang wordt gecontroleerd.⁵⁷ Gelet op de nagestreefde doelstellingen van autonomie en responsabilisering zou de gedetineerde zelf zijn dag moeten kunnen organiseren. Zijn dagschema is bijgevolg afhankelijk van de afspraken die hij heeft gemaakt (in overleg met het omkaderingspersoneel) en

⁵³ met overweging voor specifieke classificaties voor jongeren en first-offenders met een straf van maximaal vijf jaar, uitgezonderd veroordeelden voor terrorisme en seksuele delicten.

⁵⁴ FOD JUSTITIE, Visietekst detentiehuisen, 2020, 2.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Op 21 juni arriveerde de eerste vrouwelijke bewoner in de vrouwenafdeling in het detentiehuis van Kortrijk. Sindsdien verbleven er in totaal vijf vrouwen.

⁵⁷ Binnen het gevangeniswezen is er al langer de wil om te werken aan een positief leef- én werkklimaat in de gevangenen door o.a. in te zetten op een dynamische veiligheid. De werking in het transitiehuis te Mechelen kan benoemd worden als een goede praktijk hiervan; K. BEYENS, "Zal de tanker van het gevangeniswezen kunnen gekeerd worden?", *Panopticon*, 40(1), 9-10.

de activiteiten waarvoor hij zich heeft aangemeld zonder dat deze worden gehypothekeerd door te strenge beveiligingsprocessen. Volgens de visietekst kan ook de ‘buddywerking’ deel uitmaken van het regime in een detentiehuis.

- Visietekst hulp- en dienstverlening beleidsteam⁵⁸ detentiehuis Kortrijk

Binnen het beleidsteam van het detentiehuis werd een visie ontwikkeld inzake het beleid van hulp- en dienstverlening⁵⁹ in overeenstemming met het decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en het strategisch plan⁶⁰. Er werden vijf ambities geformuleerd

1. Duurzame **re-integratie** van de bewoners moet steeds centraal staan.
2. Maximale **interactie** met de maatschappij.
3. **Participatie**; er wordt gestreefd naar autonomie en verantwoordelijkheid van bewoners. Daarnaast wordt ook participatie bij de context van de bewoners beoogd. In het belang van een duurzame re-integratie is de aanwezigheid van een sociaal netwerk immers relevant.⁶¹
4. **Gedragen reclasseringsplan**; op maat van iedere bewoner met realistische gestelde voorwaarden die worden gesteld waarin de bewoner zelf ook gelooft.
5. **Lokale verankering** als de sleutel voor een duurzame integratie van het detentiehuis in de buurt.

waarbij er steeds vertrokken wordt vanuit drie uitgangspunten

I. Wij-verhaal; een multidisciplinaire samenwerking is een van de pijlers waar het detentiehuis sterk op inzet. Zowel de federale als de Vlaamse overheid zijn verantwoordelijk voor de hulpverlening aan gedetineerden, elk vanuit een eigen invalshoek maar in praktijk betekent dit dat er wordt samengewerkt over de verschillende bevoegdheden en taakstellingen heen.⁶² De partners zijn evenwaardig en gaan op een respectvolle manier met elkaar om.

II. Positief leefklimaat; een leefklimaat gericht op de kansen, talenten en competenties van de bewoners hetgeen aansluit bij *het Good Lives Model*.⁶³ Door het weerleggen van de focus op het risico van een bewoner, naar zijn capaciteiten en talenten, wordt er op maat van de bewoner een

⁵⁸ Per gevangenis is er een beleidsteam bestaande uit vertegenwoordigers van de structurele hulp- en dienstverleningspartners en de gevangenisdirectie, voorgezeten door de beleidscoördinator, samen met lokale of regionale partners om de hulp- en dienstverlening vorm te geven; artikel 10 Decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.

⁵⁹ Visietekst beleidsteam detentiehuis Kortrijk, 2022, niet gepubliceerd.

⁶⁰ VLAAMSE OVERHEID, Vlaams strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden, 2020-2025, VR 2020 1311 DOC.1230/3BIS.

⁶¹ S. SNACKEN, “Het leven in de gevangenis: individuele beleving en collectief gebeuren”, *Fatik*, 2010, 127, 17-22.; M. GRYSON, “Oplossingsplan”, in H. CLAUS, K. BEYENS, R. DE MEYER, M. GRYSON, & L. NAESSENS, *Huizen. Naar een duurzame penitentiële aanpak*, 59-65; K. BEYENS, H. CLAUS en L. NAESSENS, “Meer van hetzelfde: is dat wel een goed idee?”, *Panopticon*, 35(3), 213-218.

⁶² L. NAESSENS, K. DE KOSTER en F. SEGAERT, “Wij blijven mensen! Gedetineerden over de gevangenis van de toekomst”, *Sociaal.Net*, 13 juni 2018.

⁶³ T. WARD en M. BROWN, “The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation”, *Psychology, Crime & Law*, 2004, 10(3), 243-257.

gedragen reclasseringsplan opgesteld.⁶⁴

III. Vernieuwend; hulp- en dienstverlening binnen het detentiehuis wil geen copy-paste zijn van de werking in de gevangenissen en wenst uit te stijgen boven het vanzelfsprekende.

Tot slot heeft het beleidsteam van het detentiehuis de visie dat bovenstaande doelstellingen bereikt kunnen worden met een aantal ‘hulpmiddelen’. In het kader van het ‘samen-verhaal’ start alles bij een **multidisciplinaire samenwerking** waarbij de **partners evenwaardig** zijn en op een respectvolle manier met elkaar omgaan. Ook moet hulp- en dienstverlening in het detentiehuis **persoonsgericht** en niet ‘organisatiegestuurd’ zijn. Verder wordt een kwalitatieve maar **aanklampende zorg** beoogd vermits het hulp- en dienstverleningsaanbod vrijwillig is maar daarom niet geheel vrijblijvend.⁶⁵ Het vrijwaren van de **zorgcontinuïteit** is in het detentiehuis van primordiaal belang. Het detentiehuis maakt hier geen ‘of-of’ verhaal van, maar een ‘en-en’ verhaal zodat de partners fysiek binnenkomen maar er tegelijk ook ingezet wordt op de hulpverlening buiten de muren van het detentiehuis.

C. Is het detentiehuis in Kortrijk een ‘Huis’?

De daadwerkelijke implementatie van het eerste detentiehuis verschilt van het oorspronkelijke concept en de beoogde visie van vzw De Huizen en RESCALED.

Het beheer van het detentiehuis werd in handen gelegd van de penitentiaire administratie. Volgens CLAUS wijkt niet alleen de visie van de administratie nog sterk af van het authentieke concept van het detentiehuis maar zal ook de beheersstructuur van de klassieke gevangenissen worden gekopieerd naar de detentiehuizen.⁶⁶

Gebouwen die geschikt zijn voor 60 kortgestrafte gedetineerden, kunnen volgens CLAUS geen ‘huis’ genoemd worden. Kleinschaligheid is niet gelijk te stellen met het opsplitsen van een grotere groep mensen in kleinere leefeenheden. Er zal in dat geval ook een relatief groot verloop van gedetineerden zijn. Elementen die er volgens hem toe leiden dat een huis niet huiselijk zal zijn.⁶⁷

Gelet op strafdifferentiatie zouden volgens het authentiek concept gedetineerden met gemeenschappelijke perspectieven moeten worden samengebracht terwijl iedereen – met een straf onder drie jaar – in principe naar het detentiehuis van Kortrijk kan komen.⁶⁸ Jonge gedetineerden tot 25 jaar hebben bijvoorbeeld een bijzondere aanpak nodig.⁶⁹

⁶⁴ F. JANSSENS en K. NUYTS, “Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Van Strategisch Plan tot sociaal engagement?”, *Alert*, 2000, 26(6), 41-54.

⁶⁵ D. BROSENS, L. DE DONDER en D. VERTE, *Hulp- en dienstverlening gevangenis Antwerpen: een onderzoek naar de behoeften van gedetineerden*, Vrije Universiteit Brussel, 2014.

⁶⁶ H. CLAUS, “De revolutie naar een humaner detentiebeleid moet vandaag ingezet worden”, *Sociaal.Net*, 15 maart 2022, 2.

⁶⁷ Ibid, 3.

⁶⁸ H. CLAUS, “Het detentiehuis is nog geen huis”, *De Standaard*, 9 november 2021.

⁶⁹ M. GAILLAERT, “Jonge mensen sluit je niet op in de gevangenis”, *Sociaal.Net*, 16 oktober 2020, 1-4.

4.1.3. Het detentiehuis van Kortrijk in Europees perspectief⁷⁰

De 41 mogelijke hits die de literatuurstudie opleverde (zie *supra* 3.5.1) bleken echter weinig relevante informatie in te houden om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Aangezien weinig Europese wetenschappelijke literatuur beschikbaar is over ‘detentiehuizen’, baseren we ons als alternatief vooreerst op gegevens van *Prison Insider* om het detentiehuis te Kortrijk te vergelijken met andere Europese kleinschalige detentie-initiatieven. Daarna beschrijven we kort enkele kleinschalige detentie-voorzieningen in Nederland en Noorwegen en de uitkomsten die zij hebben.

- Detentiehuis Kortrijk in vergelijking met andere kleinschalige detentie-voorzieningen

Prison Insider is een van de partners van het door de Europese Unie gefinancierd WISH-EU project. WISH-EU staat voor ‘Working in Small Scale Detention Houses in Europe’. In het kader van dit project werden in 2022 meer dan 30 voorzieningen in verschillende Europese landen bezocht die een of meer van de principes van detentiehuizen toepassen (kleinschalig, nabij, gedifferentieerd). In België bezochten de projectmedewerkers het detentiehuis te Kortrijk, het penitentiair landbouwcentrum te Ruiselede, en het penitentiair schoolcentrum te Hoogstraten. De bezochte voorzieningen worden als goede praktijken beschouwd, en de bezoeken stelden de projectmedewerkers in staat om praktijkkennis over kleinschalige detentie-initiatieven in Europa te verzamelen en verder te verspreiden.⁷¹ De verzamelde kennis over de bezochte kleinschalige detentie-initiatieven werd in een interactieve map gegoten die online beschikbaar is.⁷² De kenmerken die per detentie-initiatief beschreven worden zijn de naam van de voorziening, de locatie, het type voorziening, de verantwoordelijke organisatie, het jaar van oprichting, de doelgroep, en de capaciteit.

We hebben deze kenmerken in een tabel gegoten om een onderlinge vergelijking mogelijk te maken (zie tabel in bijlage). We hebben ons hierbij beperkt tot voorzieningen waar enkel volwassenen met een actief justitieel statuut kunnen verblijven. In totaal baseren we de vergelijkende analyse op 26 bezochte voorzieningen. De analyse die op basis van deze kenmerken kan gebeuren is beperkt, maar levert toch enkele waardevolle observaties op.

Type voorziening. In de beschrijving van het type voorziening kunnen drie soorten voorzieningen onderscheiden worden: gevangnissen, ‘halfway houses’, en detentiehuizen. Achttien van de 26 voorzieningen worden als gevangnissen benoemd. Het kan gaan om gevangenis, een speciale afdeling van een gevangenis, of een specifieke detentievoorziening gericht op werk of onderwijs. Bij ongeveer de helft

⁷⁰ Dit onderdeel werd geschreven door Ciska Wittouck, postdoctoraal medewerker Universiteit Gent.

⁷¹ RESCALED, “WISH-EU PROJECT – It’s all about knowledge & impact”, 13 november 2023, <https://www.rescaled.org/2023/11/13/wish-eu-project-its-all-about-knowledge-impact/#:~:text=WISH%20EU%20stands%20for%20Working%20in%20Small-Scale%20Detention,and%20community-integrated%20detention%20houses%20or%20facilities%20in%20Europe..>

⁷² PRISON INSIDER, “Mapping small scale detention throughout Europe”, 29 juni 2023, <https://www.prison-insider.com/en/articles/mapping-small-scale-detention-throughout-europe>.

(n = 8) gaat het met zekerheid⁷³ om gevangenen met een open regime. Slechts één voorziening betreft een hoog beveiligde gevangenis, de Nordre Vestfold fengsel, Horten afdeling te Noorwegen. Zeven van de 25 voorzieningen worden als 'halfway houses' beschreven. Twee van de 26 voorzieningen worden expliciet als detentiehuis benoemd, waaronder het detentiehuis te Kortrijk.

Capaciteit. De capaciteit van 26 van de bezochte voorzieningen verschilt aanzienlijk. De kleinste voorziening, Sister Marija AdeleBaldacchino (RISe Foundation) te Malta, heeft plaats voor 10 gedetineerden/bewoners, de grootste voorziening, het penitentiair schoolcentrum te Hoogstraten, voor 198 gedetineerden. De zeven 'halfway houses' en de twee detentiehuisen hebben een kleinere range, respectievelijk 12-40 en 10-57, dan de gevangenen, respectievelijk 12-198. Het merendeel van de voorzieningen heeft een capaciteit van 10 tot 62 personen, en drie voorzieningen hebben een aanzienlijk hogere capaciteit van 115, 140 en 198.

Doelgroep. Ook op het vlak van doelgroep kan een zekere diversiteit tussen 26 van de bezochte voorzieningen vastgesteld worden. Twaalf van de 26 van de bezochte voorzieningen zijn uitsluitend toegankelijk voor mannen, en vier voorzieningen zijn toegankelijk voor zowel mannen als vrouwen. Het is opvallend dat zeven van de 25 bezochte voorzieningen uitsluitend toegankelijk zijn voor vrouwen, meestal gaat het om (toekomstige) moeders. Bij drie voorzieningen is het onduidelijk welke criteria worden gebruikt met betrekking tot het biologisch geslacht van de gedetineerden/bewoners maar bestaat het vermoeden dat ze enkel toegankelijk zijn voor mannen. Eén voorziening, Haparanda prison (Kriminalvården) te Zweden, is specifiek gericht op mannen tussen 18 en 24 jaar. De gemiddelde verblijfsduur verschilt zowel tussen voorzieningen als tussen bewoners in een voorziening. Hieruit kan met eerder korte als eerder lange gevangenisstraf. Bij negen voorzieningen wordt expliciet vermeld dat het om veroordeelden in de laatste fase van de detentieperiode gaat, bij een van deze voorzieningen gaat het specifiek om veroordeelden met complexe problemen.

- Kleinschalige detentie-voorzieningen in Nederland en Noorwegen

Naast een vergelijking met de gegevens die voorhanden waren via het WISH-EU project, voerden we op basis van kennis die reeds aanwezig was in het onderzoeksteam additioneel nog een beperkte niet-gesystematiseerde literatuurstudie uit om alsnog een vergelijking te maken tussen het detentiehuis Kortrijk en kleinschalige detentie-voorzieningen in Nederland en Noorwegen. Noorwegen heeft een (lange) traditie van kleinere gevangenen. Een vergelijkende studie met Nederland is niet alleen relevant o.w.v. het gelijkaardig strafrecht, de vergelijkbare cultuur en maatschappij maar ook omdat dit buurland reeds ervaring heeft op het vlak van kleinschalige detentie-initiatieven.

⁷³ Bij het penitentiair landbouwcentrum te Ruiselede en het penitentiair schoolcentrum te Hoogstraten werd deze informatie niet in de map opgenomen.

Nederland kent sinds 1986 Exodushuizen, ondertussen zijn er 11 Exodushuizen verspreid door Nederland.⁷⁴ In Exodushuizen kunnen justitiabelen met verschillende juridische of forensische zorgtitels terecht, het kan gaan om gedetineerden in de laatste fase⁷⁵ van hun straf of om mensen die in het verleden detentie-ervaring hebben gehad en kiezen voor een vrijwillige plaatsing in een Exodushuis.⁷⁶ Dat ook personen ná detentie in aanmerking komen voor een verblijf in een Exodushuis, is een wezenlijk verschil met een detentiehuis. Onderzoek toonde aan dat een succesvolle uitstroom, *i.e.* de ex-bewoner heeft een zelfstandige woonruimte en een zinvolle dagbesteding (zoals (vrijwilligers)werk of een opleiding), na een verblijf in een Exodushuis geassocieerd is met minder recidive.⁷⁷ In Nederland werd in 2021 ook het Huis van Herstel (verder HvH) geïmplementeerd als pilootproject. Het HvH is een laag beveiligde kleinschalige detentievoorziening te Almelo in de regio Twente, een afdeling van de Penitentiare Inrichting Almelo. Het HvH heeft tot doel de kans op succesvolle re-integratie te vergroten en zo het recidiverisico te verminderen. Gedetineerde mannen die zich in de laatste fase (maximaal 18 maanden) van hun detentie bevinden, problemen ervaren op twee of meer levensdomeinen, en willen re-integreren in de regio Twente, komen in aanmerking voor een traject in het HvH. Het HvH heeft plaats voor 29 personen. In het HvH wordt op een multidisciplinaire en participatieve wijze gewerkt. De voorlopige resultaten van een actieonderzoek dat gepaard gaat met het pilootproject zijn gunstig. De bewoners die hebben deelgenomen aan het onderzoek zijn het meest positief over de ondersteuning die ze krijgen in functie van hun re-integratiedoelen, de laagdrempeligheid van hun individuele begeleiders (casemanager en reclasseringswerker), de humane bejegening in het HvH, de bezoekmogelijkheden, en het hebben van een eigen kamer. Ook personeelsleden die hebben deelgenomen aan het onderzoek (n= 17) geven een hoge score aan hun werkplezier (4 op 5). Ze associëren hun werkplezier voornamelijk met de collegialiteit en de inzet die ze als team doen om de bewoners te ondersteunen in functie van het doel van het HvH.⁷⁸

Noorwegen heeft reeds een (lange) traditie van meer kleinschalige gevangenis, en staat internationaal bekend om zijn gevangenisbeleid.⁷⁹ Het gevangenisbeleid in Noorwegen wordt gekenmerkt door een lage opsluitingsgraad en humane detentieomstandigheden.⁸⁰ Daarnaast kent Noorwegen een lage

⁷⁴ S. VAN WINGERDEN, S. VERWEIJ, B. WARTNA, en M. MOERINGS, *EXODUS: NAAR EEN LEVEN ZONDER CRIMINALITEIT? Recidiveonderzoek onder ex-gedetineerden die tussen 1999 en 2012 een periode in een Exodushuis verbleven*, 2017.

⁷⁵ Indien het een gevangenisstraf van meer dan één jaar betreft, moet men recht hebben op voorwaardelijke invrijheidsstelling.

⁷⁶ EXODUS, "Informatieboekje voor (ex—gedetineerden)", https://vng.nl/sites/default/files/2021-01/informatieboekje_gedetineerden_december_2014.pdf.

⁷⁷ S. VAN WINGERDEN en M. MOERINGS, "Het succes van Exodus. Evaluatieonderzoek naar resocialisatie en recidive van oud-bewoners", *PROCES, Tijdschrift voor Strafrechtspleging*, 2007, 86(1), 2-8; S. VAN WINGERDEN, S. VERWEIJ, B. WARTNA, en M. MOERINGS, *Exodus: naar een leven zonder criminaliteit? Recidiveonderzoek onder ex-gedetineerden die tussen 1999 en 2012 een periode in een Exodushuis verbleven*, Universiteit Leiden, 2017.

⁷⁸ M. VALENKAMP, C. ISLA-EBBEn, en R. VAN DER HORST, *Huis van Herstel: Voortgangsrapportage actieonderzoek*, 2023.

⁷⁹ T. VANDER BEKEN, *Howard Reizen: de rol van de gevangenis in Europa*, Antwerpen, Maklu, 2015.

⁸⁰ J. PRATT, "Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The nature and roots of Scandinavian exceptionalism", *The British journal of criminology*, 2008, 48(2), 119-137; J. PRATT, "Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part II: Does Scandinavian exceptionalism have a future?", *The British journal of criminology*, 2008b, 48(3), 275-292.

recidivegraad.⁸¹ Hiernaar wordt vaak verwezen met de term ‘Scandinavian exceptionalism’.⁸² Onderzoek uit Noorwegen⁸³ in gesloten gevangenissen wijst uit dat zowel personeelsleden als gedetineerden meer tevreden zijn in kleine gevangenissen met een capaciteit van minder dan 50 personen in vergelijking met middelgrote en grote gevangenissen die respectievelijk een capaciteit hebben van 50 tot 100 personen en meer dan 100 personen. Zo rapporteren gedetineerden die verblijven in een kleine gevangenis hogere scores op domeinen zoals relaties met personeel, algemene en respectvolle bejegening, welzijn en persoonlijke ontwikkeling, persoonlijke veiligheid en orde in de gevangenis in vergelijking met middelgrote en grote gevangenissen.⁸⁴ Personeelsleden die werken in een kleine gevangenis rapporteren hogere scores op relaties met hun meerderen, hun betrokkenheid in de gevangenis, relaties met gedetineerden, en veiligheid en controle in vergelijking met middelgrote en/of grote gevangenissen.⁸⁵ Een voorbeeld van een open kleinschalige gevangenis in Noorwegen is de gevangenis van Krosrud. Deze gevangenis is een afdeling van de Ullersmo-gevangenis en huisvest ongeveer 60 gedetineerden in de laatste fase van hun gevangenisstraf. Het complex omvat een hoofdgebouw met administratie, keuken en eetruimte, waar gedetineerden zelf kunnen koken. In het huizenblok met cellen hebben gedetineerden vrijheid van beweging, waarbij deuren alleen van binnenuit vergrendeld kunnen worden. Het open regime stimuleert de re-integratie met zoals mogelijkheden om zelf boodschappen te doen, en te werken binnen en buiten de gevangenis. Ondanks deze relatieve vrijheid blijven gedetineerden onderhevig aan regels en een gevangenisregime.⁸⁶

Zowel de Exodushuizen als het Huis van Herstel in Nederland als de kleine gevangenissen met een open karakter in Noorwegen zijn echter moeilijk vergelijkbaar met het de werking van het detentiehuis te Kortrijk. Eerstgenoemde voorzieningen focussen zich immers, in de geest van de graduele terugkeer, op gedetineerden in de laatste fase van de detentie (en voor een Exodushuis komt zelfs een persoon ná detentie in aanmerking). In het detentiehuis van Kortrijk is het net expliciet de bedoeling om vanaf de start van de detentie te werken aan re-integratie en daarbij de banden met de samenleving te behouden teneinde vermijdbare detentieschade te voorkomen.

⁸¹ D. YUKHNENKO, L. FAROUKI, en S. FAZEL, “Criminal recidivism rates globally: A 6-year systematic review update”, *Journal of Criminal Justice*, 2023, 88, 102115.

⁸² J. PRATT, “Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The nature and roots of Scandinavian exceptionalism”, *The British journal of criminology*, 2008, 48(2), 119-137; J. PRATT, “Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part II: Does Scandinavian exceptionalism have a future?”, *The British journal of criminology*, 2008b, 48(3), 275-292.

⁸³ B. JOHNSEN, P. K. GRANHEIM, en J. HELGESEN, “Exceptional prison conditions and the quality of prison life: Prison size and prison culture in Norwegian closed prisons.”, *European Journal of Criminology*, 2011, 8(6), 515-529; B. JOHNSEN en P. K. GRANHEIM, “Prison size and the quality of life in Norwegian closed prisons in late modernity”, in T. UGELVIK en J. DULLUM, *Penal Exceptionalism? Nordic Prison Policy and Practice*, London, Routledge, 2011.

⁸⁴ B. JOHNSEN en P. K. GRANHEIM, “Prison size and the quality of life in Norwegian closed prisons in late modernity”, in T. UGELVIK en J. DULLUM, *Penal Exceptionalism? Nordic Prison Policy and Practice*, London, Routledge, 2011.

⁸⁵ B. JOHNSEN, P. K. GRANHEIM, en J. HELGESEN, “Exceptional prison conditions and the quality of prison life: Prison size and prison culture in Norwegian closed prisons.”, *European Journal of Criminology*, 2011, 8(6), 515-529.

⁸⁶ T. VANDER BEKEN, *Howard Reizen: de rol van de gevangenis in Europa*, Antwerpen, Maklu, 2017.

4.1.4 Conclusie inzake het concept 'detentiehuis'

Uit de internationale literatuurstudie blijkt dat **het detentiehuis te Kortrijk moeilijk te vergelijken is met andere kleinschalige detentievoorzieningen op Europees niveau** (inclusief Nederland en Noorwegen). Vooral het verschil qua fase in de strafuitvoering bemoeilijkt deze vergelijking. Ook tussen de verschillende kleinschalige detentievoorzieningen die in het kader van het WISH-EU project werden bezocht kunnen aanzienlijke verschillen vastgesteld worden. Het concept 'detentiehuis' lijkt vooral een theoretisch concept te zijn, waarbij de elkaar beïnvloedende principes van kleinschaligheid, nabijheid en differentiatie een belangrijke plaats toegekend krijgen. Het is echter moeilijk om de principes te objectiveren op basis van de beschikbare kenmerken van kleinschalige detentie-initiatieven in Europa. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de analyse dat de capaciteitsrange tussen de bezochte voorzieningen betrekkelijk hoog is. Deze range gaat van plaats voor 10 personen tot plaats voor 198 personen. Het detentiehuis van Kortrijk had op het moment van het bezoek een capaciteit voor 57 personen. In vergelijking met de andere voorzieningen in de tabel lijkt dit op het eerste zicht eerder aan de hoge kant. Slechts vijf voorzieningen hebben een hogere capaciteit, bij twee van deze voorzieningen is de capaciteit echter gelijkaardig (62 en 60), bij de andere drie is de capaciteit echter meteen een twee- of drievoud van de capaciteit van het detentiehuis van Kortrijk (115, 140, 198). Ook wanneer we de huidige capaciteit van het detentiehuis te Kortrijk (77; sinds juni 2023 is er ook plaats voor 20 vrouwen) in rekening nemen, is de capaciteit van de bezochte initiatieven bij benadering een twee- of drievoud van de capaciteit van het detentiehuis te Kortrijk. Ook de literatuur is best wel tegenstrijdig als het gaat om 'kleinschaligheid' van gevangenen te definiëren of objectiveren. Uit onderzoek blijkt dat zowel gedetineerden als personeelsleden meer positieve ervaringen rapporteren in kleinere gevangenen.⁸⁷ Echter, wanneer de grootte van de gevangenen in de vergelijking in detail bekeken wordt, blijkt dat grote verschillen bestaan in wat bedoeld wordt met 'kleinere' en 'grotere' gevangenen. In het ene onderzoek worden gevangenen met een capaciteit tot en met 50 personen als klein beschouwd, en gevangenen met een capaciteit van meer dan 100 personen als groot (Noorwegen).⁸⁸ In ander onderzoek worden gevangenen met een capaciteit tot en met 200⁸⁹ (Spanje) of tot en met 500⁹⁰ (England & Wales) personen als klein beschouwd en gevangenen met een capaciteit van meer dan 1400⁹¹ personen als groot (VS). In het concept 'detentiehuizen' van vzw de huizen wordt een capaciteit tussen de 10 en 30 personen als klein beschouwd.⁹² We weten dus dat klein beter is, maar niet

⁸⁷ K. V. ENGSTROM en E. VAN GINNEKEN, "Ethical prison architecture: A systematic literature review of prison design features related to wellbeing", *Space and Culture*, 2022, 25(3), 479-503; B. JOHNSEN, P. K. GRANHEIM, en J. HELGESEN, "Exceptional prison conditions and the quality of prison life: Prison size and prison culture in Norwegian closed prisons.", *European Journal of Criminology*, 2011, 8(6), 515-529; B. JOHNSEN en P. K. GRANHEIM, "Prison size and the quality of life in Norwegian closed prisons in late modernity", in T. UGELVIK en J. DULLUM, *Penal Exceptionalism? Nordic Prison Policy and Practice*, London, Routledge, 2011.

⁸⁸ B. JOHNSEN, P. K. GRANHEIM, en J. HELGESEN, "Exceptional prison conditions and the quality of prison life: Prison size and prison culture in Norwegian closed prisons.", *European Journal of Criminology*, 2011, 8(6), 515-529.

⁸⁹ F. CARAVACA-SANCHEZ, N. WOLFF, en B. TEASDALE, "Exploring associations between interpersonal violence and prison size in Spanish prisons", *Crime & Delinquency*, 2019, 65(14), 2019-2043.

⁹⁰ I. MADOC-JONES, E. WILLIAMS, C. HUGHES, en J. TURLEY, "Prison building 'Does size still matter?': A Re-Assessment", *Prison Service Journal*, 2016, 227, 4-10.

⁹¹ V. C. COX, P. B. PAULUS, G. MCCAIN, "Prison crowding research: The relevance for prison housing standards and a general approach regarding crowding phenomena", *American Psychologist*, 1984, 39(10), 1148.

⁹² H. CLAUS en M. GRYSON, "Detentiehuizen – Op maat van mens en strafdoel", *Fatik*, 2017, nr. 153, 21.

wat klein precies is. Ook rond het principe van nabijheid kan de vraag gesteld worden wat ‘nabij’ is, bij wat en voor wie. Bij het plaatsen van gevangenen, klein of groot, moet met verschillende aspecten rekening gehouden worden, zoals nabijheid van openbaar vervoer, nabijheid van natuur, of nabijheid van een stedelijke context waar mensen toegang hebben tot sociaal kapitaal zoals familie, vrienden, verenigingen, werkgelegenheid, (betaalbare) huisvesting, en hulp- en dienstverlening stad. Naast deze kenmerken van nabijheid moeten ook andere aspecten in rekening genomen worden zoals kostprijs en noden en behoeften van buurtbewoners.⁹³ Qua differentiatie of doelgroep bemerken we dat enkele voorzieningen differentiëren op basis van persoonlijke kenmerken, zoals geslacht, leeftijd, (toekomstig) moederschap, of het hebben van complexe problemen. Bij een aanzienlijk deel van de bezochte voorzieningen wordt echter enkel vermeld dat ze zich richten op gedetineerden in de laatste fase van hun straf. Deze differentiatie is dus gebaseerd op een justitieel kenmerk. De vraag stelt zich of een justitieel kenmerk het meest aangewezen kenmerk is om te differentiëren in functie van beter tegemoet te kunnen komen aan de noden van de bewoners of gedetineerden. Gezien de hoge prevalentie van middelengebruik en psychische problemen⁹⁴, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan kleinschalige detentie-voorzieningen die zich specifiek op deze doelgroep richten.

De nationale literatuurstudie en documentenanalyse leert ons dat de beleidsvisies van DG EPI en het beleidsteam van het detentiehuis Kortrijk lijken overeen te stemmen met doelstellingen waarbij re-integratie, interactie met de maatschappij en autonomie van de bewoner voorop staan. Dat onafhankelijkheid t.a.v. een gevangenis - eveneens onderstreept door DG EPI - een detentiehuis moet typeren, treedt de wil om voor een ommekeer in het detentiewezen te zorgen bij. Op basis van de beleidsvisies alleen lijkt het concept ‘detentiehuis’ alvast tegemoet te komen aan de valkuilen die het auditrapport van het Rekenhof in kaart heeft gebracht voor HDG.

In wat volgt zal de analyse van de kwalitatieve studie meer duiding brengen over de operationalisering van het concept detentiehuis en meer specifiek over de werking van hulp- en dienstverlening binnen de muren van het detentiehuis.⁹⁵

⁹³ J. C. COCHRAN, D. P. MEARS, W. D. BALES, en E. A. STEWART, “Spatial distance, community disadvantage, and racial and ethnic variation in prison inmate access to social ties”, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 2016, 53(2), 220-254; K. V. ENGSTROM en E. VAN GINNEKEN, “Ethical prison architecture: A systematic literature review of prison design features related to wellbeing”, *Space and Culture*, 2022, 25(3), 479-503; M. A. FARKAS, “Not in my backyard”: The issues and complexities surrounding prison siting”, *Criminal Justice Studies*, 1999, 12(1), 95-109.

⁹⁴ L. FAVRIL en A. DIRKZWAGER, “De psychische gezondheid van gedetineerden in België en Nederland : een systematisch overzicht”, *Tijdschrift voor Criminologie*, 2019, 61(1), 5–33.

⁹⁵ Er zal niet specifiek onderzoek gedaan worden naar de *pains of freedoms* die open gevangenen kennen zoals verwarring, angst, ambiguïteit, relatieve deprivatie en individuele verantwoordelijkheid; V.L. SHAMMAS, “The pains of freedom: Assessing the ambiguity of Scandinavian penal exceptionalism on Norway’s Prison Island”, *Punishment & Society*, 2014, 104-123.

4.2 PERCEPTIE VAN HET DETENTIEHUIS & DE NODEN, BEHOEFTE, VERWACHTINGEN EN DREMPELS DIE BEWONERS ERVAREN INZAKE HDG

4.2.1. Resultaten voor een beperkt bezet detentiehuis

Het dient benadrukt te worden dat het empirisch onderzoek in het detentiehuis van Kortrijk is begonnen tijdens de (prille) opstartfase van het detentiehuis. De opening dateert van september 2022 en de eerste interviews vonden plaats in november 2022. Het is zeer waarschijnlijk dat een beperkte bezetting in het detentiehuis een invloed heeft op de ervaringen van bewoners en stakeholders HDG. De tweede ronde interviews, die gestart is in juni 2023, vond nog steeds plaats onder een beperkte bezetting (die gemiddeld de helft van de maximumcapaciteit betrof) maar levert een genuanceerder beeld op. Het valt hoe dan ook niet uit te sluiten dat het onderzoek, mocht het in een detentiehuis onder volle capaciteit zijn uitgevoerd, andere resultaten zou genereren dan wat nu is gevonden.

Na een toelichting van het detentieprofiel en het psychosociaal profiel van de *bewoners*, zullen de bevindingen uit de analyse van de diepte-interviews van de bewoners geschetst worden. Het betreft een analyse inzake de perceptie van het detentiehuis en de ervaringen van de bewoners m.b.t. de organisatie van het netwerk HDG in het detentiehuis.

Vervolgens wordt de analyse besproken van de percepties van de *stakeholders HDG* aangaande het concept detentiehuis en de organisatie van het netwerk HDG.

4.2.2. Populatie

Sinds de opening in september 2022 tot 31 januari 2024, verbleven 118 bewoners in het detentiehuis van Kortrijk. Met bewoners worden zowel de huidige bewoners van het detentiehuis bedoeld, als de bewoners die het detentiehuis intussen verlaten hebben. Wanneer er onderscheid gemaakt wordt, wordt dit expliciet vermeld.

Op 31 januari 2024 verbleven er 41 bewoners in het detentiehuis.

De gemiddelde tijd dat de bewoners opgesloten zaten – in het kader van de huidige uitvoering van hun vrijheidsstraf – in een ander penitentiair centrum alvorens naar het detentiehuis te komen bedraagt 66 dagen.⁹⁶

⁹⁶ Het duurt gemiddeld 20 dagen langer t.o.v. de tussentijdse rapportage d.d. juni 2023.

De bewoners die het detentiehuis verlaten hebben, verbleven er gemiddeld 72 dagen⁹⁷. De totale gemiddelde verblijfsduur van alle bewoners op 31 januari 2024 bedraagt 85 dagen⁹⁸. Het langste verblijf bedraagt 345 dagen en het kortste 2 dagen. Van de 77 bewoners die het detentiehuis verlieten, hadden 36 bewoners hun VLV-datum bereikt, 1 bewoner bleef vrijwillig tot strafeinde, 1 bewoner kreeg een voorwaardelijke invrijheidstelling toegekend, 14 bewoners kregen strafuitvoering onder elektronisch toezicht, 18 bewoners gingen op transfer, er kwamen 3 bewoners vrij op verzet, 2 bewoners kwamen niet terug van hun uitgaansvergunning en er waren 2 ontvluchtingen.

Het duurt gemiddeld 28 dagen⁹⁹ vooraleer de bewoners op uitgaansvergunning gaan.

4.2.3 Detentieprofiel

Om het detentieprofiel te bepalen werden de data van alle bewoners die tot op heden in het detentiehuis verbleven, geraadpleegd in Sidis Suite (n=118). De data inzake de regio van reclassering werden bekomen via de griffie van het detentiehuis Kortrijk, alsook uit de diepte-interviews van de bewoners.

A. Feiten

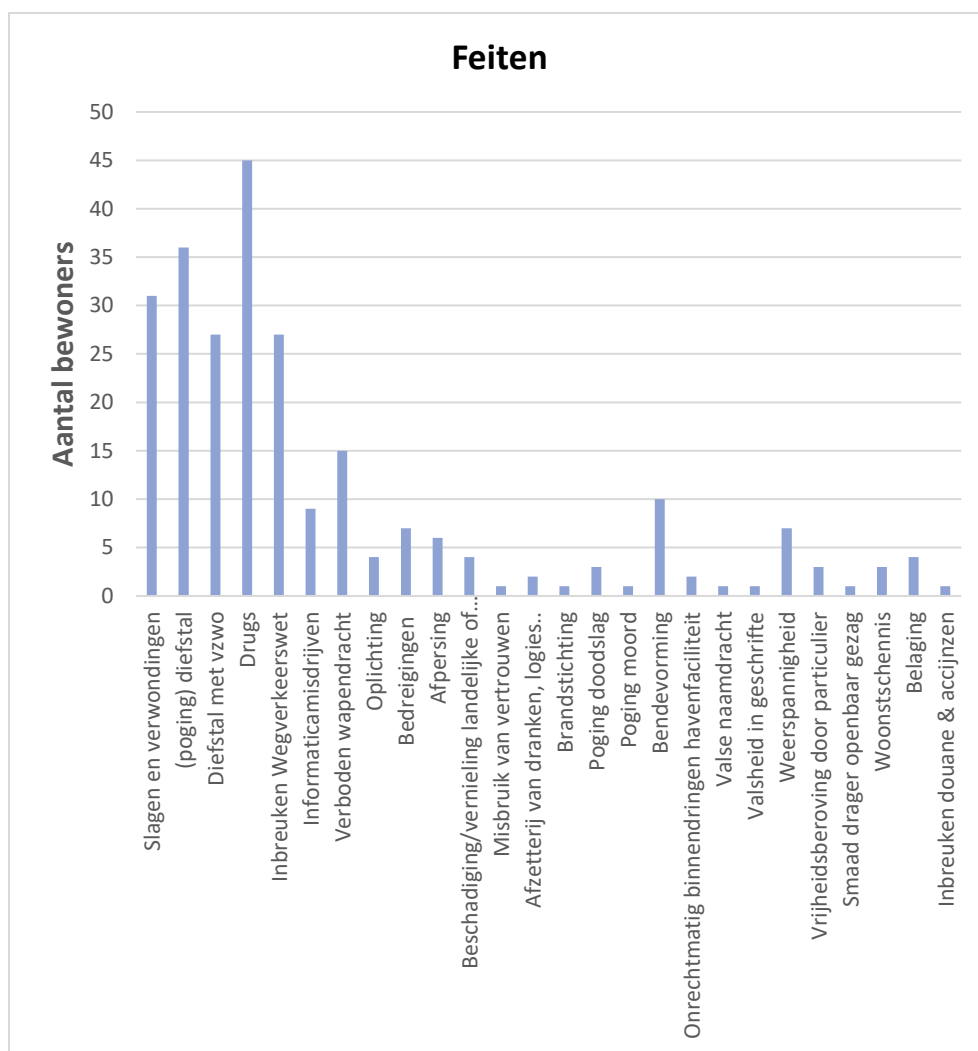
De meeste bewoners kregen een gevangenisstraf n.a.v. verschillende veroordelingen en meestal ook voor meerdere en verschillende feiten. Grafiek 1 toont voor welke misdrijven de bewoners veroordeeld werden (= actieve veroordeling). De misdrijven waaraan de bewoners het meest schuldig waren¹⁰⁰, zijn (1) inbreuken op de drugwetgeving, (2) (poging) gewone diefstal, (3) opzettelijke slagen en verwondingen, (4) diefstal met verzwarende omstandigheden zoals braak, bedreiging en geweld, alsook inbreuken op de Wegverkeerswet en (5) verboden wapendracht.

⁹⁷ Bewoners verbleven gemiddeld 16 dagen langer in het detentiehuis t.o.v. de tussentijdse rapportage d.d. juni 2023.

⁹⁸ Dit is gemiddeld 23 dagen langer t.o.v. het tussentijds rapport d.d. juni 2023. Vermits dit de verblijfsduur van alle bewoners betreft, inclusief de kennismakingsleefgroep, betreft dit een opmerkelijke stijging.

⁹⁹ Dit is 7 dagen langer t.o.v. het tussentijds rapport d.d. juni 2023.

¹⁰⁰ T.o.v. het tussentijds rapport d.d. juni 2023 werden meer bewoners veroordeeld wegens inbreuken op de Wegverkeerswet.

Grafiek 1

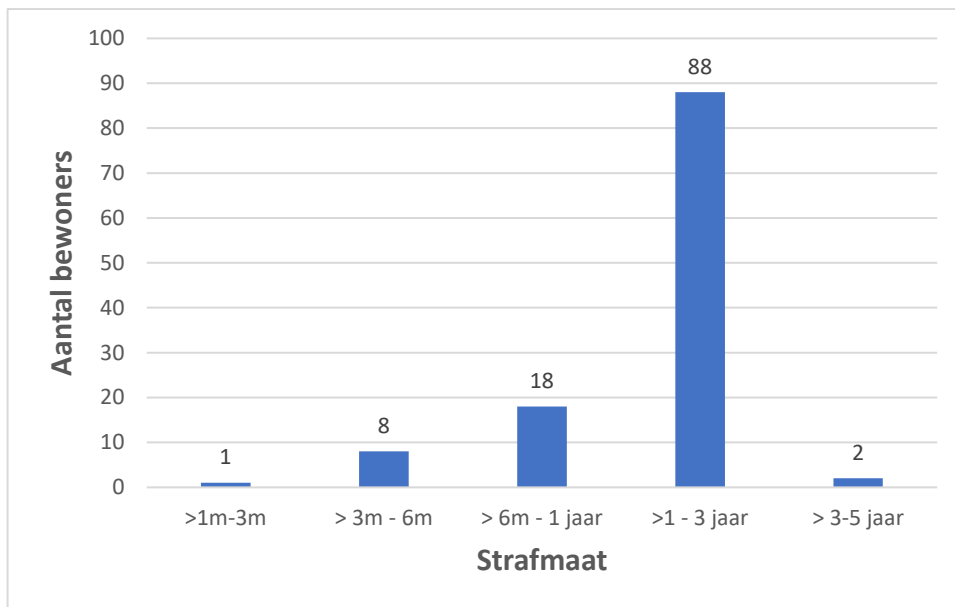
B. Wettelijke toestand

Overeenkomstig de visietekst van DG EPI richten detentiehuizen zich voornamelijk op veroordeelden wier straftotaal niet meer dan drie jaar bedraagt maar wordt verbreding van de doelgroep naar jongeren en *first offenders* die veroordeeld zijn tot 5 jaar niet uitgesloten. 75% van de bewoners (n=88) in het detentiehuis werd veroordeeld tot een correctionele vrijheidsstraf tussen één en drie jaar. De gemiddelde strafmaat bedraagt 23 maanden gevangenisstraf¹⁰¹. Sinds de inwerkingtreding op 1 september 2022 en 1 september 2023 van het luik m.b.t. de straffen van 6 maanden tot drie jaar van de wet van 17 mei 2006, zijn 46% van de bewoners (n=54) ingestroomd na deze inwerkingtreding en vallen ze dus onder de bevoegdheid van de strafuitvoeringsrechter.¹⁰²

¹⁰¹ De doelgroep is niet veranderd op het vlak van de strafmaat (gemiddelde strafmaat d.d. juni 2023 was 22 maanden gevangenisstraf).

¹⁰² Dit betreft een stijging van 17% t.o.v. het rapport d.d. juni 2023.

Intussen werden ook twee uitzonderingen gevraagd voor bewoners die hun straftotaal boven drie jaar zagen stijgen door een nieuwe veroordeling ten tijde van zijn verblijf in het detentiehuis.

Grafiek 2

C. Detentieverleden

Tabel 4 toont het detentieverleden van de bewoners.¹⁰³ Voor 26 bewoners is de opsluiting in het detentiehuis de eerste keer dat ze in aanraking komen met detentie. Inclusief de detentieperiode in het detentiehuis, zaten alle bewoners gemiddeld al 4 keer in detentie¹⁰⁴ 32% van de bewoners¹⁰⁵ (n=35) kent een verleden van vijf of meer detenties.

¹⁰³ Het detentieverleden van 7 bewoners kon niet gecheckt worden omdat zij het detentiehuis verlaten hadden alvorens onderzoekster toegang had gekregen tot Sidis Suite. De percentages werden dus berekend op een totaal van 11 bewoners.

¹⁰⁴ Overeenkomstig het rapport d.d. juni 2023 zaten bewoners gemiddeld 3 keer in detentie.

¹⁰⁵ Overeenkomstig het rapport d.d. juni 2023 kende 28% van de bewoners een verleden van minstens vijf detenties.

Aantal bewoners	Aantal detenties
26	1
19	2
19	3
12	4
10	5
6	6
4	7
3	8
3	9
1	10
2	11
0	12
3	13
1	14
1	15
0	16
0	17
1	18

Tabel 4

D. Regio reclassering

Intussen hebben 77 bewoners het detentiehuis verlaten, onder hen 18 bewoners die op transfer gingen, 2 ontvluchtingen en 2 bewoners die niet terugkeerden uit UV. Bijgevolg kunnen we voor 55 bewoners spreken over een regio van reclassering. 62% van de bewoners¹⁰⁶ (n=34, op een totaal van 55 bewoners) reclasseert in de regio Kortrijk (straal tot 30km) waaronder zes bewoners die niet afkomstig zijn uit die regio. Zij zochten een woning in functie van hun tewerkstelling in de buurt. Dat ze op die manier ook breken met het voormalig negatief netwerk in hun voormalige regio, zien ze als een pluspunt.

4.2.4 Psychosociaal profiel

In totaal werden 38 behoeften-interviews afgenomen.

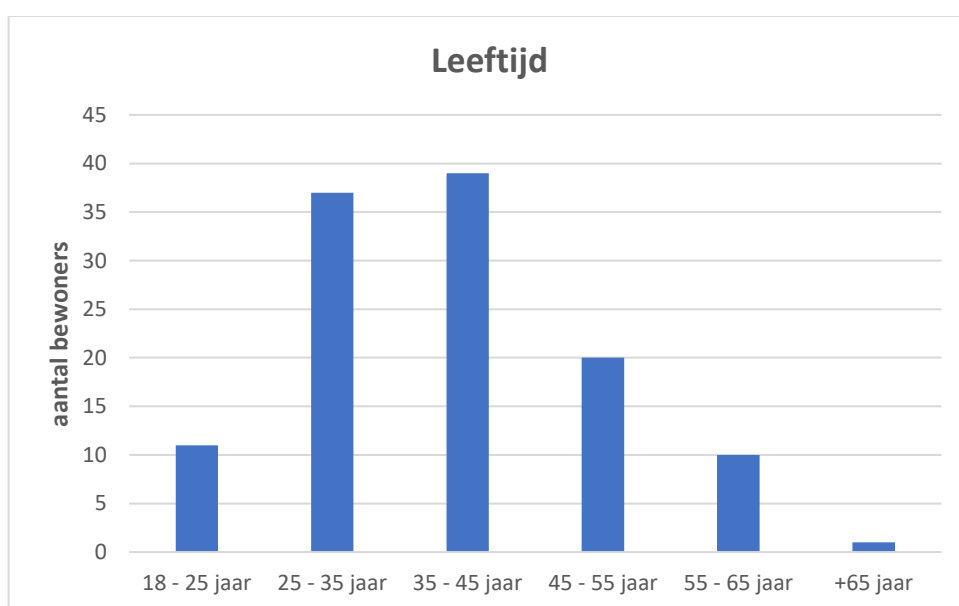
De socio-demografische gegevens onder 4.2.4.A (leeftijd, burgerlijke staat, aantal kinderen, nationaliteit, taal en woonplaats) werden geanalyseerd o.b.v. de beschikbare data in Sidis Suite teneinde een volledig beeld te kunnen geven van de 118 bewoners.

¹⁰⁶ T.o.v. 47% van de bewoners d.d. rapport juni 2023.

A. Socio-demografische gegevens

Sinds september 2023 verbleven in het detentiehuis 113 mannen en 5 vrouwen (waaronder een transvrouw). In dit rapport wordt geen onderscheid gemaakt op basis van het **geslacht** van de bewoners.

De bewoners (n= 118) hebben een gemiddelde **leeftijd** van 38 jaar¹⁰⁷. De jongste bewoner tot dusver had bij aankomst in het detentiehuis de leeftijd van 19 jaar, de oudste 81 jaar. Wat de **burgerlijke staat** betreft, is slechts 8% (n=10) gehuwd en heeft 28% (n=33) een wettelijke partner¹⁰⁸. 49% (n=58) van de bewoners heeft één of meer **kinderen**¹⁰⁹ (24 bewoners hebben 1 kind, 17 bewoners hebben 2 kinderen, 8 bewoners hebben 3 kinderen en 7 bewoners hebben 4 kinderen, 1 bewoner heeft 5 kinderen en 1 bewoner heeft 6 kinderen).

Grafiek 3

84% (n=99) van de bewoners heeft de Belgische **nationaliteit**.¹¹⁰ Daarnaast verbleven/verblijven er 2 bewoners van Franse, 3 van Marokkaanse, 2 van Irakese nationaliteit, 1 van Macedonische, 1 van Somalische, 1 van Congolese, 1 van Servische, 1 van Roemeense, 1 van Duitse, 1 van Slovaakse, 1 van Poolse, 1 van Nederlandse en 1 van Palestijnse nationaliteit. Van twee bewoners is de nationaliteit ongekend. Zij werden volgens Sidis Suite benoemd als vluchteling. Slechts drie bewoners zouden geen Nederlands spreken. Het dient benadrukt dat de informatie of iemand al dan niet Nederlands spreekt, bekomen wordt

¹⁰⁷ De gemiddelde leeftijd van de bewoners bedroeg 37 jaar d.d. rapport juni 2023.

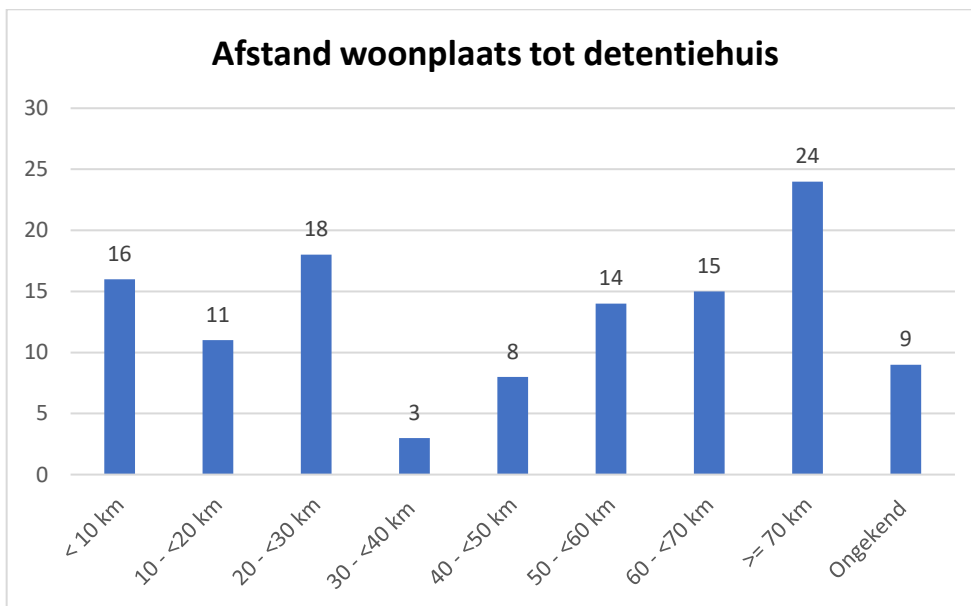
¹⁰⁸ T.o.v. van 4% en 20% van de bewoners die gehuwd waren respectievelijk een wettelijke partner hadden d.d. juni 2023.

¹⁰⁹ Dit betreft hetzelfde percentage als in juni 2023.

¹¹⁰ T.o.v. 82% van de bewoners met Belgische nationaliteit d.d. juni 2023.

via Sidis Suite. In praktijk blijkt dat sommige bewoners slechts een oppervlakkige kennis hebben van de Nederlandse taal.¹¹¹

De **woonplaats** van de bewoners werd bepaald door het laatste domicilieadres, overeenkomstig de detentiefiche die beschikbaar is in Sidis Suite.¹¹² In grafiek 4 wordt de afstand weergegeven van die woonplaats tot het detentiehuis. Een van de inclusiecriteria bij het screenen van potentiële bewoners is dat de plaats van de reclassering in dezelfde regio ligt als het detentiehuis. Uit grafiek 4 kan afgeleid worden dat 41% van de bewoners¹¹³ (n=45) hun woonplaats heeft/had binnen een straal van 30 km. Voor 22% (n=24) van de bewoners¹¹⁴ is dat meer dan 70 km.

Grafiek 4

B. Werk en inkomen

Onderstaande resultaten zijn gebaseerd op 38 deelnemers die de vragenlijst hebben ingevuld, tenzij anders aangegeven.

Ongeveer de helft van deze bewoners (n= 21; 55,3%) was voor de huidige detentie aan het werk. Eén van deze bewoners geeft aan in de periode voor de huidige detentie verschillende dingen (al dan niet simultaan) gedaan te hebben: werk, loopbaanonderbreking, huisman, opleiding en vrijwilligerswerk.

Andere bewoners werkten 'in het zwart' ((n= 2; 5,3%), waren werkloos (n= 5; 13,2%) of ziek/invaliden (n= 5; 13,2%), of werkten als vrijwilliger (n= 4; 10,5%). Twee mensen waren huisman – of vrouw (5,3%). Twee

¹¹¹ Informatie CORTi d.d. 13 november 2023.

¹¹² Voor 9 bewoners was de woonplaats ongekend zodat de percentages berekend werden op een totaal van 109 bewoners.

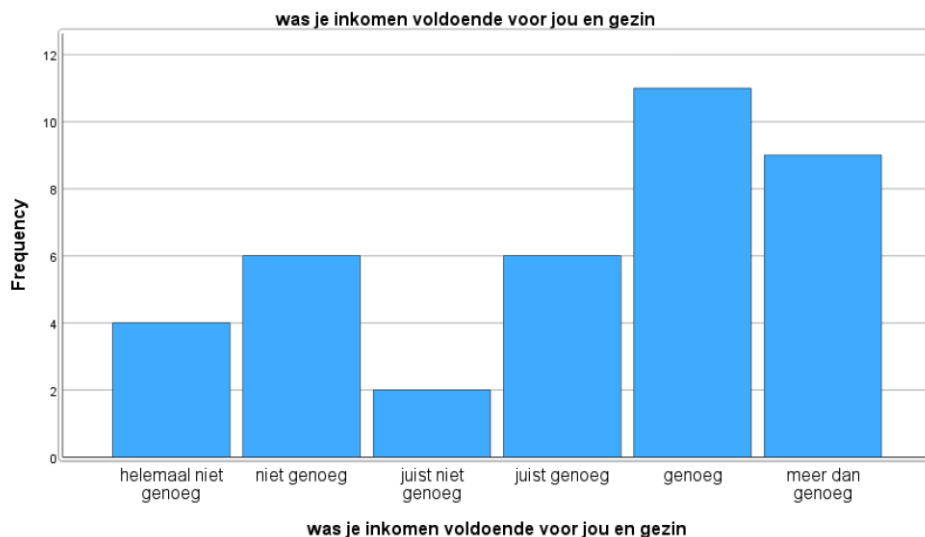
¹¹³ T.o.v. 47% van de bewoners d.d. juni 2023.

¹¹⁴ De stijging (een verdubbeling) van het aantal bewoners dat afkomstig is van verder dan 70 km van het detentiehuis Kortrijk is opvallend, immers 22% d.d. januari 2023 t.o.v. 11% d.d. juni 2023.

bewoners (5,2%) gaven expliciet aan betrokken te zijn geweest in criminaliteit. Gezien de leeftijdsverdeling van de respondenten is geen enkele bewoner met pensioen.

Deze werkgerelateerde informatie komt min of meer overeen met de bron van inkomsten die de bewoners aangaven. De helft van de bewoners (n= 19; 50%) kreeg een loon. Drie bewoners (7,9%) kregen geld uit zwart werk. Veertien bewoners kregen een uitkering: 4 (10,5%) van de ziektekas of mutualiteit, 4 (10,5%) van het OCMW, en 6 (15,8%) een werkloosheidsuitkering. Zeven bewoners (18,4%) kregen geld uit illegale zaken, en vier bewoners (10,5%) gaven aan dat ze geen inkomen hadden. Eén persoon (2,6%) had een eigen zaak of bedrijf. Eén iemand kreeg geld op een andere (niet vermelde) manier. Geen enkele bewoner gaf aan financiële hulp te krijgen van het VAPH of van ouders, familie of vrienden.

Ongeveer een derde van de bewoners (n= 12; 31,6%) gaf aan dat hun inkomen onvoldoende hoog (gaande van juist niet genoeg tot helemaal niet genoeg) was voor hen en hun gezin. Negen bewoners (23,7%) gaven aan dat hun inkomen meer dan genoeg was. Voor de overige bewoners was het inkomen juist genoeg (n= 6; 15,8%) of genoeg (n= 11; 28,9%)

Grafiek 5

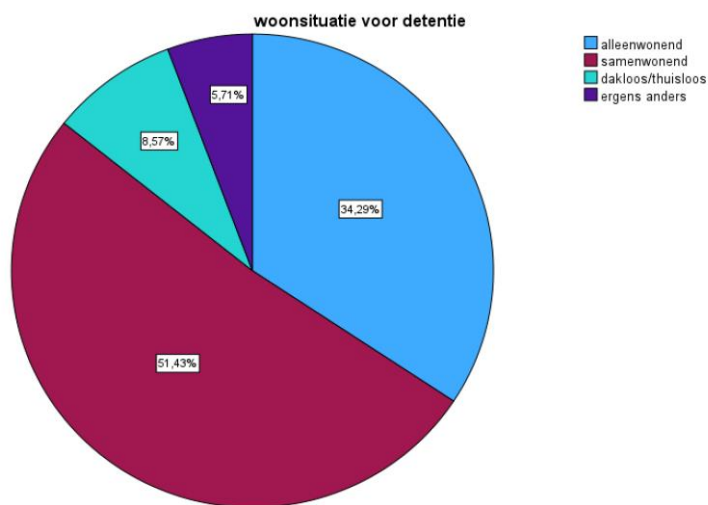
Vijftien personen (39,5%) hadden nood aan meer geld. Iets meer dan een derde gaf aan nood te hebben aan goed werk (n=14; 36,8%).

C. Huisvesting

Gedurende hun leven hebben drie bewoners (8,3%) nooit in een gezin gewoond. Dertien bewoners (36,1%) hebben ooit in een instelling gewoond, en 3 (7,9%) ooit in een huis voor begeleid wonen. Ongeveer $\frac{2}{3}$ van de bewoners (n= 23; 63,9%) was ooit dak- of thuisloos.¹¹⁵

¹¹⁵ Op een totaal van 36 bewoners, 2 ontbreken.

Voor de huidige detentie woonde ongeveer de helft van de bewoners¹¹⁶ (n= 18; 51,4%) samen (met ouders, partner, kinderen, of vrienden). Twaalf bewoners (34,3%) woonden alleen. Twee bewoners (5,7%) woonden ergens anders, en nog eens drie bewoners (8,6%) waren dak- of thuisloos.

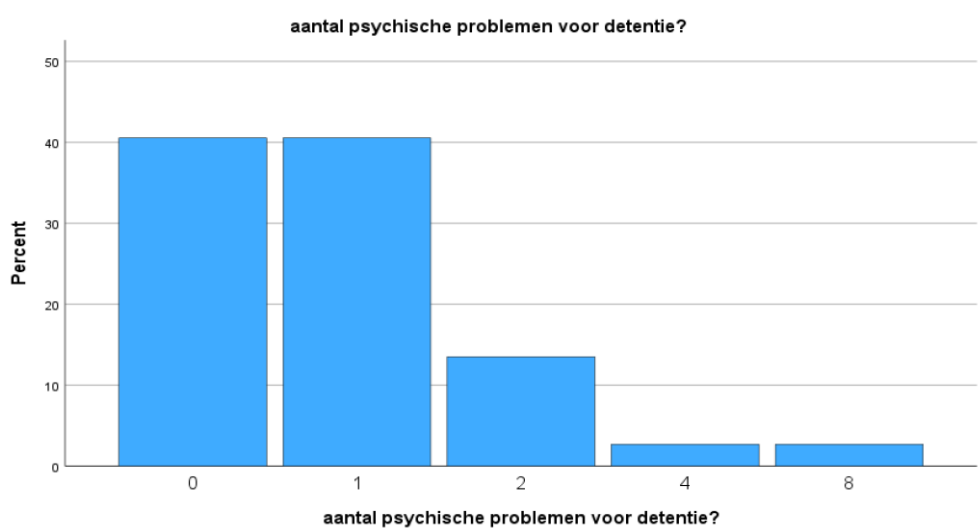

Grafiek 6

Veertien bewoners (36,8%) gaven aan voor de huidige detentie nood te hebben aan een betere plaats om te wonen.

D. Psychische en verslavingsproblemen

22 bewoners¹¹⁷ (59,5%) gaven aan psychische problemen te hebben voor de huidige detentie. Meestal gaat het om één psychisch probleem (n= 15; 40,5%).

Grafiek 7

¹¹⁶ Op een totaal van 35 bewoners, 3 ontbreken.

¹¹⁷ Op een totaal van 37 bewoners, 1 ontbreken.

Het meest aangeduide psychisch probleem is een verslavingsprobleem (een probleem met alcohol, drugs, medicatie of gokken). Tien bewoners (26,3%) gaven dit aan. Depressie wordt door 5 bewoners (13,2%) aangeduid. ADHD wordt door 5 (13,2%) bewoners aangeduid. Eenzaamheid en stress/burn-out worden elk door 4 bewoners aangeduid (10,5%). Autisme-spectrumstoornis wordt door 2 bewoners (5,3%) aangeduid. Angsten, eetprobleem, gedachten aan zelfdoding, en suïcidepoging worden elk door één bewoner (2,6%) aangeduid. Twee bewoners (5,3%) gaven aan niet te weten hoe het probleem heet, en drie bewoners (7,9%) geven aan andere psychische problemen te ervaren.¹¹⁸

Drie bewoners (7,9%) hadden nood aan hulp voor hun psychische problemen, en één persoon (2,6%) duidde bij 'andere' aan dat hij nood had aan drughulpverlening.

E. Contacten met hulp- en dienstverlening

Met uitzondering van vijf bewoners (13,2%), gaven alle bewoners (86,8%) aan onvervulde noden te hebben gehad hun leven voor de huidige detentie. Bij 13 bewoners (34,2%) gaat het om één onvervulde nood, bij 10 (26,3%) om twee onvervulde noden, en bij 10 (39,5%) om drie tot acht onvervulde noden.

De meest frequente vermelde nood, was nood aan meer geld (n=15;39,5%) Op de tweede gedeelde plaats kwam nood aan goed werk en nood aan een betere plaats om te wonen (n=14; 36,8%). Nood aan hulp voor psychische problemen wordt minder vaak vermeld (zie hierboven).

Daarnaast gaf ongeveer 1 op 5 bewoners (n= 7; 18,4%) aan dat ze nood hadden aan een vrijetijdsbesteding (hobby, sport of vrijwilligerswerk). Bovendien zijn er telkens 5 bewoners (13,2%) die nood hadden aan hulp bij hun papieren, meer hulp nodig hadden voor hun gezin of nood hadden aan een partner. Tot slot gaven ook 5 bewoners aan dat ze niets nodig hadden.

In de tabel hieronder wordt aangegeven in welke mate de bewoners (naar eigen zeggen) hulp kregen voor de opgegeven onvervulde noden¹¹⁹:

	Nood	Hulp
goed werk	14	7 (19,4%)
betere plaats om te wonen	14	8 (22,2%)
meer geld	15	5 (13,9%)

Tabel 5

Niemand kreeg hulp om dingen beter te begrijpen, bij lezen en schrijven, of om dingen te regelen. Van de drie personen die aangaven behoefte te hebben aan psychische hulp, ontvingen twee daadwerkelijk deze hulp, terwijl één persoon dit niet kreeg vanwege wachtlijsten. Daarnaast beweerden twee bewoners

¹¹⁸ Op een totaal van 37 bewoners, 1 ontbreekt.

¹¹⁹ Op een totaal van 36 bewoners, 2 ontbreken.

psychische hulp te ontvangen, hoewel ze niet hebben aangegeven behoefte te hebben aan hulp voor hun psychische problemen.

4.2.5. Perceptie van het detentiehuis

Zoals gezegd is een detentiehuis volgens de letter van de wet een gevangenis maar wordt een invulling beoogd die sterk verschilt van detentie binnen een reguliere gevangenis. Hoe ervaren bewoners dit? Wat vinden zij van de accommodatie en de locatie van het detentiehuis?

A. Voelt het detentiehuis aan als een gevangenis?

Aan alle bewoners werd de vraag gesteld of het detentiehuis voor hen aanvoelt als een gevangenis.

Een handvol bewoners beantwoordt die vraag bevestigend vermits ze zich nog steeds **van hun vrijheid beroofd** voelen. Een van die bewoners geeft wel aan het detentiehuis boven de gevangenis te verkiezen.

“Detentiehuis of gevangenis ik vind dat dezelfde dingen. Maar hier is meer vrijheid dan daar. Beter hier dan daar.” (Interview nr. 1 – Bewoner13)

“Het principe blijft wel hetzelfde, ook voor de buitenwereld. Ge zijt nog altijd uw vrijheid kwijt, dat is gelijk waar ge zit.” (Interview nr. 1 – Bewoner14)

“Het detentiehuis zie ik zeker als een gevangenis. Er zijn gewoon geen gesloten deuren aan de binnenkant maar voor de rest is het zeker gelijk. Er zijn heel veel regels, “doe dit, doe dat, dit mag niet, dit moet niet”. Het zijn de gedetineerden uit de andere gevangnissen die naar hier gekomen zijn en de beampten ook, dus het is gelijk hé. Je merkt dat heel goed. (Interview nr. 2 – Bewoner15)

Voor de overgrote meerderheid voelde het niet aan als ‘in een gevangenis verblijven’ maar eerder als een ‘**gesloten instelling**’. De accommodatie (zie ook *infra*), de grote bewegingsvrijheid en de menselijke omgang in het dagelijks leven zijn de voornaamste verklaringen.

“Ik merk zeker verschil met de gewone gevangenis: uniformen, celdeuren afgesloten, dé tralies. Hier is er wel een slot op de ramen maar dat stoort me niet, ik besef dat ik een straf moet doen. Je kan niet verwachten dat je zomaar binnen en buiten kan gaan hier en daar kan ik echt wel mee leven.” (Interview nr. 1 – Bewoner2)

“Dees is geen gevangenis. Dit is meer te vergelijken met een instelling meer denk ik. Opgesloten kun je dit niet noemen. Ok, er zijn regels enzo. Maar opgesloten niet nee. Ge hebt een gsm, een Play Station, ge zijt met meer dinges bezig, activiteiten... dat had ik in de gevangenis allemaal niet.” (Interview nr. 1 – Bewoner20)

“Het is meer een gesloten instelling. Niet specifiek de naam gevangenis. Gewoon een instelling waar meer en betere begeleiding is.” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

“Het doet mij meer peinzen aan een afkickkliniek zonder begeleiding. Ik heb ooit al eens in zo een kliniek gezeten, in de Sleutel heb ik al gezeten, op RKJ en ook op het CIC in Evergem. Een grotere afdeling enzo. Daar word je wel begeleid enzo. Dat is ook meer druggerelateerd. Maar een gevangenis is dat niet want als ge hier weg wilt, zijt ge direct weg. Dat is maar zo een kabeltje aan de ruiten zo, als ge wilt stampet ge dat er gewoon af.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

“Eigenlijk niet echt een gevangenis. Ik heb vroeger ook op instellingen gezeten. Dus ik vergelijk dat meer daarmee.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

“Hier is het beter dan in de gevangenis. ‘t Is gelijk dat je een enkelband hebt thuis. Je hebt ook regels. Op die tijd en die tijd moet je naar daar en daar en daar. En dan weer terug. Maar het is niet gevangenis gewoon alleen maar wandelen en kom naar je cel.” (Interview nr. 2 – Bewoner13)

Nagenoeg alle bewoners gaven aan dat **het gevoel t.a.v. de buitenwereld hetzelfde** blijft wanneer je in een detentiehuis verblijft i.p.v. in de reguliere gevangenis. Het stigma ten gevolge van het verblijf in het detentiehuis verandert dus niet volgens hen.

“Gevangenis of detentiehuis maakt niet uit qua schaamtegevoel, zelfs een ET niet. Een straf is een straf. Ik ben daar beschaamd over ja.” (Interview nr. 1 – Bewoner2)

“Voor mij is er geen verschil tussen het detentiehuis en de gevangenis. De buitenwereld kijkt daar hetzelfde naar.” (Interview nr. 3 – Bewoner6)

“Als ik buiten kom, wil ik dat voor mij houden. In de mensen hun ogen blijf je van ‘hij heeft in het gevang gezeten’ of dat nu hier is of ergens anders.”

“Voor mij is het allebei schaamtegevoel. Dat maakt niet uit. Dat is volledig taboe bij ons. Dat mag niemand weten dat ik hier ben.” (Interview nr. 1 – Bewoner 18)

“Ik heb Marokkaanse afkomst, dat is hetzelfde. Gevangenis is gevangenis en detentiehuis is ook een gevangenis voor hun. Taboe is nu een groot woord maar het is nog steeds van hem maakt fouten in zijn leven, ah dat is een zwart schaap.” (Interview nr. 1 – Bewoner24)

Slechts twee van de bevraagde bewoners hebben dat anders ervaren:

“Het is ook anders om te zeggen dat je in een detentiehuis zit dan dat je moet zeggen dat je in de gevangenis zit.”

“Mijn grootste probleem na mijn vorige detenties was dat ik mij gediscrimineerd voelde en eigenlijk is dat nog steeds als ik nu werk zoek. Ik hoop eigenlijk dat mensen anders kijken naar het detentiehuis dan naar een gevangenis. (Interview nr. 1 – Bewoner23)

Enkele bevraagde bewoners zien echter de ‘meerwaarde’ van een opsluiting in de **klassieke gevangenis**, al is het maar voor korte tijd. Het zou noodzakelijk zijn om een **afschrikwekkend effect** te bekomen en te vermijden dat een gevangenisstraf als iets banaals wordt aanzien. Er kon geen conclusie gemaakt worden

rond een 'termijn' die bewoners voldoende lang vinden om dat effect te bekomen. Uit voorgaande kwantitatieve analyse van de profielschets bleek dat het gemiddeld 66 dagen duurt vooraleer bewoners arriveren in het detentiehuis (supra 4.2.3).

"Je weet dat je je vrijheid niet hebt maar ik kan hier gerust vijf maanden langer zitten dan in gewone gevangenis. Je zal hier wel een lesje geleerd hebben als je geen doorwinterde crimineel bent. In het andere geval niet. Als je weet, als ik morgen terug iets ga uitsteken en ik kom terug terecht in het detentiehuis, dat mensen dan misbruik gaan maken van het systeem. Ik zei altijd dat iedereen eens een week in de gevangenis zou moeten zitten en ondervinden dat ge alles moet afgeven." (Interview 1 – Bewoner11)

"Ik zou het hier niet echt een gevangenis noemen. Als je hier toekomt, je zou het geen straf noemen. Je mag hier UV, naar buiten, werken vinden, familie zoeken, je bent niet gevangene. Maar als je in Brugge belandt, dan begin je wel te voelen dat het geen grap is." (Interview 1 – Bewoner16)

B. Accommodatie & locatie

De bevroagde bewoners zijn zeer positief over **comfort** binnen het detentiehuis. De ruime kamers, de privacy, de televisietoestellen, de fitness... een luxe die sommige bewoners zelf eerder nooit hebben gehad.

"Het eten is beter, de douche, de bedden, de verzorging, de wasserij, alles van A tot Z. Er wordt tegemoetgekomen aan alle verwachtingen." (Interview nr. 3 – Bewoner1)

"Ook het gevoel van hier gewoon naar buiten te kunnen kijken is een enorm verschil. Geen tralies." (Interview nr. 1 – Bewoner5)

"Voor mij is dat hier in feite een heel mooi luxe internaat, je kan gaan fitnessen, kan alles doen." (Interview nr. 3 – Bewoner3)

"De eerste morgen dat ik wakker werd, dacht dat ik op hotel zat. Luxe hé, die kamer alleen al. Een grote kamer, eigen badkamer, met een tv bijna groter dan ikzelf." (Interview nr. 1 – Bewoner7)

"Ik voel me hier lijk thuis eerlijk gezegd. Meer snap je, vrijheid, snap je? Grote kamer, telefoon, tv enzo, douche in je kamer." (Interview nr. 1 – Bewoner16)

"Als ik echt met een ander soort probleem zit, ga ik gewoon gaan sporten. In Gent twee uur fitness in de week en hier kan je twee maal per dag gaan, dat doet deugd." (Interview nr. 1 – Bewoner17)

"Je slaapt hier in een donsdeken. Je hebt warm water en je eigen badkamer. Daar (in de gevangenis, eigen toevoeging) niet. Je mag langer in de douche zitten. Je kunt naar buiten naar de tuin. Je hebt de leefgroep. Je kunt babbelen met iedereen." (Interview nr. 1 – Bewoner22)

"Toen ik hier aankwam en ik kreeg mijn kamer te zien, dat was echt van wow, wat moet ik hier met al die ruimte doen. Dat was wel effekes een shock voor mij." (Interview nr. 1 – Bewoner25)

Opvallend is dat de bewoners de eerste maanden na opening zeer positief waren over het eten in het detentiehuis (bewoners kookten zelf). Dit veranderde toen het bewonersaantal steeg en er sindsdien een externe cateraar het eten verzorgt. Het gebrek aan halalvlees is een veel voorkomende opmerking. Bewoners bereiden nu enkel in het weekend zelf de gezamenlijke maaltijd.

“Dat van halal is echt wel erg want andere moslims hebben misschien geen middelen om eigen dingen te kopen en te koken en dan moeten ze hier toch alles eten. En dan kunnen ze hun eigen cultuur niet meer volgen.” (Interview nr.1 – Bewoner16)

“Alles was ok hier, behalve het eten. Maar het is wel veranderd dat we zaterdag en zondag kunnen kiezen welk gerecht wordt gemaakt en dan wordt halalvlees gemaakt.” (Interview nr. 3 – Bewoner21)

“Het enige wat echt slecht was, was het eten. Er was geen halal dus at ik vegetarisch. En nu mogen ze in het weekend ook halal kiezen en zelf koken. Dat is beter. Want het eten was echt slecht, in de gevangenis was het zelfs beter durf ik te zeggen.” (Interview nr. 4 – Bewoner16)

Bewoners appreciëren de **locatie** van het detentiehuis. Ze gaven aan dat het (voor hun bezoek) goed bereikbaar is met het openbaar vervoer. Zelf hebben ze via het detentiehuis fietsen ter beschikking om snel en eenvoudig aan het station te geraken. Ze geven de voorkeur aan een ligging buiten het centrum omdat ze meestal niet herkenbaar willen zijn als een bewoner van het detentiehuis.

“Ik krijg bijna dagelijks bezoek van mijn vriendin. Naar hier komen is volgens haar geen probleem met het openbaar vervoer. De hogescholen liggen hier dichtbij dus ze neemt de trein en dan de bus tot hier.” (Interview nr. 1 – Bewoner5)

“Ik kan naar het werk met de fiets en ze hebben geregeld dat ik eens kan gaan naar de pingpong en dat is ook gewoon maar 2,5 km met de fiets.” (Interview nr. 2 – Bewoner7)

“Ik fiets gewoon naar het station, dat gaat allemaal heel gemakkelijk.” (Interview nr. 1 – Bewoner14)

“Ik ben van Kortrijk en wordt liever niet gezien met andere mensen van het detentiehuis. Dus ik zou zeker niet liever in een stad zitten.” (Interview nr. 1 – Bewoner2)

4.2.6. Ervaringen met HDG

Hierna worden de ervaringen van de bewoners m.b.t. HDG binnen het detentiehuis weergegeven zoals gebleken uit de analyse van de diepte-interviews met de bewoners; welke hulp ervaren de bewoners (niet) bij noden en behoeften binnen verschillende levensdomeinen? Welk gevoel hebben zij bij de manier waarop de hulp- en dienstverlening wordt georganiseerd, welke drempels ervaren zij?

A. Leefklimaat

Binnen het detentiehuis wordt gewerkt met het *Good Lives Model* (zie ook *supra* 4.1.2). De concretisering en uitwerking ervan is in volle ontwikkeling. Hiernaar werd geen onderzoek gedaan. Hieronder wordt dieper ingegaan op de autonomie en de plaats van de bewoner binnen de dagdagelijkse werking van het detentiehuis d.m.v. enkele domeinen die naar boven kwamen bij analyse van de interviews van de bewoners.

- Autonomie & activering

De meeste respondenten appreciëren het **vertrouwen** dat ze, reeds van in het begin, in het detentiehuis mogen ervaren. Dit hangt samen met de autonomie en verantwoordelijkheid die voor de meeste bevraagde bewoners belangrijk is.

“Ik kreeg twee uur om hier te geraken. Ik moet zeggen dat mij dat wel goed deed, ik voelde al vertrouwen.” (Interview nr. 1 – Bewoner5)

Ik vind wel dat je hier, gelijk ook, dat ik van Gent naar hier kwam. Mijn ouders hebben mij gevoerd. Ze vertrouwen u ook wel met naar hier te komen. Dat is goed om te starten. (Interview nr. 1 – Bewoner17)

“Ik had een bepaald uur voor hier te geraken. Ik ging veel te laat komen en ik was nu ook al redelijk laat. Toen ik hier in Kortrijk van de trein ben gestapt, heb ik gebeld van ik kom te voet en ga nog een dik half uurtje onderweg zijn. Ze vonden dat dan niet zo erg en vonden het goed dat ik iets had laten weten. Dat was al fijn van te horen dat ik het toch goed gedaan had.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

“Zelf je eigen verantwoordelijkheid nemen voelt goed, eigen controle is goed en als er iets mis gaat dan komt de begeleider wel tussen. Het ligt in mijn eigen handen. Ze geven u hier echt de kansen.” (Interview nr. 1 – Bewoner1)

Een minderheid van de respondenten heeft voldoende – maar wel nood – aan het **duwtje in de rug** dat gegeven wordt door de stakeholders HDG. De andere respondenten hebben meer **ondersteuning en begeleiding** nodig. Het gevoel dat er **opvolging** is, wordt nagenoeg door iedereen geapprecieerd.

Als iemand het kan opstarten is dat al veel. Maar bv. ik was zelf al geen informeren voor de cursus, en dan was er een serieuze wachtlijst, maar zo hulp om te kunnen beginnen, zou wel beter zijn. (Interview nr. 1 – Bewoner17)

“Ze hebben me gepusht voor terug te werken. Een beetje courage gegeven ook.” (Interview nr. 3 – Bewoner12)

“Ik heb eigenlijk geen hulp nodig want ik kan buiten alles zelf regelen. Ik heb het altijd goed gehad. Ik heb wel motivatie gevonden de laatste maanden. De directie heeft me wel gemotiveerd dat ik

bijvoorbeeld werk moest zoeken omdat ik anders niet zou buiten geraken. Dus het was wel goed om daar te zijn, beter dan in de gevangenis.” (Interview nr. 3 – Bewoner16)

“Van mij is het goed. Omdat ik wou hebben dat ze hielpen. Ik heb altijd alles in handen gehad maar dat was te veel. Ze hebben wat overgenomen. Er valt een hele last van mij om niet alles op te lossen. Nu is het een stukje vakantie. Ik ga het zelf wel oplossen maar ik kan vragen hoe het moet. Dat zij een betere weg hebben... je doet het ook nog wel zelf maar je hebt hulp. Ik doe het al 58 jaar zelf... (Interview nr. 1 – Bewoner 18)”

“Ze zitten hier wel meer achter u. Ik voel me daar wel goed bij want de eerste keer uit de gevangenis ben ik thuis gekomen en ben ik gewoon in een zak gevallen.” (Interview nr. 1 – Bewoner3)

“Ik doe dat zelf (afspraken maken, eigen toevoeging) maar PSD weet dat ook wel. En die maken dan opnieuw een UV. Ik weet zelf sowieso wanneer ik naar afspraken moet gaan. Normaal moest ik gisteren geweest zijn maar dat madammetje kon niet dus het is verzet.” (Interview nr. 2 – Bewoner3)

De bevroegde bewoners die intensere begeleiding en ondersteuning genieten, moeten meestal ook **geactiveerd** worden om het stuur van hun traject in handen te nemen. Uiteindelijk weten de meesten die activatie te appreciëren. Enkelen vinden de ‘**wachtcultuur**’ die in de reguliere gevangenis heerst aangenamer.

“Ik kan het zelf maar met sommigen zouden ze dat (motiveren, eigen toevoeging) wel meer moeten doen. Maar het probleem is, de eerste weken zitten ze in observatie en kunnen ze sowieso minder doen. Wel die twee weken van “als ik schrijf zullen ze wel komen en het regelen” het is ook maar een briefje schrijven, iedereen kan dat. Maar sowieso, sommigen moeten wat meer onder hun kont krijgen.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

“Ik merk dat in de gevangenis, als ze daar zeggen van “zou je niet eens op gesprek gaan” dan zeg je nee en het is nee. Maar hier zeg je nee en dan gaan ze doorvragen of u in conversatie proberen trekken. Op sommige momenten is dat misschien irritant maar als ik het groter plaatje bekijk, dan weet je van, ze zitten in met mij, het is voor mijn bestwil, ze proberen ook maar gewoon goed te doen hé.” (Interview nr. 2 – Bewoner17)

“In de gevangenis wordt er echt beslist voor u, ‘ja gij moet nu naar daar gaan, voor met die persoon te praten’. Dat gaat eigenlijk iets vlotter voor mij.” (Interview nr. 1 - Bewoner25)

“Op een bepaalde manier was ik liever in de gevangenis, gewoon met rust gelaten.” (Interview nr. 3 - Bewoner15)

“Nee papieren doe ik niet. Haha het is daarmee dat ik in bewindvoering zit en ik zijn nog altijd een sloddervos hé. Haha. Kijk maar naar mijn papieren die daar liggen... Maar ik vraag het ook niet hé. Ik heb een map gekregen en ze zit nog altijd leeg, zo dus..” (Interview nr. 3 – Bewoner3)

"De andere mensen gedragen zich zoals ze nog in de gevangenis zaten. Dat ze hier toekomen, roken en weer naar de kamer en deur toe en ze liggen de hele dag op hun bed. Ik hoop dat die mindshift nog komt maar ik vrees het. Het is alleen als het echt moet, als het verplicht is en anders ziet ge die niet." (Interview nr. 1 - Bewoner23)

Sommige bewoners gaven dan weer expliciet aan dat er nog **meer ruimte** mag zijn **voor autonomie**, zowel binnen het detentiehuis, als op de brug naar buiten.

"Ja maar ja, ze zeggen ook van helpen en al maar ik kan zelf ook een job zoeken. (lacht) Ik voel me hier wel zo een beetje behandeld lijk een kind. In het begin is dat wel zo." (Interview nr. 1 – Bewoner6)

"Het is wel goed dat je hier met iemand van de VDAB kan praten omdat ze direct meestal jobs hebben. Maar ik ga normaal meestal buiten, ik ga gewoon naar een interimkantoor, ik vraag voor werk en ze geven met gewoon direct werk." (Interview nr. 1 – Bewoner5)

"Dat we toch zelfstandiger zouden moeten kunnen leven. Toch zeker deze leefgroep hier. Dat we bijvoorbeeld nog meer mogen 's avonds." (Interview nr. 2 – Bewoner7)

"Ze leggen zeer veel eieren." (Interview nr. 1 – Bewoner12)

"Ik heb niet het gevoel aan het stuur van mijn eigen traject te zitten, het is hier gewoon op hoop zegen." (Interview nr. 2 – Bewoner17)

Bovendien blijken de bevroegde bewoners vaak **geen kennis te hebben** over de stand van zaken van hun dossier, bijvoorbeeld over de timing van hun UV's. Sommige bewoners lijken onverschillig te staan t.o.v. HDG binnen het detentiehuis, noch is er blijk van interesse in hun eigen dossier. Enkele keren werd die desinteresse gevoed door het kort verblijf in het detentiehuis zodat bewoners de zin er niet van inzien.

"Ze hebben nog niets gedaan maar dat is ook niet nodig want ik kom sowieso vrij op 4 december." (Interview nr. 1 – Bewoner4)

"Ik weet het niet. Ik heb geen idee. Ik heb het niet gevraagd. Ik weet het niet als ik het vraag gaan ze me toestemming ofzo geven, ik weet het niet." (Interview nr. 2 – Bewoner13)

"Nee ik ben niet op de hoogte nee. Ik wacht af hé. Het is vandaag X die ik een tweede keer gezien heb. En ene keer heeft ze kort gebabbeld met mij." (Interview nr. 1 – Bewoner22)

Andere bewoners lijken echt wel hun dossier in eigen handen te willen nemen. Er werd aangegeven dat het inkijken van observatieverslagen zou helpen bij zelfontwikkeling. Het beleid in het detentiehuis komt hier aan tegemoet. Bewoners kunnen sinds november 2023 hun observatiefiches opvragen.

"Ik wil echt wel veel weten over mijn dossier en de wet ook snappen. Ik kan daarvoor wel terecht bij mijn PSD-assistente." (Interview nr. 1 – Bewoner16)

“Alles wat je hier doet, wordt opgeschreven, positief of negatief. Er is dus wel een bepaalde controle nog altijd. Gewoon dat ik het weet zou ik dat willen kunnen zien. En dat ik dan weet van “ok daar moet ik op letten of daar ben ik goed mee bezig” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

“Ik denk dat het in uw verslag komt maar we kunnen onze verslagen niet zien. Ik vind dat lastig. Dat is beu want je kan er dan niet aan werken.” (Interview nr. 2 – Bewoner17)

- Communicatie & participatie

De meeste respondenten gaven aan dat er naar hun **geluisterd** wordt, zowel tijdens gesprekken in het kader van hulp- en dienstverlening, als met PSD maar ook in de leefgroep. Het gevoel van gehoord te worden, blijkt enorm belangrijk voor hun welbevinden. Elke ochtend vindt een **bewonersoverleg** plaats. Bewoners merken op dat er aan de slag gegaan wordt met hetgeen verteld wordt tijdens dat overleg.

“’s Morgens met dat overleg, dat je een puntje aanhaalt, en dan paar dagen hoor je dat erover gesproken is en dan denk je “ik heb dat maar terloops gezegd”. Ze sturen dat dan door naar iedereen.” (Interview nr. 1 – Bewoner10)

“Ge voelt dat er vooruitgang is he. Ge voelt dat er over u gepraat wordt. Dat ze met u bezig zijn. Het bewonersoverleg ook ‘s morgens. Je voelt dat je meetelt. Dat heb je in een gevangenis niet.” (Interview nr. 1 – Bewoner11)

“Ik denk wel dat ze naar mij luisteren. Als er iets is, kan ik dat wel vertellen” (Interview nr. 1 – Bewoner22)

“Ik had dat dan gezegd van dat dat beter is van “steek het direct in de vaatwas” en dan had de begeleider ook gezegd van “ok, we gaan er mee rekening houden en we gaan erop letten”. En vanaf dan is dan ook gebeurd.” (Interview nr. 1 – Bewoner24)

Ook zijn de bevraagde bewoners uitgesproken voorstander van het **activiteitenteam**¹²⁰ (samengesteld uit bewoners, detentiebegeleiding, de sport- en cultuurfunctionaris van DRA en de organisatie-ondersteuner). Ze maken daar actief deel uit van een overleg waarin activiteiten gekozen en ingevuld worden o.b.v. de interesses van de bewoners.

“Ik mag nu binnenkort ook naar het activiteitenteam, ze hebben mij dat gevraagd. Dat voelt wel goed.” (Interview nr.2 – Bewoner3)

“Ik zie de activiteiten in ieder geval wel zitten en ik trek ook iedereen mee. We hebben een groepje die voor activiteiten kijken en die hebben wel schone initiatieven.” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

¹²⁰ ‘Activiteitenteam’ werd gewijzigd naar ‘De Kern’ teneinde het verschil duidelijk te stellen met de activiteitenteams in de andere gevangenissen.

“Ze hadden graag dat er iemand van elke groep bij betrokken was bij het activiteitenteam, dat is goed hé, dus hebben wij allemaal voorgesteld om X te laten gaan en hij zag dat ook volledig zitten, dus ja. (Interview nr. 1 – Bewoner25)

De **communicatie** uitgaande van de **detentiebegeleiders** is voor vele respondenten verwarrend en een bron van ergernis. Ook merkten de bewoners op dat de uitwisseling van informatie tussen de detentiebegeleiders onderling niet vlot verloopt. Tijdens de interviews die plaatsvonden in de opstartfase werd dit (zeer) vaak aangegeven maar ook tijdens de interviews in ronde II – een jaar later – werd diezelfde belemmering nog regelmatig vernoemd.

“Je voelt wel dat het nog de beginfase is. De regels veranderen constant en ze weten het vaak zelf niet en zeggen allemaal wat anders.” (Interview nr. 1 – Bewoner9)

“Soms is het te druk, versta je het. Omdat het draaiboek nog niet in orde en de ene begeleider weet nog niks van de andere. Ze moeten het draaiboek vloeiender maken maar daar zijn ze alle dagen mee bezig.” (Interview nr. 3 – Bewoner1)

“Ik zit met licht autisme. Voor mij mag er niet te veel veranderen en dat gebeurt hier wel. Het verbetert. Maar de ene begeleider wil het zo en de andere zo. Hier is het “pas op het is die” of “pas op het is die”. Daar hou ik niet van. Dat je moet kijken hoe ze gezind zijn of hoe ze te werk gaan t.o.v. anderen. Ik vind dat iedereen dezelfde regels moet hebben.” (Interview nr. 1 – Bewoner1)

“Normaal mogen we na 7u45 niet meer ontbijten. Maar de ene zegt dan bijvoorbeeld van “doe toch maar” en de andere volgt dat dan echt op de letter. Voor velen is dat wel verwarrend. Maar buiten is ook niet altijd alles heel strikt.” (Interview nr. 1 – Bewoner17)

“Wat de ene dikwijls niet weet van de andere. Dat heb je hier wel. Van detentiebegeleiders. De ene mag spelletjes spelen met ons en de andere mag dat niet. De ene weet dat je een game boy mee binnen mag brengen, van de andere mag je niet. Zo... het is nog een beetje zoeken.” (Interview nr. 1 – Bewoner22)

“Soms zou er onder de detentiebegeleiders wat meer communicatie moeten zijn. Of de regels moeten eigenlijk hetzelfde zijn bij iedereen. Want dat is voor iedereen soms wel verwarrend. De ene laat al eens iets meer toe dan de andere. Ge moet een beetje opletten met wie er in de groep staat en dan weet ge aan de hand van wie ge hebt in de groep, ok, vandaag kan er wel eens...” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

“De laatste maanden was het eigenlijk echt een ramp. Het werkte hier enorm op mijn systeem. Dingen die ik niet gedaan had, werden toch in mijn schoenen geschoven door de detentiebegeleiders. Ik kon dan bij niemand terecht om mijn verhaal te doen want ze staan toch allemaal op één lijn; detentiebegeleiders, directie en PSD. Het gaat dan eigenlijk om regels die hele tijd veranderen. Ge kunt dat niet meer volgen. Ik voelde me eigenlijk veel benadeeld, het was altijd ik. Ik denk nu niet dat het om onwil ging van hun kant want ze probeerden wel te helpen maar eerder van onkunde.” (Interview nr. 3 – Bewoner17)

- *Activiteiten & activering*

De meeste bevroegde bewoners gaven aan het liefst op hun kamer te vertoeven met televisie (Netflix blijkt een favoriet) en het gsm-toestel. Over het algemeen is men enkel tijdens de verplichte momenten in de leefgroep.

“Je hebt hier alles op de kamer, een tv met Netflix, je gsm... dat is de realiteit.” (Interview nr. 1 – Bewoner10)

“Ik zit veel op mijn kamer he. Ik ben veel gaan werken en altijd op mijn kamer. Ik kijk Disney+ en Netflix he, serietjes he, ik amuseer mij daarmee, dat kost geen geld he.” (Interview nr. 3 – Bewoner7)

“Ik kijk meestal liever tv op mijn kamer dan in de leefgroep.” (Interview nr. 1 – Bewoner5)

“Dat is inderdaad de reden dat ik nu de laatste dagen, weken, veel op de kamer zit omdat dat (gsm-gebruik, eigen toevoeging) inderdaad alleen daar is toegelaten. (Interview nr. 1 – Bewoner 25)

In de leefgroepen waar de bewoners overdag gaan werken, heerst er weinig verveling. In de leefgroep waar de nieuwkomers worden opgevangen en de bewoners in principe verblijven tot ze een job hebben, is er daarentegen (veel) meer sprake van verveling en passiviteit.

“De eerste twee weken was ik in observatie. Ik mocht dan eigenlijk niets doen. Dat is dan twee weken alleen maar wachten tot ge uw UV’s moogt aanvragen.” (Interview nr. 3 – Bewoner9)

“Grof gezegd, het is hier ietske te... ik ga niet zeggen te braaf want ge wordt hier wel kort gehouden maar, er wordt niet genoeg ingespeeld op bezigheid want ge wordt eigenlijk een halve dag eigenlijk aan uw lot overgelaten, op uw kamer en dit en dat.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

Er zijn respondenten die liever met rust gelaten worden. Die vinden dat er te veel ‘gepusht’ wordt, die druk ervaren om tegen hun wil/zin deel te nemen. Anderzijds zijn er bevroegde bewoners die vinden dat de frequentie van de activiteiten hoger mag zijn.

“Dat (de activiteiten, eigen toevoeging) is elke keer op een moment dat ik lig te rusten.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

“Ik ben een persoon eigenlijk die gaarne met rust gelaten is ook.” (Interview nr. 1 – Bewoner12)

“Ik doe aan niks mee. Ik heb geen zin.” (Interview nr. 2 – Bewoner15)

“Wel weinig activiteiten hier, ik zou er echt wel meer willen. Ik had gedacht... ik heb videocall moeten doen om te zien of ik paste in het concept en ik ging ervan uit dat we niet op onze kamer mochten zitten. Maar wat blijkt, als ik op mijn kamer wil zitten, zit je daar.” (Interview nr. 3 – Bewoner9)

“Ik zou liever meer activiteiten doen. Ergens een keer gaan ’s avonds, cinema ofzo. Ergens gaan wandelen ofzo, of voetbal. Gewoon iets meer.” (Interview nr. 1 – Bewoner15)

“Ik heb nog niet veel activiteiten gedaan omdat er nog geen waren. Ik zou dat anders wel doen tegen de verveling.” (Interview 1 – Bewoner22)

Verder waren respondenten in de opstartfase slechts gematigd enthousiast over de invulling van de activiteiten. Sinds het activiteitenteam (zie hoger) lijken de activiteiten eerder in lijn van de interesses van de bewoners gekozen te worden.

“Pak dat ik van al de activiteiten de helft ongeveer meedoe. Yoga hier zondag en de activiteiten van Vives heb ik ook meegedaan voor iets ook terug te doen naar hiertoe maar niet omdat het echt mijn interesse is... Ze proberen wel aan te dringen maar het moet ook een beetje passen he. Lijk in de week is dat moeilijk met het werk ook. In het weekend tot daar aan toe.” (Interview nr. 3 – Bewoner7)

“Ik probeer sport wel mee te doen maar het idee is er maar het doel wordt net gemist.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Lijk met die start to run doet niemand meer mee... We waren zondag gaan wandelen, maar we waren maar met drie.” (Interview nr. 2 – Bewoner3)

“Activiteiten zijn cava. Ik doe bijna mee met alles. Maar ik heb nog geen UV gekregen maar ik heb vandaag negatieve test dus dan mag ik buiten mee activiteiten doen, ik doe graag sport. Ik vind het echt wel goed zijn.” (Interview nr. 1 – Bewoner16)

“Nu dat ik hier drie weken zit, zijn de activiteiten ook top.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

De ‘flitstrainingen’ werden opgestart in maart 2023 in de kennismakingsleefgroep. Het idee betreft een reeks van vijf cursussen¹²¹ teneinde bewoners betere inzichten te geven in hun dossier, in administratie (kennis omtrent itsme, eID...), in het aanbod van hulp- en dienstverlening. Ongeveer de helft van de bevroegde personen gaf aan hier geen nood aan te hebben vermits ze – naar eigen zeggen – niets konden bijleren. De andere helft achtte de cursussen wel nuttig. Bewoners lijken te beseffen dat het detentieplan relevant is maar er wordt door de stakeholders HDG nog aan gewerkt om dit beter te integreren in hun traject en op een gebruiksvriendelijke manier op te stellen.¹²²

“Ik heb niet meegedaan omdat ik het al ken. Ik ben ook een verstandige.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

“Ik zat er tegen mijn goesting. Ik was alleen maar aan het denken van “is dat uur nog niet voorbij”. Ik zat meer op mijn klok te kijken dan te luisteren.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

¹²¹ (1) **Wetgeving & reclasseringsplan**, (2) **Groepsonthaal HDG** (individuele hulp- en dienstverlening, groepsaanbod, werking naar directe sociale omgeving), (3) **Administratie** (ItsMe, eID, digitale app Wat Kost Dat?, schulden, administratie inzake het huren of kopen van een woonst zoals een brandverzekering, plaatsbeschrijving...) Deze flitstraining evolueerde naar **“Budget in Zicht”**, een traject van vijf lessen om inzicht te verwerven in deze administratieve aangelegenheden, (4) **Good Lives Model** (deze flitstraining wordt voorlopig nog geconcretiseerd alvorens in werking te treden), (5) **Verleidingen en drempels** (Model (deze flitstraining wordt voorlopig nog geconcretiseerd alvorens in werking te treden).

¹²² CORTI's d.d. 13 juli 2023 en d.d. 11 december 2023; Focusgroep d.d. 13 november 2023.

“De flitstrainingen zijn goed, ook voor te weten hoe en wat op je moederfiche staat. Ja toch wel. En mijn detentieplan moet ik nog invullen. Ik ben ver buiten en moet nog een detentieplan invullen.” (Interview nr. 2 – Bewoner3)

“Vanavond is er ook een opleiding over financiën beheren. Ik ga wel meedoen. We moeten onze gsm meedoen en dan ga ze ons leren hoe we dat allemaal digitaal kunnen. Ik kan dat nog niet maar ik denk dat mijn dochter dat altijd zal blijven doen voor mij.” (Interview nr. 1 – Bewoner22)

“Ik heb budgetbeheer meegedaan. Voor de meeste mensen zal dat wel een uitweg zijn. Maar ik ben arm geweest. Ik heb veel geld gehad ook, dan weer weinig geld. Dus ja, allee, ik ken de toepassingen wel. Alles wat ze zeiden, wist ik al. Maar er zaten er veel ook in die sessie die eigenlijk van toeten of blazen wisten.” (Interview nr. 2 – Bewoner17)

“Ja, die (de flitstrainingen, eigen toevoeging) zijn wel goed hé. Detentieplan heb ik gehad en het financiële heb ik gedaan uit beleefdheid want ja dat is niet moeilijk voor mij. Detentieplan is wel heel interessant hoor.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

B. Organisatie van de hulp- en dienstverlening

- Zichtbaarheid en kenbaarheid van de hulp- en dienstverleners

Het verschil dat de bewoners ervaren in hun relatie met de hulp- en dienstverleners *sensu stricto* t.o.v. de gevangenis is groot.

“X (van JWW, eigen toevoeging) heeft me wel al geholpen de eerste dag dat ik hier zat. Heeft ze mij uitgelegd van, je kan hier opleidingen doen, je moet daarvoor bij VDAB zijn. Ze had me dan ook een e-mail gestuurd, allee, ze had hem eigenlijk naar X van VDAB gestuurd maar mij in cc gezet. Zo had ik automatisch direct contact gehad met X, zo van die kleine stappen en dat is een groot verschil. Als je iets in Brugge (Penitentiair Complex, eigen toevoeging) zou willen... dan zou je een week of meer moeten wachten voor je gewoon antwoord krijgt en dan nog eens wachten voor je weet of je op gesprek kan met CAW. Maar hier geef ik dat briefje morgenvroeg af en dan ben ik dadelijk zeker van dat ze passeren.” (Interview nr. 1 – Bewoner24)

De opvolging door PSD verloopt anders dan in de gevangenis. Dat er een bepaalde PSD-medewerker wordt toegewezen aan een bewoner, wordt geapprecieerd en lijkt het welbevinden in het detentiehuis te bevorderen. Eén bewoner gaf aan dat de screening door PSD veel grondiger gebeurt en dat heeft naar zijn mening in zijn nadeel gewerkt op het vlak van de opsluitingsduur.

“Ik heb altijd wel open geweest, ook in de gevangenis tegen PSD. Ik heb niets te verbergen maar nu heb ik wel een veel betere band met X. Want in de gevangenis is het iedere keer een andere begeleider.” (Interview nr.2 - Bewoner3)

“PSD zie je wel meer dan in de gevangenis en is gemakkelijker te bereiken.” (Interview nr. 2 – Bewoner15)

“Als PSD een verslag moet maken in gevangenis, dat zou een makkelijker verslag zijn. Ik had daar al lang vrij geweest. Maar hier, gaan ze zo diep.” (Interview nr. 3 – Bewoner15))

Dat zichtbaarheid belangrijk is voor het welbevinden van de bewoners, blijkt uit het feit dat bewoners de frequentie waarin ze iemand kunnen spreken/zien, zeer belangrijk achten. Opvallend maar ook logisch is dat bewoners het verschil ervaren t.o.v. de opstartfase van het detentiehuis. Vermits het bewonersaantal groeit, hebben hulp- en dienstverleners minder (snel) tijd.

“Hier moet ge echt uw eigen briefke schrijven van “ik wil graag gesprek met PSD”. Dat gebeurt ook wel dat ze uit hun eigen komen maar daar gaat soms redelijk veel tijd over. Ik begrijp dat ook wel, omdat er hier nu redelijk veel volk binnenkomt want we zitten nu ook met ne volle leefgroep. Dus ja, dat neemt dan allemaal wat meer tijd in beslag, ik heb daar begrip voor, maar dat zou in principe toch wel iets vlotter kunnen.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

“Ze heeft nu van vorige week doorgegeven dat ze terug meer contact wil met mij. Omdat dat tot nu minder het geval was. Dat is van eigens door de drukte. Ik vergelijk het dan met de gevangenis.” (Interview nr. 2 – Bewoner18)

- Vertrouwenspersoon

Veel respondenten gaven aan hun vertrouwenspersoon te hebben gevonden in hun PSD-medewerker en/of JWW-trajectbegeleider. De helft ervaart - in tegenstelling tot in de gevangenis - geen verschil in hun contacten met PSD versus JWW. De andere respondenten voelen zich wél comfortabeler in gesprekken met de JWW-trajectbegeleider en ervaart een andere finaliteit van waaruit gewerkt wordt.

“Mijn vertrouwenspersoon was X van de PSD. Met haar kon ik echt goed babbelen, ik ben een open boek maar ik wist dat als ik iets aan haar zei dat ze er ook echt iets mee ging doen. Ge wist daar dat er aan u gewerkt werd. X deed dat echt goed. Ik heb het meeste aan haar verteld, veel meer dan aan CAW ja.” (Interview nr. 4 – Bewoner9)

“Het is de bedoeling van constructief te werk te gaan en ik denk dat PSD altijd zo wat argwanend te veel kijkt. Dat ik toch de crimineel ben en ze moeten opletten. Terwijl wij dat weten he. Bij JWW heb ik dat totaal niet. Die werken op een ander platform vind ik.” (Interview nr. 1 – Bewoner11)

“Ik heb wel een gevoel dat PSD de bedoeling hier heeft om je echt te helpen en niet zo zeer alles door te geven aan justitie. Dus dat verschil PSD en JWW is minder groot hier. Ik heb dat gevoel maar ik denk dat ik het ook wel merk maar iemand van het CAW gaat al rapper bij ons komen zitten.” (Interview nr. 1 – Bewoner17)

“PSD en JWW is hetzelfde. Je voelt wel bij X dat het van buiten uit komt, dat ze meer gemoedelijker is, terwijl X zo meer rechtdoor is. Maar ik vertrouw ze echt allebei.” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

“PSD, die kunnen het meeste helpen. Die van welzijn dat is gewoon babbelen en die zeggen wel van “je kunt dat of dat doen” maar daar heb je niet zoveel aan. PSD kun je alles aan vragen.” (Interview nr. 1 – Bewoner 19)

“Eigenlijk zeg ik meer tegen X van PSD. Omdat ik die meer zie. Toch wel.” (Interview nr. 2 – Bewoner 3)

“Sowieso is CAW een heel top dingé. Dat is niet van justitie hé. Dat is Vlaamse dingé. Ik ga eerlijk zeggen, dat is geniaal. Als dat er niet was... ik heb er geen klachten over. Ik zie X van CAW eerder als vertrouwenspersoon dan mijn PSD-assistent, sowieso. Want in het detentiehuis wordt er over algemeen minder onderscheid gemaakt tussen PSD en JWW zoals in de gewone gevangenis. Ik zal toch altijd PSD zien als justitie. Ik voel dat niet aan maar ge moet toch altijd zien wat ge zegt eigenlijk. Ik ben altijd voorzichter bij X dan bij Y. Ik vertrouw Y ook wel want ik zit toch al binnen, ik heb niks te verliezen. Ik maak er niet echt onderscheid in maar ik ben toch altijd een beetje voorzichtiger. Sowieso is CAW echt heel belangrijk voor mij.” (Interview nr. 1 - Bewoner20)

“Misschien in Brugge (Penitentiair Complex, eigen toevoeging) zou je dat wel denken dat je een beetje moet opletten met je woorden. Stel je voor dat jij iets verkeerd zegt en dat hun het verkeerd opnemen. Ze gaan dat gewoon opschrijven en dat staat op dat blad. Maar hier denk ik zo van “ge zijt hier voor uzelf te herpakken, dan is het beter dat je ook open kaart speelt en alles zegt wat je kunt zeggen en dan is dat geen probleem. Omdat het hier is, vind ik zeker dat er geen verschil is” (Interview nr. 1 – Bewoner24)

Detentiebegeleiders worden in het algemeen omschreven als zeer empathisch. Bewoners appreciëren de betrokkenheid. Twee respondenten stelden expliciet hun vertrouwenspersoon te hebben gevonden in één welbepaalde detentiebegeleider.

“De detentiebegeleiders vallen heel goed mee. Ze zijn heel beleefd, je voelt nooit dat ze boven ons staan of ons controleren ofzo.” (Interview nr. 1 - Bewoner21)

“Die zijn allemaal spontaan en super tof.” (Interview nr. 1 – Bewoner22)

“Die detentiebegeleiders hebben dat allemaal niet door hé. Die zitten altijd maar in hun kantoorké koffie te drinken. De enigste momenten dat wij die zien, is als die iets nodig hebben of als er een overleg is of iets. Er zijn begeleiders die wel goed meedoen in de groep en betrokken zijn maar er zijn ook andere die constant in hun bureau zitten.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

“Ik heb echt een goede band met alle detentiebegeleiders.” (Interview nr. 2 - Bewoner14)

“Die (detentiebegeleider X, eigen toevoeging) heeft gezegd “ik laat u niet meer vallen jongen.”, en ik weet dat dat ook echt zo is. Ik kan er alles aan vertellen.” (Interview nr. 1 – Bewoner20)

“X, de detentiebegeleider was wel echt mijn vertrouwenspersoon. Ik vertelde daar wel echt het meest aan.” (Interview nr. 4 – Bewoner3)

C. Hulp- en dienstverlening op het vlak van verschillende levensdomeinen

- Tewerkstelling

Ongeveer de helft van de respondenten had geen werk bij aankomst in het detentiehuis maar wilde snel terug aan de slag. De snelle uitgaansvergunningen (verder UV's) maar ook de tussenkomst van de VDAB-consulent zorgen ervoor dat er zeer snel kan gesolliciteerd worden, hetgeen vaak even snel resulteert in een arbeidsovereenkomst.

“Een afgevaardigde van VDAB heeft mijn profiel uitgewerkt en me voorgesteld aan interimkantoren. Op minder dan twee maanden kan ik vandaag mijn contract gaan tekenen, machine-operator.” (Interview nr. 1 – Bewoner2)

“Ik heb al een goed gesprek gehad met PSD hier. Ze hebben onmiddellijk gewerkt aan mijn UV's. Ik krijg normaal morgen al toestemming voor UV en dan kan ik maandag opnieuw gaan werken. Ik zou verder kunnen werken in mijn zaak.” (Interview nr. 1 – Bewoner5)

“Ik vind dat goed dat ze (de VDAB-consulente, eigen toevoeging) hier is. Sowieso. Misschien gaan er zo andere deuren open.” (Interview nr. 1 – Bewoner20)

Enkele respondenten die werkloos waren bij aankomst in het detentiehuis – hetzij omdat ze hun job verloren hadden wegens hun opsluiting in de gevangenis, hetzij reeds voordien – wilden liever niet op zoek naar tewerkstelling. Opvallend is dat dit meestal respondenten betrof met een woonplaats ver(der) gelegen van het detentiehuis.

“Ik had werk, als operator in een bedrijf. Ik ben die job dan verloren omdat ik de gevangenis moest. Momenteel denk ik, wil ik niet echt werken. Ik heb geen motivatie meer. Ik ben een beetje in een depressie beland, hier ben ik terug open aan het komen, beter en beter aan het voelen. Misschien wil ik binnen een paar weken al weer werken.” (Interview nr. 1 – Bewoner16)

“Ik heb al gesprekken ermee (met VDAB, eigen toevoeging) gehad en zo en ik heb dat ook wel al aangegeven van “dat is nu niet prioritair”. Voor mij het belangrijkste is echt dat adres. Dat werk kan ik wel regelen.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

Nagenoeg alle respondenten die tewerkgesteld waren bij aankomst in het detentiehuis - uitgezonderd enkele bewoners die wegens de afstand van het detentiehuis tot hun voormalige werkplaats hun job niet konden behouden - hebben dankzij de UV's hun werk vlot kunnen verderzetten of nieuw werk kunnen zoeken binnen hun vertrouwde sector, ondanks het nachtwerk of het werken in shiften.

“Ik werk in een kuisfirma. Ik kuis alle kerken in X en omstreken. Dat ik mijn job kon houden was de hoofdreden dat ik hier zat.” (Interview nr. 1 – Bewoner14)

“Ik heb dat ook gelijk gevraagd met de videocall of ik in de nacht kon werken en ze hebben gezegd “dat is geen probleem”. (Interview nr. 1 – Bewoner24)

“Direct als ik vrij kom, mag ik daar terug werken. Dus momenteel heb ik wel werk. Chauffeurs zijn er overal tekort. Alleen als ik iets anders zou willen doen, zou ik VDAB nodig hebben. Want het transport is in Beveren en dat is misschien te ver van hier.” (Interview nr. 1 – Bewoner21)

“De jongens van Antwerpen hebben ook allemaal geen werk. Hoe kan ik in godsnaam van Kortrijk naar Eeklo gaan werken. Ik kan waarschijnlijk starten in een bedrijf in Maldegem maar dat is met de vroege en met de late. Hoe the hell geraak ik daar als ik te 6 moeten beginnen. Ge hebt geen trein om 4 uur ‘s ochtends, dat gaat niet. Nu kan ik alleen maar vrijkomen als ik werk heb maar hoe kan ik in godsnaam hier in de buurt werk zoeken als ik van Eeklo ben. Ik zou dan eigenlijk mijn job hier moeten starten in Kortrijk bij wijze van spreken en dan als ik vrij kom mijn job opzeggen terwijl dat in tegenstrijd zal zijn tegen mijn voorwaarden en dat ik dan direct in mijn probatietijd ander werk ga gaan zoeken. Versta je mij, dat is niet logisch sowieso. Justitie gaat daar sowieso van klagen dat ik gestopt ben en dan andere job moet zoeken.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

De meerwaarde van een VDAB-consulent die naar binnenkomt, staat volgens de meeste respondenten vast. Vooral de snelheid waarmee ze aan een job geraken wordt enorm geloofd.

“Ja door VDAB. Maar ik heb ook VDAB buiten. VDAB Brugge volgde me al op. Maar nu heb ik hier binnen Kaat die kijkt momenteel, die kent er wel veel van. Ik ben er nog niet echt mee bezig geweest.” (Interview nr. 1 – Bewoner10)

“Die (de VDAB-consulent, eigen toevoeging) heeft gezegd van “je moet daar en daar horen”. Ik zou dat wel zelf in handen kunnen pakken maar ik ben nog nooit ingeschreven geweest bij de VDAB dus ik ken dat circuit niet. Dus dat is wel nuttig dat ge toch dat steuntje hebt. Dat is dus wel super.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Ik werk nog steeds als ramenwasser. X van VDAB had die sollicitatie kunnen regelen. Ik zeg niet dat ik dat zelf niet gekund had want ik heb veel ervaring in die sector maar het was wel fijn dat ik geen UV moest inzetten om dat te kunnen regelen. In die observatieweken is het ook niet mogelijk om UV’s aan te vragen. Voor veel gasten ben ik er zeker van dat het een voordeel is dat VDAB naar binnenkomt. Ook voor mij hoor.” (Interview nr. 4 – Bewoner9)

“Het is altijd beter dat ze helpen. Want anders had ik die stap niet gezet. Ik had er ook nog nooit van gehoord. Ik denk dat ik altijd nog contact ga opnemen met X als ik in de toekomst nog eens een job moet zoeken hoor.” (Bewoner 3, interview nr. 2)

In afwachting van een job buiten de muren, biedt het detentiehuis de mogelijkheid om na de observatiefase, werk te verrichten binnen de muren. Dit betreft enerzijds de klusjes in het detentiehuis (schilderen, ramen wassen, kuisen...), wat de respondenten positief beoordelen.

*“Hier kan je eigenlijk onmiddellijk werken, in het detentiehuis schilder ik en plaats ik douches.”
(Interview nr. 1 – Bewoner5)*

“Als je dan clean bent, mag je meteen uit observatie. Ik ben er nu uit, en daarom mag ik ook op de gangen werken.” (Interview nr. 1 – Bewoner15)

Anderzijds kan er ook gewerkt worden in de werkplaats (in het kader van Cellmade).

*“Je moet zo een tandenstokertje en zo vlagjes plooien, lijkt ze soms in de kaas steken. Weet je wat ik bedoel. Dat is saai maar ik onmiddellijk werk wel. Het is ook beter dan daar zitten en niks doen.”
(Interview nr. 1 – Bewoner6)*

*“Ik heb wel gisteren gewerkt in het atelier. Ik en X hebben stylo’s in zakjes gestoken.
Dat stoort me niet om te doen.” (Interview nr. 1 – Bewoner22)*

- Financiële situatie

In het detentiehuis ligt meestal de eerste en grootste focus op tewerkstelling. Vermits veel respondenten aangaven dat hun preciaire situatie vaak de reden was van hun crimineel gedrag, lijkt die focus niet onterecht.

“Het CAW had mij een paar opties gegeven, gelijk via OCMW budgetbeheer en schuldbemiddeling maar dat is net de reden dat ik ben beginnen dealen, want ja met 70 euro in de week kom ik niet toe.” (Interview nr. 1 – Bewoner17)

“Als ik geen werk heb, ja, moet ik sowieso geld hebben he. Want ge moet eten en ge moet dit en dat. Dus ja, ik heb een verleden als drugsdealer dus ja, voor mij is dat heel gemakkelijk hé. Ik heb mijn reputatie. Ik moet maar naar een paar mensen een berichtje sturen en ik ben vertrokken. Snapt ge.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

Nochtans lijkt het hebben van een job geen waterdichte oplossing voor de financiële toestand van de bewoners en het bewust kunnen omspringen met geld. Enkele respondenten hebben de gewoonte van te leven op grote voet dankzij geld uit criminele oorsprong (verkoop van drugs en/of wapens).

“Ik heb heel veel geld verdiend dus ik heb niks nodig, ik kan alles kopen wat ik wil.” (Interview nr. 2 – Bewoner14)

“Ik ga sowieso nog met drugs geconfronteerd worden... maar ik moet geen therapie ervoor volgen want het was vooral financieel. Ze zeggen dat ik meer verslaafd ben aan geld dan aan drugs. Ze hebben bijvoorbeeld 25000 druggeld verbeurdverklaard.” (Interview nr. 1 – Bewoner17)

De bevroagde bewoners zijn verdeeld enthousiast over de flitstrainingen inzake budgetbeheer maar die lijken in ieder geval wel zinvol.

“Ik heb geen idee hoeveel geld nu op mijn rekening staat ofzo. Het interesseert me ook niet, ik ben niet voor niets in schuldbemiddeling hé.” (Interview nr. 3 – Bewoner3)

“Vanavond is er ook een opleiding over financiën beheren. Ik ga wel meedoen. We moeten onze gsm meedoen en dan gaan ze ons leren hoe we dat allemaal digitaal kunnen. Ik kan dat nog niet maar ik denk dat mijn dochter dat altijd zal blijven doen voor mij.” (Interview nr. 1 – Bewoner22)

“Detentieplan heb ik gehad en het financiële heb ik gedaan uit beleefdheid want ja dat is niet moeilijk voor mij.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“De ene waar ze zeiden hoe ge met geld moest omgaan was wel interessant, lijk itsme en zo ik ken dat allemaal niet. En dat ge niet te veel moet uitgeven. Nu gaat dat wel helpen omdat ik geen inkomen meer heb hé. Ik zit hier hé. Dan weet je pas hoe duur het leven is hé. Ik moet nu echt zien wat ik doe. Het geld is direct op hé. Er komt niks bij hé. Daarmee dat ik nu werk om wat extra geld te krijgen.” (Interview nr. 2 – Bewoner19)

- Huisvesting

De meeste respondenten beschikken niet over een woning en appreciëren dat de zoektocht naar een woning in het detentiehuis een van de prioriteiten is.

“Hier hameren ze er toch wel echt op van dat adres en zo. Ik weet als dat in orde is, kan ik gemakkelijker aan werk geraken. Dat is een grote stap. Moest ik gewoon vrijgelaten worden op mijn einddatum en ik heb geen adres, ga ik terug waarschijnlijk bij iemand moeten gaan inwonen. 9 van de 10 is dat dan ook een druggebruiker of een dealer en dan ga ik terug in diezelfde ritme komen.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

JWW blijkt de organisatie te zijn die hier vaak hulp biedt, zeker als het de sociale verhuur betreft.

“X (van JWW, eigen toevoeging) is een goede madame. Ze heeft me geholpen voor een nieuw, allee, huis... ik ben ingeschreven via sociale woningen.” (Interview nr. 2 – Bewoner13)

“X van JWW ook. Ze is ook een hele lieve vrouw. Ze helpt me met die papieren voor woning en werk.” (Interview nr. 1 – Bewoner1)

“Nu zit ik zonder woonst hé. Dus moet ik weer een woonst zoeken. In Brugge (Penitentiair Complex, eigen toevoeging) heb ik geen hulp gehad maar ook niet gevraagd. Hier zijn ze bezig. X van JWW is nu nog maar net bezig met mij. (Interview nr. 1 – Bewoner22)

Sommigen gaan het liefst zelf op zoek naar een woning maar het besef dat ze voor een ‘second opinion’ terechtkunnen in het detentiehuis, betekent veel. Dankzij de wifi en het gebruik van een smartphone of de computer (die ter beschikking gesteld wordt in het detentiehuis), kunnen zij de woningmarkt constant opvolgen.

“Ik heb voorgesteld om dat zelf op te volgen via het internet. Via smartphone of via smart tv kan je het internet gebruiken zoals je wil. Dus ik houd zo een beetje de immobiliën sites in de gaten. X van het CAW heeft gevraagd of ik geholpen wil worden daarin. Ik heb gezegd dat ik het liever zelf wil doen maar als ik iets vind dan wil ik het wel voorleggen aan haar wat zij ervan vindt.” (Interview nr. 2 – Bewoner7)

“Ik ga zelf kijken voor een woning maar CAW was er ook al mee bezig geweest.” (Interview nr. 3 – Bewoner12)

De meerderheid van de bewoners zoekt een woning binnen de regio van herkomst. Toch hebben ook enkele bewoners die niet uit de buurt komen, ervoor gekozen zich te reclasseren in de regio Kortrijk. Vooreerst valt dit te verklaren door de job die zij gevonden hebben in de omgeving van het detentiehuis maar ook werd aangegeven dat zij hun voormalig milieu liever achter zich laten na hun passage in het detentiehuis en op die manier een nieuwe start hopen te maken.

“Ja maar ik ga niet meer terug naar Oostende; mijn slecht netwerk is daar. Ik heb er vree veel over nagedacht maar ik ga niet meer zoveel kansen krijgen om vast werk te krijgen peins ik.” (Interview nr. 2 – Bewoner7)

“Ik heb beslist van hier in de regio te blijven, mij te settelen en werk te zoeken. Ik denk omdat ik hier euhm, minder gelinkt zijn aan het crimineel milieu, foute vrienden. En ook herinneringen hé. Dat ge denkt van “das just, daar en daar is het misgelopen...” Als ik terug naar huis ga, heb ik daar niet zo een super goed gevoel niet meer. Dat zegt wel iets. Dat inzicht heb ik hier opgedaan.” (Interview nr. 1 – Bewoner1)

“Ik ga nu ook niet terug naar Oostende met dat werk hé. Dan van daar naar Kortrijk. Dus ga ik hier blijven hé, in Kortrijk.” (Interview nr. 3 – Bewoner12)

“Ik ben eigenlijk wel echt van plan van terug naar Antwerpen te gaan. ik ben ook keihard op zoek naar een gepaste woning in Antwerpen en aan de rand van Antwerpen. Want ook mijn familie zit daar.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

- Verslavingsproblematieken

In december 2022, enkele maanden na opening van het detentiehuis, konden worden vastgesteld dat de bewoners die op transfer gestuurd werden naar de reguliere gevangenis, nog zwaar kampten met een middelenverslaving. Een afkickprogramma starten bij aankomst in het detentiehuis bleek dus geen onverdeeld succes. Immers, de bewoners moeten op dat ogenblik reeds wennen aan een grotere verantwoordelijkheid en meer vrijheid (bv. snelle UV's). De inclusiecriteria voor bewoners werden daarom aangepast zodat er nu wordt verwacht dat bewoners de acute ontwenningfase reeds doorlopen hebben en met een afkickprogramma gestart zijn in de gevangenis alvorens te arriveren in het detentiehuis.

De meerderheid van de bevroagde bewoners kampt(e) met een (acute) verslavingsproblematiek zodat alcohol- en drughulpverlening onmisbaar zijn, met een expliciete vraag naar ervaringsdeskundigen.

*“Al mijn feiten die ik gepleegd heb, waren eigenlijk onder invloed van alcohol, in het uitgangsleven.”
(Interview nr. 1 – Bewoner5)*

“Ik heb begeleiding nodig bij Kompas.” (Interview nr. 1 – Bewoner8)

“Als ik ooit zou terug mogen naar het detentiehuis dan moet ik niet eens UV’s meer hebben. Dat ik gewoon binnen zou moeten blijven, zou veiliger zijn. Ik denk dat ik er nog niet klaar voor was ofzo. En dat ik een groter probleem met alcohol en drugs had dan ik dacht.” (Interview nr. 4 – Bewoner6)

“De meeste jongens komen van twee of drie weken of max een maand in de gevangenis en ze komen naar hier en ze zaten ervoor allemaal aan de heroïne dus die pakken nog allemaal spuiten. Een soort van methadon enzo dus. Eerlijk, een drughulpverlening zou wel evident zijn eigenlijk.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

“Het zou wel helpen dat er eens een ervaringsdeskundige komt om redenen aan te geven waarom je moet stoppen want ik zeg altijd dat het gaat om willen stoppen. Stoppen onder dwang dat lukt niet hoor. Ze komen enkel van de AA, dat gaat alleen over alcohol maar voor drugs zou het dus ook goed zijn.” (Interview nr. 3 – Bewoner17)

Voorlopig¹²³ is er geen drughulpverleningsorganisatie die diensten aanbiedt binnen het detentiehuis. De respondenten die er nood aan hebben, volgen meestal op ambulante wijze therapie. Ze gaven wel aan dat ze dankzij het detentiehuis de weg daarheen gevonden hebben. Er zijn reeds collectieve sessies geweest van de AA in het detentiehuis. Bewoners die deze sessies hebben bijgewoond, zijn positief.

“Ge hoort verhalen die eigenlijk aan u toetsen en dat ge denkt van “dat is herkenbaar”. Dat is heel die optiek van de AA, elkaar een beetje steunen. Dat is voor mij wel een uitlaatklep. In het begin dacht ik “wat zit ik hier te doen”. Maar nu denk ik wel dat het helpt. Ik denk dat ik wel zou blijven gaan als ik hier vrij kom. Dat is dankzij hier dat ik die weg gevonden heb. Daarvoor zou ik dat nooit gedaan hebben, ik zou denken “foert”. Ontkenning is het probleem he.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Ik heb wel begeleiding he, kompas en zo. Ambulant heb ik die gezien. PSD heeft die aanmelding gedaan. Dezelfde mensen zullen me ook altijd verder begeleiden.” (Interview nr. 3 – Bewoner7)

“Ik heb begeleiding van Kompas, dat is wel nodig denk ik. Voor toch een beetje... dat ik sebiel weer niet hervat en doe. Mijn ding is dat ik nu toch al een jaar clean zijn. Maar het is veilig hier hé. Je zit binnen he.” (Interview nr. 2 – Bewoner3)

“Om de alcohol en drugproblematiek aan te pakken, moeten ze hier veel strenger zijn. De AA zou hier elke dag moeten komen.” (Interview nr. 2 – Bewoner14)

“Met X van de AA. Ik heb een gesprek met haar alleen gehad. En dan nog eens een gezamenlijk gesprek hier, met nog bewoners van hier. Ge moet dan inschrijven hé. De eerste keer heb ik dat zo gedaan. Voor de ervaring heb ik me ingeschreven.” (Interview nr. 2 – Bewoner19)

¹²³ In februari start het project van Kompas binnen het detentiehuis van Kortrijk.

De omkadering die wordt geboden in het detentiehuis, inclusief (sport)faciliteiten en controles (gekoppeld aan sancties) na UV's blijkt een belangrijke ondersteuning voor bewoners met een verslavingsproblematiek.

"In de Nieuwe Wandeling heb ik af en toe nog een zwak moment gehad. Daar had ik het gelijk wel zo iets meer nodig dan hier. Hier kan je sporten, met die twee uur fitness in Gent in de week.. in de fitness kan ik mijn hoofd goed leegmaken. Er komt dezelfde stof vrij, dopamine. Er is goede apparatuur ook. Er kan wel nog iets bij. Ik weet niet hoe het noemt maar zo met kabelmachine. Dat hadden we in Gent wel. Dus sporten helpt? Ja sport vervangt drugs." (interview nr. 1 – Bewoner17)

"Ik ben vooral gefascineerd met fitness he. Dat heeft mij overhaald om mij volledig zen, volledig effen te zetten. Ik ben gestopt met harddrugs en ben direct in de fitness gesprongen. Werk en fitness dat is het enigste dat mij rechthoudt." (Interview nr. 1 – Bewoner23)

Enkele respondenten gaven echter aan dat ze gemakkelijk (zullen) hervallen na vertrek uit het detentiehuis, vermits die controle wegvalt.

"Ik heb dat al aangegeven bij de PSD van, ik kan niet beloven dat ik het nooit meer zou doen. Maar ik ben wel van plan van niet meer constant te gebruiken. Ik heb zoiets van, omdat ik weet dat ik getest kan worden, wil ik het risico niet nemen om dat te doen." (Interview. nr. 1 – Bewoner25)

"Ik ben weer aan het gebruiken. Niet alleen cannabis, maar van alles. In het detentiehuis dacht ik daar ook nog altijd aan, ik heb dat aan X van PSD verteld zelfs. Maar dat ze u daar testen, schrikt wel af. Met buiten te komen ben ik eigenlijk bijna onmiddellijk herbegonnen." (Interview nr. 4 – Bewoner3)

- Psychische problemen

In de opstartfase van het detentiehuis bleek er weinig of geen behoefte te zijn aan begeleiding van bewoners door het CGG. Sinds de start van de tweede ronde interviews (d.d. juni 2023) gaven reeds enkele bewoners aan gesprekken te hebben met CGG die zij als zeer positief en nuttig ervaren.

"Hier is het CGG voor te klappen en zo. Ik heb dat in de gevangenis allemaal niet gezien." (Interview nr. 1 – Bewoner3)

"X van CGG die zie ik hier omdat ik nog geen UV's heb. Maar het is de bedoeling dat ik naar haar zal gaan. Ik denk dat sommige dingen beter buiten zijn. De muren zijn hier ook niet waterdicht zal ik zeggen." (Interview nr. 1 – Bewoner20)

"Ze hebben mij tot CGG gebracht. Dat is heel snel gegaan. En ik ben blij, ik weet nu wat er bestaat buiten uit. Dat is dus heel goed en dat is een aanrader naar elke bewoner hier, CGG. Om daar een intake te doen. Mentaal zie ik nu alles en die kunnen mij nu verder leiden, bijvoorbeeld naar een psychiater, maar er zijn overal wachtlijsten." (Interview nr. 2 – Bewoner18)

- Sociaal netwerk

Veel bewoners lijken niet of amper over een sociaal netwerk te beschikken. Het is dan ook geen toeval dat er ondanks de aangename(re) setting zeer weinig bezoek over de vloer van het detentiehuis komt. Wie wel bezoek ontvangt, is enthousiast over de manier waarop het bezoek ontvangen werd. Het verschil met de klassieke gevangenis is op dat vlak immens, zowel voor de bewoners als voor het bezoek zelf. Slechts voor één van de bevroegde bewoners met (klein)kinderen, kwam er kinderbezoek.

“Hier kan je de familiale band behouden of herstellen. Hier zit je fijn samen in een zeteltje en kan je gewoon naar binnen en buiten wandelen.” (Interview nr. 1 – Bewoner9)

“Ik heb nooit iemand gehad die kwam bezoeken. Ik wilde dat echt niet maar voor hier wel. Waarom, omdat in de gevangenis die zijn soms streng en lastig.” (Interview nr. 1 – Bewoner13)

“Ik kreeg van niemand bezoek in Brugge. Mijn kleindochter mocht niet komen omdat ze minderjarig is. Nu komt ze met een chauffeur, er is wel iemand bij. Maar dan is ze hier met haar kindje. Dat is een heel ander gevoel. Dat is veel familiairder. Ze zitten in de zetel. Zij zat PlayStation te spelen terwijl ik met X aan het spelen was.” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

“Dat bezoek is veel aangenamer hier, alle ja, ik heb een keer dat mijn moeder in de gevangenis op bezoek kwam, dat was een van mijn vorige detenties en die zat daar echt gewoon te wenen hé. Omdat dat zo... dat was voor haar echt een shock.” (Interview nr. 1 – Bewoner25)

Respondenten met een woonplaats ver(der) gelegen van het detentiehuis benoemden die afstand als de reden voor het gebrek aan (frequent) bezoek.

“Mijn vrouw is nog niet op bezoek geweest, wij wonen in Antwerpen en ze heeft geen auto en ze is veel bezig met de kindjes. Ik moet ook maar twee maanden hier zijn en binnenkort mag ik al op UV.” (Interview nr. 1 – Bewoner21)

“Mijn mama en mijn oma komen 1x per maand op bezoek. Mijn moeder is chronisch ziek dus dat is wat moeilijk, die kunnen niet elke week komen maar ik apprecieer wel dat die de moeite doen. Die zijn toch meer dan twee uur onderweg denk ik. Ze zouden liever hebben dat ik wat meer in de buurt zit natuurlijk. Ik kan dat wel begrijpen.” (Interview nr.1 – Bewoner25)

Een bewoner heeft de band met zijn vader kunnen herstellen, naar eigen zeggen omdat het nooit beter gegaan is in zijn leven dan tijdens zijn verblijf in het detentiehuis. Een andere bewoner gaf aan dat het detentiehuis zijn mentaliteit heeft doen veranderen en hij bijgevolg niet langer wil berusten in het feit dat hij geen contact meer heeft met zijn jongste dochter. Met zijn andere dochters heeft hij sinds zijn detentie in Kortrijk meer contact omdat hij nu actief werkt aan zijn alcoholverslaving. Bovendien wordt niet alleen de bewoner geholpen in het detentiehuis maar probeert men ook steeds de sociale omgeving te betrekken in het traject. PSD staat in contact met de familie en probeert dat netwerk waar mogelijk te betrekken in de reclassering. Bij JWW zijn er dossiers ‘Directe Sociale Omgeving’ opgestart.¹²⁴

¹²⁴ Verslagen CORTi d.d. 16 maart en 13 november 2023.

“Ik heb hem (zijn vader, eigen toevoeging) nu twee weken geleden voor de eerste keer in drie jaar teruggezien. Het was effetjes raar he. Ik had hem zo lang niet gezien en hij was verouderd. Ik waarschijnlijk ook maar ik had nog een ander beeld van hem. Hij was content dat het nu zo goed gaat.” (Interview nr. 2 – Bewoner7)

“Ik heb een advocaat daar ondertussen voor ingeschakeld. Iemand die familierecht doet. Vroeger zou ik zeggen “foert, ik ga ze toch niet zien”. We drinken nog eentje en we zijn het vergeten. Nu merk ik dat ik zeg “nee dat gaat zo maar niet, ik wil dat oplossen.” Ge vindt automatisch wel dat ge het hier moet volgen. Ge krijgt die kansen, ze investeren in u. Ik merk dat ook. Ik volg eigenlijk de filosofie er volledig achter. Dat moet ook anders moet je hier ook niet zijn vind ik.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Het sociale. Je wordt goed geholpen. Ik heb een zoon met autisme, hoe ouder dat hij wordt, hoe moeilijker dat wordt voor mij. Buiten het gevangeniswezen en erbinnen ook, kon ik bij niemand terecht. In de gevangenis ben ik dan drie maanden geweest en heb daar hulp gevraagd en niets gekregen want ik heb het dan allemaal zelf mogen oplossen toen ik buitenkwam. En hier ben ik dan naar de detentiebegeleider gestapt, zij hebben dan de nodige mensen gecontacteerd. CAW, PSD en directie zijn onmiddellijk gekomen. Er is geen dag gewacht.” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

Er werden verschillende redenen gegeven voor het uitblijven van (veel) bezoek. Zo zou er veel minder nood zijn aan bezoek door de sociale contacten die men heeft in het detentiehuis, de gevulde dagen... Daarnaast vergemakkelijkt het gebruik van de smartphone ongetwijfeld het contact met familie, vrienden en de buitenwereld in het algemeen.

“De bewegingsvrijheid en ook het gebruik van de gsm zorgen dat het leven gewoon doorgaat zo. Ik sta constant in contact met mijn familie. Ik heb een moeder, tweelingbroer en oudere broer van 45 jaar. Ik heb ook een zoon van 15 jaar maar die woont bij zijn mama. Ik heb er net nog mee gefacetimesd want die wou een nieuwe jas.” (Interview nr. 1 – Bewoner5)

“In de gevangenis krijg je minder telefoon. Ook geen videocalls. Je kan dat wel maken. Ze brengen dan een brief die je moet invullen wanneer je dat wil maar dat is heel anders. Nu kan ik gewoon met ze (zijn kinderen, eigen toevoeging) praten met whatsapp.” (Interview nr. 1 – Bewoner13)

“Het is hier leuker om bezoek te hebben want in Gent moest ik dan achterblijven achter tralies, hier is het minder erg als ze vertrekken. Maar hier heb ik er wel minder nood aan door activiteiten want mijn moeder wilde komen maar dat ging niet omdat er een activiteit was en ook ja dat ik veel zit te tokkelen op die telefoon.” (Interview nr. 1 – Bewoner17)

Uiteraard hebben ook de UV's voor familiebezoeken een positief effect op het onderhouden van contacten. Anderzijds zorgt de lange verplaatsingstijd ervoor dat familiale UV's voor bepaalde bewoners minder aantrekkelijk zijn.

“Mijn zus komt niet meer op bezoek. Ik ga nu om de veertien dagen op bezoek naar daar he.” (Interview nr. 2 – Bewoner7)

“Ik denk dat ik hier vier of vijf keer bezoek gezien heb. Dat is niet zoveel nee. Maar ge hebt videogesprekken en die UV’s zijn heel belangrijk. Ge krijgt ze ook heel gemakkelijk.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Voor mij heeft dat geen voordeel omdat dat maar ene dag is hé. Tegen dat ik met de bus, de trein, de fiets thuis ben, ben ik ’s middags daar pakt. Dan moet ik na een uur of twee drie terug en ik zeg “dat moet dan ook niet” (Interview nr. 1 – Bewoner19)

“Ik zag mijn kinderen hier niet maar ik had UV’s voor familiebezoek. Ik zag ze elke twee weken buiten.” (Interview nr. 3 – Bewoner15)

D. Brug naar buiten & opvolging

Tijdens de eerste weken van hun verblijf in het detentiehuis bevinden de bewoners zich in observatie. Na twee weken volgt een eerste urinetest. In geval van een negatief testresultaat eindigt de observatiefase.¹²⁵ Het einde van de observatiefase staat niet gelijk aan het verkrijgen van UV’s. De aanvraag voor die UV’s gebeurt zo snel mogelijk maar de tijdspanne waarbinnen die verkregen kunnen worden, fluctueert. Het bekomen van de nodige informatie en de verslaggeving door de PSD verschilt immers bij iedere bewoner. UV’s worden gemiddeld na 27 dagen in bulk bekomen. Per bewoner worden per keer 25 à 30 uitgaansvergunningen aangevraagd voor reclassering, alsook hetzelfde aantal voor activiteiten in de context van het detentiehuis. Vanaf dat ogenblik kunnen bewoners de weg naar hulp- en dienstverlening buiten vinden.

Die weg vinden bewoners dankzij de doorverwijzingen van PSD of JWW.

“In het begin bij de AA dacht ik “wat zit ik hier te doen”. Maar nu denk ik wel dat het helpt. Ik denk dat ik wel zou blijven gaan als ik hier vrij kom. Dat is dankzij hier dat ik die weg gevonden heb. Daarvoor zou ik dat nooit gedaan hebben, ik zou denken “foert”. Ontkenning is het probleem he.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Ik heb wel begeleiding hé, Kompas en zo. Ambulant heb ik die gezien. PSD heeft die aanmelding gedaan. Dezelfde mensen zullen me ook altijd verder begeleiden.” (Interview nr. 3 – Bewoner7)

“Ik ga nu buiten naar het CGG om te klappen.” (Interview nr. 2 – Bewoner3)

“X van CGG die zie ik hier omdat ik nog geen UV’s heb. Maar het is de bedoeling dat ik naar haar zal gaan. Ik denk dat sommige dingen beter buiten zijn. De muren zijn hier ook niet waterdicht zal ik zeggen.” (Interview nr. 1 – Bewoner20)

De respondenten gaven aan voor het eerst het gevoel te ervaren dat ze de weg naar hulp- en dienstverlening buiten hebben leren kennen. Deze bevinding staat in schril contrast met de

¹²⁵ Uitzonderlijk werden reeds UV’s toegestaan binnen de observatiefase. Dit ging om UV’s uitgeschreven in het kader van het penitentiair centrum waar de bewoner voordien verbleef of in geval van noodsituaties .

onderzoeksresultaten van het ESF-project¹²⁶ lopende in de gevangenis van Hasselt. Analyse van de focusgroep met gedetineerden bracht daar een grote nood aan informatie aan het licht, de mogelijkheden tot hulp of ondersteuning bleken onvoldoende tot slecht gekend en gedetineerden voelden zich niet voorbereid om terug naar buiten te gaan.¹²⁷

“Ja van ginder (vanuit het detentiehuis, eigen toevoeging) heb ik regelmatig contact gehad met hier het OCMW. Ze hebben mij daarbij geholpen wel vanuit het detentiehuis, anders zou ik hier niet gezeten hebben. PSD, CAW en X van het OCMW en ik hebben dat allemaal samen geregeld. Het was al geregeld dat ik naar hier (crisiswoning, eigen toevoeging) zou komen in afwachting van sociale verhuur” (Interview nr. 4 – Bewoner1)

“Vorige keren dat ik vrij kwam, bam en daar staat ge dan en ge begint gewoon opnieuw. Nu heb ik wel het gevoel dat het anders is. Dat ik meer ga kunnen werken aan mijn leven na detentie.” (Interview nr. 1 – Bewoner17)

“Bij mijn vorige detentie kwam ik eigenlijk voor het eerst vrij met PV terwijl ik voordien zelfs nooit een UV had, dan ben je niet voorbereid hé.” (Interview nr. 1 – Bewoner23)

De meeste respondenten gaven in de tussentijdse interviews, de interviews bij vertrek en de opvolginterviews aan dat het detentiehuis wordt ervaren als een veilige haven en/of stelden zelfs angstig te zijn bij het idee dat ze het detentiehuis zouden moeten verlaten. Zelfs na vertrek zouden bewoners nog contact willen houden met het detentiehuis zelf.

“Vandaag ben ik buiten geweest en dan ben ik blij, elke keer, dat ik terug naar hier kan komen. Dat je dat stukje veilige haven gevoel hebt. Je wordt hier ondersteund en bijgestaan en de mensen hebben het wel goed voor.” (Interview nr. 2 – Bewoner11)

“Ik wil niet meer weg. Een ding moet ik zeggen wel, ze hebben me gezegd dat ik de hulp van hieruit ga blijven krijgen. Dat is belangrijk dat ik weet dat ik na zo lange tijd nog bij mensen terecht kan. Dat is dan CAW, X is echt een superlieve.” (Interview nr. 1 – Bewoner18)

“Als ik in de toekomst met een probleem zou zitten, zou ik waarschijnlijk wel naar hier bellen om te vragen hoe zij het zouden oplossen.” (Interview nr. 3 – Bewoner21)

“Ik stop af en toe nog eens in het detentiehuis, lijk zondag. Ik was in de buurt en dan ga ik gewoon eens hallo zeggen. Ik mis het niet om in het detentiehuis te zijn, het zou echt wel raar zijn om daar terug te moeten zijn. Maar ik mis wel de mensen.” (Interview nr. 4 – Bewoner3)

“Ik heb wel nog contact gehad met X van PSD. Ik heb haar zelf gebeld om een paar vragen te stellen. Dat is wel fijn dat dat kan natuurlijk. Ze heeft ook eens gestuurd naar mij om te vragen of alles goed was. X van CAW hoor ik sowieso één keer per maand.” (Interview nr. 4 – Bewoner15)

¹²⁶ Radarnetwerk Aanpak Detentie en Aansluitend Re-integratieplan.

¹²⁷ ESF-inspiratiedag 16 oktober 2023.

Het idee dat hun JWW-consulent (of iemand anders) van in het detentiehuis ook bereikbaar is na het verblijf in het detentiehuis vinden ze geruststellend.

“Ik heb met CAW afgesproken dat ik nog naar hun in Menen kan gaan als ik het nodig vind. Dat vind ik goed.” (Interview nr. 3 – Bewoner9)

“Ook een beetje de controle. Ik heb dat wel een beetje nodig. Beetje de stok achter de deur. Dat is waar ik beetje benauwd voor ben... bang niet. Dat ze me buiten zouden opvolgen, zou wel gemakkelijk zijn want ze kennen me al een beetje. Het zou echt wel beter zijn en ik zou dan sneller gaan moest er iets zijn.” (Interview nr. 3 – Bewoner7)

“Ja eigenlijk, X van JWW, heeft gezegd dat als ik buiten ben en ik hulp nodig heb, ik kan haar contacteren en zij kan mij weer altijd bellen. Ja dat is goed.” (Interview nr. 2 – Bewoner13)

“Het zou zeker helpen als ik na mijn verblijf hier iemand kan contacteren die ik hier heb leren kennen. Want ik was net begonnen met een justitie-assistent omdat ik normaal ET zou krijgen en ik vind het al jammer dat ik die nu niet meer zie.” (Interview nr. 1 – Bewoner19)

Er zijn weliswaar ook bewoners die aangaven het detentiehuis zo snel mogelijk te willen vergeten maar dit wordt meestal genuanceerd met de behoefte aan opvolging die ze hebben.

“Ik zou nooit mijn hoofd nog omdraaien om naar hier te kijken als ik hier buiten mag stappen. Maar X van JWW, zal ik wel bellen of ik stuur haar een sms. Soms eens voor papieren omdat ik het niet versta.” (Interview nr. 3 – Bewoner15)

“Ik ga niet zomaar bellen naar het detentiehuis want eigenlijk hebben die er niks meer mee te maken hé. Ik ben daar nu weg. Dus dat ik mijn werk niet meer heb, ga ik zeker niet zeggen daar. Die hebben niks meer met mij te maken. Ik hoor X van CAW wel nog. Ze gaat nog kijken met mij voor een woning.” (Interview nr. 4 – Bewoner12)

E. Resultaat dankzij HDG?

- Opvolginterviews tijdens verblijf in het detentiehuis

Tijdens de tussentijdse interviews en de interviews bij vertrek, gaven de meeste respondenten aan dat ze in het **algemeen** werkelijk geholpen werden in het detentiehuis:

“Ok, misschien is het niet slecht geweest van naar hier te komen. Het is een geluk bij ongeluk geweest. Ik ben zeer tevreden dat ik goed ondersteund ben dankzij het detentiehuis.” (Interview nr. 3 – Bewoner2)

“Ik ben dit concept dankbaar. Ik zal niet van nul moeten beginnen als ik buiten kom.” (Interview nr. 3 – Bewoner9)

“Ik heb echt detentieschade. Ik had de laatste drie maanden dat ik nu vrij was zelf om hulp moeten vragen. Ik deed dat te weinig. Ik stond er echt alleen voor. Ik heb dat beseft in het detentiehuis.” (Interview nr. 3 – Bewoner8)

“Ik had nooit gehad wat ik nu allemaal heb als ik hier niet was geweest. Ik kon al weg maar ik wou niet en nu blijf ik zo lang mogelijk. Dit is mijn thuis nu.” (Interview nr. 2 – Bewoner3)

Concrete ervaringen van bewoners op het vlak van **tewerkstelling**:

“Maar het is nog nooit zo goed in mijn leven gegaan als nu. Dat is dankzij het detentiehuis. Ik heb jaren niet meer vast gewerkt en al. Nu heb ik vast werk.” (Interview nr. 2 – Bewoner7)

“In vergelijking met de gevangenis is het wel een meerwaarde geweest ja. Ge zijt anders aan uw lot overgelaten. Pakt dat ik nu vrijkwam uit de gevangenis, hier niet gezeten had, waar ga ik dan naartoe. Ik moest werk hebben en ja dat is er nu hé. Ik heb al meer op dingen zitten peinzen ook hier dan in de gewone bak, meer courage ook.” (Interview nr. 3 – Bewoner12)

“Ik heb wel motivatie gevonden de laatste maanden. De directie heeft me wel gemotiveerd dat ik bijvoorbeeld werk moest zoeken omdat ik anders niet zou buiten geraken. Dus het was wel goed om daar te zijn, beter dan in de gevangenis.” (Interview nr. 3 – Bewoner16)

Concrete ervaringen van bewoners inzake **verslavings- en gedragsproblematieken**:

“Ik had eigenlijk een woning en werk buiten maar toch vind ik dat ze me hebben kunnen helpen hier. Namelijk de alcohol. Dat ik er mentaal mee bezig moest zijn door de controles.” (Interview nr. 3 – Bewoner5)

“Vroeger als ik kwaad werd, was ik snel agressief. Ik heb hier een beetje les gevolgd. Ik heb nu wel al mezelf kunnen commanderen. Ik reageerde hier al anders dan in de gevangenis. Daar zit je ook wel opgesloten. Ge denkt over alles na. Over alles. Veel stress krijg je dan.” (Interview nr. 3 – Bewoner15)

- *Opvolginterviews na vertrek uit het detentiehuis*

Onderzoekster kon tot dusver met acht bewoners¹²⁸ een opvolginterview organiseren een drietal maanden na vertrek uit het detentiehuis. Iedereen keek met een positief gevoel terug op het verblijf in het detentiehuis, ook de voormalige bewoners die bezocht werden in het penitentiair centrum.

¹²⁸ 7 van de 25 respondenten bevinden zich nog niet in de tijdsvoorwaarde voor het laatste opvolginterview (of zij verblijven nog in het detentiehuis, of zij hebben het detentiehuis nog geen drie maanden verlaten) en 10 bewoners konden niet meer bereikt worden.

“In de gevangenis kom je er in feite slechter uit. Je leert daar dingen die je niet moet weten. In het detentiehuis is dat minder. Daar kom je beter uit.” Interview nr. 4 – Bewoner1)

“Iedereen heeft me daar wel willen helpen. Ik kan over niemand een slecht woord zeggen dus ik wil wel terug.” (Interview nr. 4 – Bewoner8)

“Ik heb geleerd dat het goed is zoals het nu is. Dat ik niks meer wil uitsteken. Het is eigenlijk zo alles samen dat me dat heeft doen inzien.” (Interview nr. 4 – Bewoner12)

“Ik heb over het algemeen wel motivatie gevonden in het detentiehuis. Ik heb daar ook geleerd van meer controle over mezelf te hebben. Van rustig te worden en mijn mening anders te uiten. Eigenlijk heb ik dat van iedereen geleerd, van begeleiders, maar ook van CAW en PSD enzo. Ik kan over niemand iets slechts zeggen eigenlijk.” (Interview nr. 4 – Bewoner16)

Vijf van deze bewoners had een **job** bij het verlaten van het detentiehuis. Drie maanden later hadden nog drie bewoners datzelfde werk.

“Ik heb mijn werk sinds gisteren niet meer. Ik heb woorden en zo gehad op het werk. Ik ben een aantal dagen niet gaan werken omdat ik dacht dat ik verlof had maar dat was dan niet doorgegeven.” (Interview nr. 4 – Bewoner12)

“Ik moet eerlijk zeggen dat ik niet meer werk, mijn ouders zijn allebei oud en die hadden het moeilijk en ik zorg voor ze.” (Interview nr. 4 – Bewoner16)

“Ik werk nog steeds als ramenwasser. X van VDAB had die sollicitatie kunnen regelen.” (Interview nr. 4 – Bewoner9)

“Ik doe nog altijd mijn twee jobs die ik vond toen ik in het detentiehuis zat en ik doe dat nog altijd graag. Ik zie me dat blijven doen. (Interview nr. 4 – Bewoner3)

“Ik heb nog altijd hetzelfde werk. Ik krijg een vast contract vanaf maart. Ik werk hier nu zelfs overuren. Ook op zaterdag werk ik een halve dag. Voor meer geld te verdienen. Ik doe echt wel mijn best en werk is belangrijk voor mij. Zo ben ik ook gemotiveerd om op het juiste pad te blijven.” (Interview nr. 4 – Bewoner15)

Van de acht respondenten die tot dusver bevestigd zijn drie maanden na vertrek uit het detentiehuis, waren er twee bewoners die tijdens hun verblijf in het detentiehuis een sociale huurwoning vonden, twee konden terecht in een crisiswoning. Deze bewoners verbleven tijdens het opvolgesprek nog steeds op dat adres. Eén bewoner ging terug naar zijn eigen **woning**, één bewoner kon bij zijn ouders terecht, de andere twee bewoners werden bezocht in het Penitentiair Complex te Brugge (nadat ze vanuit het detentiehuis op transfer gingen).

“Ik woon nog in de studio van het CAW. Ik zit hier goed. Ik ging verder zoeken naar iets anders om te huren maar dat heb ik eigenlijk niet gedaan.” (Interview nr. 4 – Bewoner12)

“Mijn huurappartement in X heb ik nog steeds en heb ik dus kunnen behouden. Door in het detentiehuis te zitten had ik wel achterstand opgelopen met de huur.” (Interview nr. 4 – Bewoner9)

“Ik woon hier graag. ik heb dat appartement alleen gevonden via sociale verhuur maar ben het wel komen bekijken met X van PSD.” (Interview nr. 4 – Bewoner3)

“Ik woon nog in de sociale woning die ik had toen ik wegging maar ik ga eerlijk zijn, ik heb dat niet ingericht. Enkel de slaapkamer een beetje maar de living niet.” (Interview nr. 4 – Bewoner15)

4.2.7 Conclusie inzake het profiel en de ervaringen inzake HDG van de bewoners

Uit de resultaten van het onderzoek naar het **profiel** van de bewoners blijkt dat bewoners doorgaans niet lang verblijven in het detentiehuis Kortrijk. De meeste bewoners hebben een detentieverleden. Met uitzondering van drie bewoners, begrijpt iedereen de Nederlandse taal. 41% van de bewoners heeft een woonplaats die op maximaal 30 km van het detentiehuis Kortrijk gelegen was. Over het algemeen heerst er een nood en behoefte aan werk en huisvesting maar ook kampen veel bewoners met psychische problemen en verslaving(en).

Uit de analyse van de diepte-interviews blijkt dat het detentiehuis voor de meerderheid van de bewoners **niet aanvoelt als een gevangenis** maar eerder als een gesloten instelling. Dit wordt gemotiveerd met de grote bewegingsvrijheid en de ‘menselijke omgang’. Over de accommodatie blijken er geen klachten te zijn, al wordt het ontbreken van halálvlees als een (groot) gemis omschreven. De locatie van het detentiehuis, buiten een stadskern maar eenvoudig te bereiken met het openbaar vervoer, wordt geapprecieerd.

Ook werden duidelijke rode draden m.b.t. de **ervaringen inzake HDG** binnen het detentiehuis Kortrijk gedetecteerd:

HDG binnen het detentiehuis door de bril van de bewoners kan samenvattend beschreven worden als een ondersteuning, een wegwijzer, een duw(tje) in de rug en de nodige controle. HDG werkt aan de noden en behoeften van de bewoners op verschillende levensdomeinen. De aanwezigheid van een VDAB-consulent binnen de muren van het detentiehuis is volgens de bewoners een enorme meerwaarde. Bewoners geraken immers enorm snel **tewerkgesteld**. De snelle bulk UV’s faciliteren dit. Een lange(re) afstand van de woonplaats van de bewoners tot het detentiehuis vormt een belemmering op het vlak van tewerkstelling. Vooreerst kan de verre verplaatsing vanuit Kortrijk de reden zijn dat bewoners hun huidige job niet kunnen behouden of dat bewoners geen (nieuw) werk kunnen zoeken in hun reclasseringsgebied. Omgekeerd zal de verplaatsingstijd ervoor zorgen dat deze bewoners niet tewerkgesteld kunnen blijven in het Kortrijkse na hun detentie.

Bij de behoefte aan een **woning**, die eveneens door veel bewoners wordt ervaren, wordt ook vaak succesvol hulp geboden. Bewoners leiden die zoektocht het liefst zelf. Al blijkt vooral de hulp van JWW nuttig voor het vinden van een sociale woning of crisiswoning.

Er is een expliciete vraag van de bewoners naar **alcohol- en drughulpverlening**. Ze geven zelf aan dat ze de kans op herval reël achten buiten de veilige muren van het detentiehuis. Waar in de opstartfase van het

detentiehuis de bewonersgroep geen nood noch behoefte leek te hebben aan begeleiding door CGG, vonden intussen een aantal bewoners de weg hierheen. Behalve de intakegesprekken tijdens de observatieperiode, bezoeken de bewoners CGG buiten de muren van het detentiehuis.

Bewoners lijken zeker de weg naar hulp- en dienstverlening buiten te vinden, dankzij HDG binnen. Bewoners vertellen bij vertrek uit het detentiehuis beter voorbereid te zijn op het leven na detentie dan wanneer ze in het verleden de reguliere gevangenis verlieten. De aanwezigheid van HDG *intra muros* is – gelet op het kort verblijf – in ieder geval nodig om snel te schakelen. Bewoners merken minder aanwezigheid van HDG op de leefgroepen sinds het stijgend bewonersaantal waardoor de vooruitgang in hun dossier minder snel lijkt te verlopen. De **opvolging** na vertrek uit het detentiehuis is belangrijk opdat bewoners de weg naar hulp- en dienstverlening buiten zouden blijven vinden.

De banden met het **(direct) sociaal netwerk** worden in het detentiehuis versterkt door de mentaliteitswijziging die bewoners er ondergaan. Er is weinig bezoek in het detentiehuis (soms wegens de lange verplaatsing), maar wie bezoek ontvangt, looft de setting van het detentiehuis. Voor wie een sociaal netwerk buiten de muren heeft, vormen digitalisering en de UV's een waardevol hulpmiddel om voeling te behouden met de buitenwereld. Hoewel digitalisering een randvoorwaarde blijkt om het contact met familie te onderhouden, is er het neveneffect dat bewoners zich graag en lang afzonderen op hun kamer om onbeperkt en ongestoord videocalls te doen maar ook om te scrollen op hun smartphone of televisie te kijken.

Er heerst een positief leefklimaat in het detentiehuis. De bewoners appreciëren de **autonomie** die ze krijgen. Digitalisering is een hefboom om autonomie op te nemen, bv. zelf afspraken maken, mailverkeer tussen de hulp- en dienstverleners volgen... Sommige bewoners zijn zelf vragende partij voor nog meer **activering en responsabilisering**. Voor andere bewoners valt die nood af te leiden uit hun onverschilligheid, gebrek aan dossierkennis, passiviteit. **Activering** is noodzakelijk om niet te vervallen in de 'wachtcultuur' die bewoners zich eigen maken in de reguliere gevangenis.

De **communicatie** vanuit HDG naar de bewoners toe, verloopt vlot. Bewoners vinden vaak hun vertrouwenspersoon in de PSD en JWW. Het bewonersoverleg onder leiding van een detentiebegeleider wordt zeer positief onthaald door de bewoners. Ze ervaren het gevoel dat er naar hen geluisterd wordt, dat ze inbreng hebben. In die zin wordt ook het activiteitenteam als een meerwaarde gezien. De communicatie uitgaande van de detentiebegeleiders blijkt een struikelpunt te zijn voor veel bewoners. De richtlijnen en regels kunnen volgens de bewoners zodanig verschillen dat dit leidt tot verwarring. De bewoners ervaren dat de informatie-uitwisseling tussen de detentiebegeleiders niet vlot verloopt.

Bewoners zijn verdeeld enthousiast over (de organisatie van) de **activiteiten**. Enerzijds is er een groot aantal bewoners dat hiervoor geactiveerd moet worden, anderzijds zijn er bewoners voor wie de frequentie van de activiteiten hoger mag liggen. Sinds de oprichting van het activiteitenteam lijken de activiteiten in ieder geval meer te beantwoorden aan de interesses van de bewoners. Doch blijft de passiviteit onder de bewoners overheersen. Inzetten op bewustwording rond een goed beheer van hun budget is relevant, niet alleen o.w.v. de precaire financiële situatie van bewoners maar vaak ook wegens gebrek aan geldbesef.

4.3. PERCEPTIE VAN HET DETENTIEHUIS & DE NODEN, BEHOEFTE, VERWACHTINGEN EN DREMPELS DIE STAKEHOLDERS HDG ERVAREN INZAKE HDG

Hierna wordt eerst kort ingegaan op de perceptie van het detentiehuis volgens stakeholders HDG, de accommodatie en locatie. Verder wordt voornamelijk gefocust op de ervaringen van de stakeholders HDG omtrent de manier waarop het hulp- dienstverleningsaanbod georganiseerd wordt en de manier van samenwerking (rolverdeling, noodzakelijke partners en informatie-uitwisseling). Onderstaande resultaten komen voort uit een analyse van zowel de diepte-interviews van de stakeholders HDG als van de focusgroep. De focusgroep (d.d. 13 november 2023) werd georganiseerd teneinde mogelijke evoluties t.o.v. de bevindingen uit de interviews (d.d. februari – mei 2023) in kaart te brengen. Onderzoekster nam deel aan CORTi's op 1 februari, 16 maart, 11 mei, 13 juli en 13 november 2023. Resultaten uit de analyse van de interviews en de focusgroep konden bijgevolg aangevuld worden met bevindingen uit dit overleg.

4.3.1 Perceptie van het detentiehuis

Net zoals bij de bewoners werd ook bij de stakeholders HDG gepeild naar hun perceptie van het detentiehuis. Voldoet de uitwerking van het theoretisch concept aan hun verwachtingen? Hoe verhoudt het detentiehuis zich t.o.v. een reguliere gevangenis? Wat is hun mening inzake de accommodatie en de locatie?

A. Voelt het detentiehuis aan als een gevangenis?

De stakeholders HDG ervaren bij het werken in het detentiehuis, op verschillende vlakken, een geheel ander gevoel dan in de een gevangenis en stellen het daarom niet op gelijke voet met een gevangenis. Het werk is **zeker niet eenvoudiger, wel menselijker en met meer voldoening**.

“Het is een soort van beperkte detentie, al zonder dat ze beperkte detentie volgens de letter krijgen.” (Interview stakeholder HDG6)

“Hier heb je continu je bewegingsvrijheid, contacten die nauwer zijn... de mentale afstand is ook kleiner.” (Interview stakeholder HDG6)

“Het is hier menselijker dan in een klassieke gevangenis. Ik ga daar nooit meer terug werken.” (Interview stakeholder HDG7)

“Je kan het niet vergelijken met een gevangenis. Het is een immens verschil. Voor ons is het veel aangenamer werken. Ik zal niet zeggen makkelijker want sommige situaties kunnen moeilijker zijn ook. De bewoners hebben een eigen sleutel van hun kamer. Er zijn beperkingen wat betreft hun uitgangen. Maar het is absoluut geen gevangenis. In de gevangenis kan de deur (van de cel) gewoon toe. Hier moet je het oplossen als er een conflict is, je kan niet anders. Dat geeft net veel voldoening.” (Interview stakeholder HDG7)

“Het is voor mij minder gevangenis omdat ik bij wijze van spreken zelf geen gevoel heb dat ik zelf 8 uur opgesloten ben. Innerlijk hier ben ik meer op mijn gemak, ik heb ook mijn gsm bij. Dat is een enorm pluspunt.” (Interview stakeholder HDG11)

Ongeveer een zestal maanden na de diepte-interviews werd tijdens de focusgroep¹²⁹ dezelfde vraag gesteld aan de stakeholders HDG via een poll. De deelnemers waren unaniem en vonden **het detentiehuis een gevangenis mét enkele nuances:**

“Dat was ook in het begin gezegd van we gaan proberen werken met zo weinig mogelijk regels, ver af van een gevangenis. De realiteit gebiedt wel te zeggen dat als je met zo weinig mogelijk regels werkt; ofwel kies je dan om alles toe te laten en dan bekijk je gaandeweg waar je tegenaan loopt en dan moet je dat bespreken en bijsturen. Dat is natuurlijk het effect van een project in opstart. Maar het gaat beide richtingen uit hé. Er zijn dingen die losser worden en dingen waarvoor er meer regels nodig zijn.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

Net zoals enkele bevroagde bewoners, gaven ook enkele stakeholders HDG aan dat een **voorafgaand verblijf in de gevangenis nodig** is.

“Ik vind het altijd goed als ze eerst even in de gevangenis moeten verblijven. Al is het maar voor een paar dagen... Dan weet je, ok het is hier goed. Ze hebben hier veel meer vrijheid. Er zijn regels maar als het niet lukt is het wel retour. Dat is goed om in het achterhoofd te hebben. Voor iemand die nooit in de gevangenis gezeten heeft, die denkt dat het hier Disneyland is.” (Interview stakeholder HDG7)

“Dat vind ik wel belangrijk om te kunnen zeggen als ze aan het klagen en zagen zijn “van weet je nog hoe het in Brugge was”. Maar als je van hier terug naar de gevangenis zou gaan...” (Interview stakeholder HDG9)

De meeste stakeholders HDG vinden dat de uitwerking van het detentiehuis in de praktijk in lijn ligt met de **visietekst** van het beleidsteam maar dat er sterk over gewaakt moet worden om zo dicht mogelijk bij die initiële visie te blijven. Zo kan er nog gewerkt worden aan de interactie met de buurt.¹³⁰

“Ik vind dat het tot nu toe een juiste invulling is van de visietekst en dat die altijd in gedachte gehouden wordt.” (Interview stakeholder HDG4)

“Die tekst slaat veel meer op het vormende karakter naar re-integratie en dergelijke. Nu zijn het vooral chiro-activiteiten dat we doen.” (Interview stakeholder HDG5)

“Ik denk dat die nog wel wat optimistischer is dan dat het nu is.” (Interview stakeholder HDG3)

¹²⁹ Focusgroep 13 november 2023.

¹³⁰ Om uit de negatieve sfeer te komen, zou er meer aandacht kunnen gaan naar wat detentiehuisen de buurt bijbrengen. Hoewel dat voor de maatschappij vaak het belangrijkste lijkt, mag de focus naar de buitenwereld niet gelegd worden op het terugdringen van recidive en gevaar; Hoewel dat voor de maatschappij vaak het belangrijkste lijkt, mag de focus naar de buitenwereld niet gelegd worden op het terugdringen van recidive en gevaar; R. BOONE, “Interview Tom Daems - Het vergt politieke moed om een ander discours te ontwikkelen over misdaad en straf”, De Juristenkrant, 28 september 2022, 11.

“Voor mij is het idee hetzelfde gebleven in praktijk, als een kleinschaligere manier van detentie , waarbij dat er minder veiligheid aan te pas komt, geen strenge bewaking meer, meer inzetten op positief leefklimaat, het meer begeleiden van de mensen... toch een iets menselijkere aanpak.” (Interview stakeholder HDG6)

““Voor mij nog een zaak om op in te zetten is "connectie maken met de buurt". We hebben geen tegenkanting maar weinig connectie. Je geraakt anders niet geïntegreerd. We zouden de buurt naar binnen moeten krijgen en onze mannen naar buiten.” (Interview stakeholder HDG16)

B. Accommodatie & locatie

Op basis van de analyse van de interviews van de stakeholders HDG, blijkt het **gebouw** over het algemeen **geschikt** voor de inrichting van een detentiehuis. Het detentiehuis in Kortrijk heeft maar liefst plaats voor 57 mannelijke bewoners en 20 vrouwen maar ‘kleinschaligheid’ wordt bereikt door de indeling in afzonderlijke leefgroepen. Een polyvalente ruimte of meer plaats buiten (om te sporten) lijkt op het eerste gezicht te ontbreken, hoewel stakeholders ook voordelen zien in de verplaatsing naar een sportveld of -zaal buitenshuis. Zowel normalisering als inbedding in de maatschappij worden op die manier gestimuleerd.

“Als het gaat over hulp- en dienstverlening, dan missen we wel een goede grote rechthoekige polyvalente ruimte waar ook gesport kan worden. Je hebt de UV's in het kader van het detentiehuis maar daarbij heb je altijd personeel nodig om mee te gaan. En ook buiten is die open ruimte hier niet waar gesport kan worden.” (Interview stakeholder HDG14)

“Het is de ideale structuur van gebouw, als je dan toch een gebouw van 60 man zoekt.” (Interview stakeholder HDG15)

“Een grotere polyvalente ruimte of misschien een groter sportterrein missen we.” (Interview stakeholder HDG16)

Mogelijkheden om meer te sporten zouden wel leuk zijn. Het is wel zoeken naar wat het concept. De mogelijkheid om binnen de muren te sporten, maakt dat ze er blijven.... De publieke opinie zou dat misschien tof vinden maar als het concept is om zoveel mogelijk geënt in de maatschappij te zijn... in de maatschappij moet iedereen zich ook verplaatsen...” (Interview stakeholder HDG17)

Ook de **locatie** van het detentiehuis wordt positief beoordeeld. Hoewel de stakeholders HDG voordelen zien van een ligging binnen een stadskern, lijkt de huidige ligging – buiten het centrum – geen struikelblok te vormen.

“Het station is op fietsafstand. Ik denk dat we hier de ideale locatie hebben.” (Interview stakeholder HDG15)

“Ik denk dat in de mate van het mogelijke, het nog meer in het centrum zou moeten liggen. Hier ben je wel echt afhankelijk van fietsen of openbaar vervoer. Maar dan heb je minder draagvlak in de buurt dus in die zin... dat is een moeilijk evenwicht.” (Interview stakeholder HDG5)

"Ik denk wel dat ergens in een stedelijke agglomeratie het beter is maar ik kan ook begrijpen dat men liever zoals hier niet gezien wil worden in de context van een detentiehuis." (Interview stakeholder HDG12)

"De locatie is wel goed. We zitten ook tussen andere groepen zoals scholen. Als het gaat over een groepsinstituut zitten we wel goed, zo een gebouw ga je nooit tussen de huizen vinden." (Interview stakeholder HDG14)

4.3.2 Aanbod hulp- en dienstverlening

A. Autonomie en activering

De respondenten gaven aan voorstander te zijn van een grotere autonomie en activering van de bewoners. Er zou nog een **'wachtcultuur'** heersen in het detentiehuis, *i.e.* het idee dat iemand de zaken voor hun in handen neemt. Bewustmaking - dat bewoners zelf de touwtjes in handen kunnen nemen binnen hun dossier en daarvoor afspraken kunnen maken met hulp- en dienstverlening - is belangrijk. Aan de stakeholders HDG werd gevraagd welke verwachtingen nog niet werden ingelost sinds de opstart van het detentiehuis. De zelfredzaamheid en de motivatie onder de bewoners, blijken tegen de verwachtingen in, zelden aanwezig te zijn. Toch is er ook ruimte voor nuancering bij de stakeholders HDG. Er mag – zeker vanaf het begin – niet té veel verwacht worden van de bewoners.

"De organisatie die typisch gevangenis is, wordt gekopieerd omdat onze hulp- en dienstverleners die achtergrond hebben maar de doelgroep die hier momenteel zit, gewend is dat wij als professionals alles voor hun doen want in de gevangenis kunnen zij niks doen maar hier zouden ze dat wel kunnen." (Interview stakeholder HDG14)

"In andere gevangenissen moeten ze inderdaad lang wachten en dan zeggen ze wel eens van "ga je eens bellen voor mij" en misschien hebben ze dat nog mee van ginder. Dat is eigenlijk zo niet hier maar ze peinzen dat misschien wel." (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

"Ik peins soms dat we veel van ze verwachten, ze hebben nooit iets moeten doen, nooit iets bewezen en plots wordt hier verwacht van zelfredzaam te zijn. Ik vind dat niet zo evident. Zeker in een gevangeniscontext. Als ze dan van elders komen waar ze 24u op hun bed liggen. Ik peins dat die overgang soms groot is voor veel mannen." (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

"Ge hebt verschillende evoluties in zelfredzaamheid hé. Ge hebt evoluties die mega goed gaan en dan plots stagneren of weer naar beneden gaan en dan hebt ge gasten die ge ziet openbloeien." (Penitentiair personeel, focusgroep)

De stakeholders HDG beseffen dat er geen **'pamperbeleid'** gecreëerd mag worden maar merken wel een positieve evolutie. Er wordt getracht om alle mogelijkheden te benutten die het detentiehuis biedt om daaraan tegemoet te komen. Bewoners worden bijvoorbeeld in 'cc' gezet per mail, worden sterk aangespoord om hun eigen agenda te beheren... Het belang van de kennis van de Nederlandse taal onder bewoners is volgens de stakeholders HDG groot. Ten eerste om hun noden en behoeften te detecteren, om

op accurate wijze hulp te kunnen verlenen maar het beïnvloedt ook de dagdagelijkse werking in de leefgroep. Op basis van de data in Sidis Suite zou slechts 2,5% van de bewoners de Nederlandse taal niet machtig zijn maar in praktijk blijkt dat veel meer bewoners slechts een oppervlakkige kennis hebben.¹³¹

“Het enige wat ik soms heb nu, is dat ze niet altijd genoeg aan het stuur van hun traject zitten. Ik heb soms het gevoel dat ze nog te veel bepamperd worden. Dat was dus niet helemaal mijn verwachting maar dat kan misschien nog veranderen.” (Interview stakeholder HDG8)

“De bewoners genieten van een pamperbeleid hier. Uiteindelijk wordt het voor hen gedaan. Ze worden hier weer in de slachtofferrol geduwd, in de gemakkelijksoplossing. Het zou hier hun persoonlijk moeten sterker maken. En dat ligt aan de organisatie van het aanbod. Het moet eens zijn van ‘moeten’ potverdikke. Soms moet je eens kunnen zeggen ‘je moet’ want dat is er nu niet.” (Interview stakeholder HDG12)

“Ik peins dat we wel al stappen gezet hebben, als het gaat over het pamperbeleid hé, ik zeg altijd van “we zijn hier om ze te ondersteunen en niet voor ze te omarmen” ik vind daar wel dat we al stappen in gezet hebben.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Ook weet ik in mails, dat ze veel meer in cc gezet worden en op die manier meer geresponsabiliseerd worden.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

Teneinde zelfontwikkeling te bevorderen, krijgen bewoners de mogelijkheid om hun observatiefiches op te vragen. Hoewel dit enerzijds een meerwaarde kan zijn, vrezen enkele stakeholders HDG dat er ook negatief zal gereageerd worden.

“Als ze de observatiefiches opvragen, vind ik dat lijkt iets positiefs. Ik vind dat dat ook zelfredzaamheid is. Een bewoner kan zeggen “ok staan er negatieve dingen in maar eigenlijk niet is wat ik nog niet wist” en nu kan die daaraan werken...” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Dat is die spiegel weer. Dat hij opkomt voor eigenlijk zijn rechten.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Bij de vrouwen staan er meer dan 200 observaties op, als je dat in ene keer te lezen krijgt... ik houd mijn hart vast hé.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Er mag in die fiche gewoon niet alleen het negatieve staan.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Je zou moeten kunnen afspreken, hoe gaan we ermee omgaan. Ze gaan sowieso op dingen flippen. We gaan nog eens moeten samenzitten van “wat zijn de beste manieren om erop te reageren” want je gaat niet mogen meegaan in wat wel of niet waar is. Het is wel heftig hé, als je dat allemaal leest.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

Stakeholders HDG zien ongetwijfeld opportuniteiten om **de bewoner nog meer aan het stuur van zijn eigen traject** te laten zitten. Unaniem delen de stakeholders dezelfde visie.¹³² Men is voorstander van een

¹³¹ CORTI d.d. 13 november 2023.

¹³² Resultaat van de poll die gehouden werd tijdens de focusgroep.

individueel handelingsplan, dat wordt opgesteld in samenspraak met PSD/JWW, een detentiebegeleider en de bewoner. Daarnaast zou er meer driehoeksoverleg georganiseerd kunnen worden waarbij onder andere ook de doelstellingen die de bewoner zelf vooropgesteld heeft (in dat handelingsplan), worden geëvalueerd.

“Het individueel handelingsplan houdt voornamelijk in dat je samenzit met je begeleider, of begeleiders, detentiebegeleider, PSD en hulp- en dienstverlening, dat zijn er dus al drie plus de bewoner. Dat je samen gaat kijken van “goed, wat gaan we doen tijd dat je hier zit”. Een blaadje met doelstellingen op eigenlijk. Je kan dan ook ineens kijken van wie doet wat.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

Een **aanklappende opvolging** is nodig om de bewoner te responsabiliseren. Dit zou volgens een aantal stakeholders HDG beter bereikt kunnen worden met een (of meer) vaste detentiebegeleider(s) per bewoner. De stakeholders HDG missen een detentiebegeleider als vertrouwenspersoon. Deze moet het aanspreekpunt zijn, niet alleen voor de bewoners maar ook voor zichzelf. Dit staat los van het installeren van een casusregisseur.

“Nu mis ik wel een beetje een aanspreekpunt per bewoner. Het is eigenlijk niet juist dat je kijkt naar de dienstlijsten om iets te vragen.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Ook als er een keer van het padje gegaan wordt om het zo te zeggen, als er een keer gefaald wordt. Dat er dan ook wel iemand is, om aan te spreken van “ja vertel nu een keer”. Een vertrouwenspersoon dat ze regelmatig zien. Van “we gaan ne keer topen zitten”, wat is er gebeurd, waarom, hoe of wat en dat we dat kunnen doorspelen.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Dat creëert eigenaarschap van een probleem. Dat mis ik soms van, zekerheid, duidelijkheid, voorspelbaarheid, van die persoon gaat ermee bezig zijn. Iedereen ziet het probleem maar niemand pakt het in handen.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“We gaan niet voor alle bewoners een casusregisseur hebben maar ge hebt wel voor alle bewoners een detentiebegeleider.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

In de leefgroep van de vrouwen zal een vaste equipe van detentiebegeleiders aanwezig zodat er per bewoner een vertrouwenspersoon zou kunnen toegewezen worden. Echter, dit zou niet te realiseren zijn bij de leefgroepen van de mannelijke bewoners.

“Bij de vrouwen daar gaat één leefgroep zijn, met een vaste ploeg. Voor de mannen hebt ge vier of vijf leefgroepen en ge hebt alle detentiebegeleiders overal.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Ik weet niet of het mogelijk is, om echt vaste leefgroepen te creëren omdat iedereen zo verschillend werkt. Ik heb gekozen voor op alle leefgroepen te staan omdat ik niet vast op een leefgroep wil staan. De mensen die kiezen voor een vaste groep is leefgroep 3 en 4¹³³ en wat ik snap. Daar is veel

¹³³ Dit zijn de kennismakingsleefgroepen.

beweging en kunt ge uw ding doen met bewoners. Maar niet veel mensen hebben leegroep 1¹³⁴ als vaste gekozen want die is hele dagen leeg.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“De mannen schuiven ook door van leefgroep hé.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

Tot slot moet men volgens de stakeholders HDG ‘durven kansen geven’. Wie aan het stuur zit, kan soms eens uit de bocht gaan.

“Het gaat niet enkel om kansen maar ook om verantwoordelijkheden durven geven. Dat vind ik het grote verschil voor mij, tussen een detentiehuis en een gevangenis. In een gevangenis kun je wel willen kansen geven en verantwoordelijkheden maar je zit niet in een kader dat je dat kunt doen. Hier zit je in een kader waarin je dat wel kan. Nu zitten ze in een leerproces waarin ze iets kunnen opsteken. Want als ze buiten zijn, gaan ze ook tegen de muur lopen. Vanuit die redenering.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Ze gaan ne keer op UV en ze mislukken want ze hebben gedronken en omdat er te veel stress is, hebben ze gedaan wat ze gewend zijn te doen maar wat eigenlijk niet ok is. Dan is het inderdaad niet van ze direct weg te zenden maar dan durven in gesprek te gaan met die persoon.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

B. Beschikbaarheid & bereikbaarheid

Bewoners lijken vaak te verwachten dat een stakeholder HDG stand-by is voor hun. Wanneer bewoners een stakeholder HDG zien passeren, menen zij dat hun probleem stante pede kan worden opgelost of minstens dat zij hun verhaal kunnen doen. Bewoners **afspraken** laten maken, komt hieraan tegemoet. Vooreerst kadert dit in het licht van het normaliseringsprincipe. Bovendien schept dit duidelijkheid voor zowel de bewoner als de stakeholder HDG én bevordert het de zelfredzaamheid. Ook een vaste dag waarop een hulp- en dienstverlener *sensu stricto* aanwezig is in het detentiehuis, is zeer werkbaar voor zowel de bewoner als de hulp- en dienstverlener.

“Op het moment dat ze iemand zien, verwachten ze dat ze direct een gesprek kunnen hebben. Het systeem is, ze moeten een briefje schrijven. En soms schrijven ze dan geen briefje en wachten ze gewoon tot ze iemand zien. En dan verwachten ze dat ze onmiddellijk geholpen worden.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Bij bepaalde mensen die heel aanklampend kunnen zijn, maak ik echt afspraken. Ze gaan me nog altijd aanklampen en ze gaan nog altijd dingen verwachten maar ik ga dan altijd verwijzen naar die afspraak en hun zeggen dat ik dan ga luisteren.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

¹³⁴ In leefgroep 1 verblijven bewoners die buitenshuis gaan werken.

“Ik ben hier de woensdag. Ze weten dat. En dat werkt.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Bij mij vind ik dat inderdaad een hele duidelijke van de woensdag. En ik heb echt bewoners die zeggen van “ja ik heb een afspraak maar kan niet de woensdag want X komt, kunnen we dat op donderdag zetten”. (Penitentiair personeel, focusgroep)

Bewoners hebben alle kansen en middelen om eenvoudigweg afspraken te maken, per mail, telefonisch... Zelfstandigheid in handelen op dat vlak opnieuw varieert opnieuw per bewoner.

“Een keer dat je dan gestart ben, bellen ze, sturen ze mij een mail. En er zijn bepaalde mannen die dat kunnen maar ge hebt er, echt waar, die geen zelfredzaamheid hebben.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

De vaste structuur in de klassieke gevangenis vergemakkelijkt – op een bepaalde manier – het werk van HDG. In het detentiehuis hebben de snelle UV's immers het neveneffect een leeg detentiehuis te creëren tijdens de reguliere werkuren. In de opstartfase bleek dit een heikel punt maar intussen lijkt er naadloos geëvolueerd te zijn naar een cliëntgericht systeem. Stakeholders HDG hebben flexibiliteit ingebouwd in hun werkschema's. In de opstartfase werd aangegeven dat dit nodig was.

“In de klassieke gevangenis is de vaste structuur een groot voordeel. Om zo laat zijn ze binnen, tussen dat uur en dat uur kan je ze zien en dat heb je hier totaal niet. Het fluctueert heel veel.” (Interview stakeholder HDG1)

“Ik denk dat de diensten zich zullen moeten aanpassen aan de uren dat de bewoners hier zijn, 's avonds of in het weekend.” (Interview stakeholder HDG7)

“Komen na de werkuren vind ik niet erg maar dat is wel veel moeilijker voor ons als organisatie om te regelen.” (Interview stakeholder HDG1)

“Ik woon heel dichtbij, dus dat is wel een luxe, als het nodig is, ga ik eens langs. Ik probeer me daarin wel heel flexibel op te stellen. Dat is ook nodig. Ge kunt hier niet zeggen van “we gaan wachten tot volgende week”. In een gewone gevangenis wel.” (Interview stakeholder HDG8)

“Er is hier geen rigide systeem. Ik moet heel flexibel zijn, naar weekends, naar avonden...” (Interview stakeholder HDG4)

C. Focus op tewerkstelling - woonst

De stakeholders HDG gaven aan dat er een sterke focus ligt op het tewerkstellen van de bewoners. Het hebben van werk is immers de spil in de reclassering waarna er gezocht kan worden naar een woning. Mede doordat het gemiddeld verblijf in het detentiehuis eerder van korte duur is¹³⁵, gaat de eerste – en vaak ook enige – aandacht naar het tewerkstellen van bewoners en desgevallend het vinden van een woning zodat onderliggende problematieken niet worden aangepakt. Nochtans zijn er steeds meer casussen waarbij er wél aandacht gaat naar geestelijke gezondheidszorg en het aanpakken van de verslavingsproblematiek(en). Stakeholders HDG verklaren dit door een wijziging van de doelgroep (steeds minder bewoners die zonder meer wachten op hun VLV-datum), een langer verblijf in het detentiehuis of wanneer bewoners reeds over een woning beschikken.

“Mijn verwachtingen waren dat ik sneller de mensen zou kunnen zien en opvolgen maar in realiteit is dat anders want de focus ligt op een inkomen hebben. Doordat ze snel UV’s krijgen, kunnen ze snel gaan werken.” (Interview stakeholder HDG2)

“Voor ons is gebleken dat die doorstroom nog niet helemaal matcht met het volk dat we hebben en dat we ook wel merken dat begeleiding volgen niet altijd prioritair staat. Maar als je naar die doelgroep kijkt, is het niet zo te verwonderen. Je hebt maar tijd en ruimte om op begeleiding in te zetten als de andere levensdomeinen een beetje oké zijn. Als je een hele periode geen werk gehad hebt of omdat ge gebruikte... ja dan is denk het logisch dat het moment dat ze het werk hebben, dat dat ook wel primeert om daarop in te zetten. Zeer begrijpelijk allemaal.” (Interview stakeholder HDG17)

“Ik denk meer mensen, meer profielen die al een woonst hebben, ervaar ik. Dat we iets meer tijd kunnen nemen om zo andere dingen te kunnen gaan regelen. (Penitentiair personeel, focusgroep)

“We hebben er dan ook met VLV binnen de drie weken en dan kun je het je niet permitteren om te zeggen van “we gaan de tijd nemen om wat te gaan graven” dan is het hup werk-woonst... werk is nu eenmaal de ‘spil’ waar dat alles rond draait omdat je afhankelijk bent van dat inkomen vaak hé. Dan moet je snel op zoek naar betaald werk.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Als je echt een problematiek hebt en je hebt dan werk, wat is het nut daarvan als je problematiek minder aangepakt wordt en je dan toch terug hervalt en alles verknoeit.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

Uit de profielschets (*supra* 4.2.3) bleek dat 22% van de bewoners alvorens te verblijven in het detentiehuis, woonachtig was op meer dan 70 km van Kortrijk. De stakeholders HDG geven aan dat dit het reclasseringsverhaal – bewoners zijn daardoor vooral minder gemotiveerd om te gaan werken – bemoeilijkt

¹³⁵ De gemiddelde verblijfsduur is echter wel in stijgende lijn (*supra* 4.2.2).

en niet in lijn ligt met de visie die voor ogen gehouden wordt¹³⁶. Er werd daarom besproken om bij de screening meer aandacht te geven aan de plaats van reclassering als inclusiecriteria.¹³⁷

4.3.3 Samenwerking(safspraken)

A. Rolverdeling binnen de organisatie

Nagenoeg alle respondenten bevestigden dat het **'SAMEN-verhaal'** als uitgangspunt in de beleidsvisie van het detentiehuis, wordt omgezet in de praktijk. Alle stakeholders zetten zich in om de samenwerking te laten slagen. De kleinschaligheid en de mogelijkheden tot overleg worden gezien als facilitators. Het is wel nodig om los te komen van de vertrouwde werking in de klassieke gevangenis.

“Alles is hier nieuw en kleiner dan in een gewone gevangenis. Dat maakt ook dat de samenwerking zo nauw is, ook binnen het beleidsteam bijvoorbeeld. Het is nodig om niet te veel op elk je eigen eiland te zitten want die complexe materie van verantwoordelijkheden en ieder zijn eigen bevoegdheden maakt het er niet makkelijker op hé. Als je dat kan vergeten en je durft die drempel over te gaan, dan kan je perfect samenwerken.” (Interview stakeholder HDG6)

“Het is wel makkelijker denk ik., meer aanspreekbaar omdat er geen wachtlijsten zijn. En je moet ook eerlijk zijn, hier is het veel kleiner, je kunt veel gemakkelijker overleggen. Je kent mekaar ook beter. Wat dat overleg en elkaar eens kort spreken veel makkelijker maakt. De druk van heel veel dossiers te moeten doen, is er ook niet.” (Interview stakeholder HDG6)

Stakeholders HDG gaven in de opstartfase aan dat men 'zoekende' was m.b.t. de rolverdeling. Van meet af werd er getracht om binnen het detentiehuis 'out of the box' te denken. De meeste stakeholders HDG hebben een achtergrond in de klassieke gevangenis maar proberen een andere invulling te geven aan hun functie binnen het detentiehuis. Hoewel zulke nieuwe insteek hoog in het vaandel gedragen wordt, heeft dit ook geleid tot rolvervaging.

“Ik denk niet dat je op vandaag kan zeggen dat de rolverdeling 100 procent duidelijk is. PSD gaat veel ruimer dan dat ze in een reguliere gevangenis doen, omdat ze ook holistischer en integraler willen werken waardoor dat het nog een beetje zoeken is voor de collega's van HDG op welke manier ze in dat radarwerk hun taak kunnen opnemen. De ruimte zit er op dit moment nog omdat we maar 15 bewoners hebben.” (Interview stakeholder HDG16)

“Iedereen denkt hier wel out of the box hé...Eigenlijk staat de CAW hier heel dicht bij de PSD, of andersom.” (Interview stakeholder HDG2)

¹³⁶ “Gelet op de geleidelijke beschikbaarheid van plaatsen in de detentiehuisen, lijkt het aangewezen om criteria vast te stellen, waarvan het eerste gekoppeld moet zijn aan de straf (maximum drie jaar), het tweede aan de plaats van de reclassering (detentiehuis in dezelfde regio) enz.”, FOD JUSTITIE, Visietekst Detentiehuisen, 3.

¹³⁷ CORTi d.d. 13 november 2023.

“Ik denk wel dat we de reclassering ruimer bekijken. Dat we echt ook wel zien van het stuk vrije tijd is ook belangrijk. Ook het feit dat we nog meer werken met de GLM (‘Good lives model, eigen toevoeging). We proberen toch wel echt meer te zien van “gij als bewoner, wat wil jij”.” (Interview stakeholder HDG6)

Tijdens de focusgroep werd deze specifieke vraag beantwoord door 10 deelnemers. Volgens zes respondenten is die rolverdeling tegenwoordig wél duidelijk. Vier respondenten gaven aan nog steeds een rolvervaging te ervaren. De onduidelijkheden die er in de opstartfase heersten omtrent de rolverdeling tussen PSD en JWW, worden over het algemeen verholpen door goed en frequent overleg. Zoals verwacht, helpt ook het stijgend bewonersaantal in de rolafbakening. Intussen werd ook een gemeenschappelijke bureauimte ingericht voor zowel PSD als JWW, gelegen naast een vaste werkplek die voorzien is voor andere partners HDG in het detentiehuis¹³⁸.

“Iedereen heeft nu veel tijd en kan veel zaken opnemen zonder dat het kerntaken zijn.” (Interview stakeholder HDG4)

“Een groter bevolkingsaantal zou absoluut een oplossing kunnen zijn omdat iedereen dan minder tijd heeft om te pamperen. Meer bewoners zou er ten eerste voor zorgen dat iedereen meer in zijn eigen rol zit en ten tweede ook de andere meer in zijn kracht zetten.” (Interview stakeholder HDG14)

“Het is echt gewoon afspreken hé, van wie doet er wat. Zoeken van woonst of inschrijven of administratie in orde brengen of bepaalde gesprekken voeren... dan vraag je dat gewoon best.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Door het stijgend bewonersaantal moet je moet meer afspreken hé. Ik ga niet zeggen ook meer uitbesteden maar meer overleggen wie wat doet omdat je het zelf niet allemaal kunt doen.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

De rolverdeling tussen andere stakeholders HDG (VDAB, CGG...) lijkt helder te zijn. Enkel de rol van de detentiebegeleider zou nog scherper gesteld kunnen worden t.a.v. andere stakeholders HDG (in het bijzonder t.a.v. PSD en JWW); continue communicatie aangaande de taakverdeling teneinde dubbel werk te vermijden is enorm belangrijk. Ook hier wordt het individueel handelingsplan naar voren geschoven als een mogelijke oplossing. Voor de detentiebegeleiders zelf is hun takenpakket – in tegenstelling tot de twijfels die heersten rond de jobinhoud in de opstartfase - nu wel duidelijk.

“Ik denk dat de weg tussen de detentiebegeleiders en de PSD wel duidelijk is, maar er zit natuurlijk achter de schermen niet alleen JWW maar ook VDAB en andere diensten en ik denk dat dat meer flou is in beide richtingen.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Wat een detentiebegeleider kan opnemen en wat niet, is nu gewoon heel flou voor mij.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

¹³⁸ Tijdens het CORTI d.d. 11 mei 2023 werd die nood benadrukt.

"Ik heb wel al dubbel werk gedaan. Dat een detentiebegeleider dat al had opgenomen, het was iets administratief. Waar ik dan ook mee bezig was en dat was niet in overleg en dat was dan niet duidelijk van "huh we zijn daaraan met twee bezig". (Penitentiair personeel, focusgroep)

"Daarom zou een handelingsplan wel handig kunnen zijn, dat je weet wie wat opneemt, dat dat heel concreet in detail wordt afgesproken. Lijk we nu al PSD-JWW afspreken, dat daarin nog een detentiebegeleider of twee bijkomt. (Penitentiair personeel, focusgroep)

Er werd aangehaald dat een frequentere herhaling van intervisiemomenten zou bijdragen aan een goede (samen)werking. Er moet blijvend en collectief gewerkt worden aan een gemeenschappelijke visie op verschillende domeinen.

"Ik heb nu één intervisie gedaan en ik merkte wel, het moment dat je daar samenzit, dat je weer eens kan stilstaan en dan discussies op gang kan brengen die anders tussen de soep en de patatten wel een keer gebeuren maar dat niet iedereen mee is. Ik vind dat wel belangrijk. Het is belangrijk om ook eens samen te zitten met mensen die andere prioriteiten hebben, zodat de visie in het geheel versterkt kan worden. Zodat iedereen op dezelfde manier kijkt naar de werking." (Penitentiair personeel, focusgroep)

B. Noodzakelijke partners

Volgens de stakeholders HDG is het belangrijk om een basisaanbod HDG binnen het detentiehuis te hebben. JWW, PSD en VDAB worden beschreven als de voornaamste hulpverleners binnen het detentiehuis.

"Ge zit met vier PSD-leden en drie van JWW en dan nog een van VDAB, dat zijn de voornaamste partners. Omdat dat ook echt gaat over die reclassering." (Interview stakeholder HDG6)

"Ik ken wel het systeem, heb een netwerk opgebouwd, ik ken verschillende diensten waarin bewoners heel snel kunnen doorstromen. Dus ja, ik vind het wel belangrijk dat we binnenkomen, ik zeg dat eerlijk." (Interview stakeholder HDG8)

"Ik denk dat het veel waarde heeft dat het basisaanbod binnen zit en je heel goed kan dispatchen naar buiten toe. En dat je daar ook vertrouwen creëert van de partner buiten, dat wat er doorgestuurd wordt, dat het echt iets voor hen is." (Interview stakeholder HDG14)

"De bewoners kunnen snel naar buiten waardoor bepaalde noden om naar binnen te komen voor hulp- en dienstverlening minder groot zijn. Ik blijf er wel van overtuigd dat bepaalde diensten hulp- en dienstverlening moeten blijven binnenkomen om onze bewoners te helpen." (Interview stakeholder HDG16)

Generalisten, de eerstelijnsbijstand, zijn volgens de stakeholders HDG belangrijk om de eerste beeldvorming te doen. De bewoners weten zelf meestal niet wat hun behoeften zijn. Daarnaast blijken ook experts onmisbaar. Deze opvatting werd herhaaldelijk bevestigd gedurende de onderzoeksperiode.¹³⁹

“Ik ben er wel van overtuigd, dat de specifieke context van een detentieverhaal, anders is dan regulier, dat het wel goed is dat hier experts zitten, bv. op het vlak van tewerkstelling. Het is nodig om binnen de muren met een aantal experts te werken, maar dat wil niet zeggen dat iedereen hier moet binnenkomen. Het is gewoon belangrijk dat een specialist geen extra aanspreekpunt is maar mee in het circuit zit.” (Interview stakeholder HDG14)

“Als wij zien dat het toegangsticket om in de sociale tewerkstelling of in de tewerkstelling tout court of om vanuit detentie of verslaving te gaan solliciteren, dan is een hele goede consulent van de VDAB nodig, die weet wat detentie is, maar die ook heel goed weet wat de sociale projecten ed. zijn voor die toegangstickets te voorzien. Als onze bewoners buiten in de wachtrij bij VDAB moeten gaan staan, gaan ze veel minder integraal benaderd worden en gaan ze een van de velen zijn en gaan ze veel minder snel vooruitgaan dan nu.” (Interview stakeholder HDG16)

“Ze (de bewoners, eigen toevoeging) zijn wel content van VDAB want ze hebben redelijk snel werk. En ze grijpen die kans wel hé. Het is niet altijd het meest schone werk.” (Interview stakeholder HDG13)

De meerderheid van de respondenten mist een structurele partner die kan inzetten op de verslavingsproblematieken waarmee de meeste bewoners kampen. In principe start een project van Kompas vzw in het detentiehuis vanaf februari 2024. Doch nuanceren enkele stakeholders HDG de impact die dergelijke hulpverlening zal hebben vermits ze vrezen dat de wil bij veel bewoners zal ontbreken.

“Ik mis Kompas. Het merendeel hier heeft problemen met drugs.” (Interview stakeholder HDG2)

“Kompas zou echt wel een vaste partner moeten zijn.” (Interview stakeholder HDG5)

“Ik denk dat wij veel meer de focus moeten leggen om door te sturen naar AA maar dan moet Kompas wel hier zijn.” (Interview stakeholder HDG5)

“Ik mis Kompas toch wel een beetje. Zowel een stukje voor intern maar ook voor mensen buiten te begeleiden. Zij zitten dus met wachtlijsten.” (Interview stakeholder HDG6)

“Ik mis wat rond verslavingsproblematieken.” (Interview stakeholder HDG12)

“We zitten niet in een gedwongen hulpverleningscontext hé. Het feit dat mensen zelf niet altijd inzicht hebben in problematiek of nog niet, of bepaalde prioriteiten anders leggen, dat zorgt ervoor dat je - zelfs als dat aanbod er gaat zijn - nog geen wonderen gaat kunnen verrichten. Mensen moeten zelf bereid zijn om aan iets te werken vooraleer het meeste resultaat bekomen kan worden.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

¹³⁹ CORTi d.d. 11 mei en 13 november 2023.

“Op basis van het groepsaanbod dat we gehad hebben en de inschrijvingen die dan maar komen op eigen initiatief, die nood aan drughulpverlening, is dat iets dat wij detecteren of dat zij detecteren?” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Hier is het makkelijk om tussen de lijntjes te lopen. En dan als ze buiten komen... Dus er zijn er veel die dat weten en die dus binnen al bijna smeken van “please mag ik iets dat ervoor zorgt dat ik van al die verslaving af ben”, hier dus hé.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

In een latere fase van het onderzoek kwam de behoefte naar voren om structureel samen te werken met het lokaal bestuur. In november 2023 startte een medewerker van het OCMW van de stad Kortrijk binnen het ESF-project. Zo werd o.a. aangegeven dat er heel wat onduidelijkheden zijn rond bevoegdheden van OCMW's. De inbedding van het lokaal bestuur als partner op de werkvloer, zou niet alleen de dagelijkse werking van het detentiehuis ten goede zou komen, maar eveneens bijdragen aan de continuïteit van hulp- en dienstverlening buiten de muren.¹⁴⁰

De knowhow van de organisatie-ondersteuner en de sport- en cultuurfunctionaris van De Rode Antraciet (DRA) wordt erg geapprecieerd bij de andere stakeholders HDG. De sterkte van deze organisaties ligt in het idee van ‘train de trainer’ waarbij detentiebegeleiders kunnen worden ondersteund. Zeker bij de organisatie van groepsaanbod buiten de muren blijkt deze ondersteuning onmisbaar. De organisatie-ondersteuner kan instaan voor het onderrichten van (een deel van) de flitstrainingen.

“We zijn heel dankbaar dat De Rode Antraciet hier is. Zij kunnen veel meer. Zij hebben daar ook tijd voor. Er is nu gesproken met de Lange Munte, ik denk vanaf dat de meeste competitiesporten gedaan zijn, gaat die zaal veel meer vrij zijn en dat missen we nu. Binnentuin gaat moeilijk om te voetballen en de fitness is veel te klein. Als je dan op een pleintje wil gaan in de winter is dat moeilijk. Dus als we zalen ter beschikking zullen hebben, is dat dankzij de Rode Antraciet.” (Interview stakeholder HDG7)

“Ik denk sowieso dat het goed is dat ze (de organisatie-ondersteuner en DRA, eigen toevoeging) naar binnenkomen, voor als het vol zit hier. Nu gaat er nog veel omdat je met weinig bent. Het is sowieso al moeilijk om iets te organiseren.” (Interview stakeholder HDG13)

“Goh ja mijn rol zal wel duidelijker worden met bijvoorbeeld het activiteitenteam dat we nu op punt aan het zetten zijn, dus dat gaat wel goedkomen.” (Interview stakeholder HDG9)

Bepaalde stakeholders HDG blijken dan weer een minder grote rol of relevante rol te spelen *intra muros*. Intussen was er een stopzetting van het project LIO. In het detentiehuis was er – zeker in de opstartfase¹⁴¹ – minder vraag naar opleiding gelet op de korte verblijfsduur en de mogelijkheid om extern middels UV naar Leerwinkel te gaan. De nood aan psychische ondersteuning lijkt te groeien naargelang het bewonersaantal stijgt¹⁴² en de verwachting is dat deze trend zal aanhouden, vooral door de opening van de vrouwenafdeling. Enkel wanneer de bewoner langere tijd (nog) niet beschikt over UV's en begeleiding

¹⁴⁰ CORTi d.d. 11 mei 2023.

¹⁴¹ Van juni tot december 2023 werden intussen wel een handvol leervragen gesteld aan Leerwinkel.

¹⁴² CORTi d.d. 11 mei 2023.

(dringend) nodig is, zal CGG naar binnen komen. Het principe is immers dat bewoners het traject bij CGG *extra muros* volgen.

“Ik denk wel dat ze proberen door te verwijzen naar ons maar de dossiers gaan hier zodanig snel; ze hebben de tijd niet om dan stil te staan bij opleiding. Onze basis ligt in Kortrijk. Dat is onze visie, dat ze op termijn gewoon naar daar komen.” (Interview stakeholder HDG1)

“LIO leidt niet altijd direct naar werk. Dat is meestal van “ik ga mijn middelbaar diploma behalen” ik vind dat zeer ok maar dat wil niet zeggen dat je daardoor makkelijker werk zal vinden.” (Interview stakeholder HDG8)

“Het idee is “graag zo snel mogelijk buiten naar CGG als het kan” omdat we alles graag naar buiten proberen te doen, zoals ook hobby’s en werk, dus ook CGG., Maar dus ook sneller kijken om regulier door te verwijzen als het niet delict gericht werken is. Dus wel al te zorgen dat mensen op die wachtlijsten terechtkomen want het zijn wachtlijsten van een jaar. Dus als het zes maanden verblijf is, kan je daar al beter opstaan hé. Dus meer naar buiten toe inzetten maar voor de crisisachtige dingen en de pre-motivationale dingen zonder UV’s zal CGG blijven binnenkomen. (Interview stakeholder HDG17)

“CGG heb ik hier bijvoorbeeld echt nog nooit gezien.” (Interview stakeholder HDG13)

“We hebben de indruk dat het publiek meer nood heeft aan hulp op andere domeinen. We hebben wel de indruk dat het zal evolueren met de komst van de dames, omdat dat in de algemene populatie zo is, dat dames in detentie meer psychiatrische klachten hebben. Vaak meer tweedelijnsproblematieken hebben.” (Interview stakeholder HDG17)

C. Informatie-uitwisseling

- Overlegstructuren

Het detentiehuis beschikt over overlegstructuren, al dan niet gelijk aan de klassieke gevangenis. Er werd gestart vanuit de structuur van een reguliere gevangenis die men tracht aan te passen aan de specifieke context. Het **beleidsteam** komt een keer om de zes weken samen.

“Hulp- en dienstverlening heeft een vrij duidelijke overlegstructuur binnen het beleidsteam dat in alle gevangnissen bestaat. De samenstelling is wel anders omdat dat op maat van de realiteit is waarin we zitten en hetgeen we nodig hebben voor het concept en de specifieke hulp- en dienstverlening uit te dragen. Dat is het voordeel dat je kan starten vanaf scratch.” (Interview stakeholder HDG14)

Vervolgens is er ook een maandelijkse samenkost van het **coördinatieteam, DeKor**, in het detentiehuis. Het betreft een overleg tussen de beleidscoördinator, directie, PSD, enkele detentiebegeleiders, een teamleider, de organisatie-ondersteuner en De Rode Antraciet inzake de afstemming van het groepsaanbod

i.f.v. de noden en behoeften van de bewoners. Zowel de detentiebegeleiders zelf, als de andere stakeholders HDG zien de aanwezigheid van de detentiebegeleiders binnen DeKor als een meerwaarde.

“In het coördinatieteam, hier noemt dat DeKor, zit je met detentiebegeleiders. In een klassieke gevangenis zit er soms een beambte bij. Maar daar is het een strijd om er een klassieke beambte bij te hebben. Hier is het evidentie en hier zou je het eigenlijk zelfs moeten afremmen. Dat is wel top natuurlijk. Nu ben ik zelfs in de minderheid met de hulp- en dienstverlening, dat is wel wennen. Maar pas op, ik vertrek hier niet vanuit ZIJ EN WIJ maar vanuit het ‘SAMEN verhaal’, los van de organisatie waarvoor je werkt. Je vertrekt vanuit de bewoner.” (Interview stakeholder HDG14)

“Dat de detentiebegeleiders aanwezig zijn op DeKor is wel goed. Daar krijgen we wel goede input.” (Interview stakeholder HDG5)

“Alles van activiteiten komt nu op DeKor...De directie zit daarin, twee detentiebegeleiders, iemand van JWW, de OO'r, DRA, de beleidscoördinator en PSD. Dat is naar analogie van Ieper. Dat is een bewuste keuze hier geweest dat alles passeert in groepsoverleg.” (Interview stakeholder HDG4)

“Omdat we in DeKor zitten, kunnen we wel meegaan naar vergaderingen rond het organiseren van activiteiten buiten. X heeft de vergadering met de Lange Munte bijgewoond dus daar heeft hij wel veel inspraak in gehad. Dat is met DRA en de directie. Dat is nu aan het rollen en dat is wel nice dat hij daar inspraak gehad had.” (Interview stakeholder HDG13)

Daarnaast wordt tweewekelijks een **multidisciplinair overleg** georganiseerd (verder MDO) – een overlegstructuur die in de meeste klassieke gevangenissen niet bestaat – teneinde een individueel casusoverleg te houden. Directieleden, PSD en detentiebegeleiders zijn steeds aanwezig maar ook JWW is welkom om dit overleg bij te wonen. De aanwezigheid van JWW wordt (zeer) positief onthaald door de andere stakeholders.

“Door de MDO's hier, heb je wel veel informatie.” (Interview stakeholder HDG9)

“In het MDO kunnen ook hulpverleners aanwezig zijn die in het dossier zitten. Daar is het ook van “kan ik mij ervoor vrij maken”. Het is een heel ander verhaal als je daarbij zit. Wie er altijd is, is PSD, directie en detentiebegeleiders. Maar als JWW in huis is bijvoorbeeld dan zijn zij zeer welkom. Je ziet dan wel dat dat een meerwaarde is natuurlijk. Het is nooit slecht dat er iemand met ervaring kan reclasseren of helpen een woonst zoeken vanuit die ervaring. Maar om zeker te zijn dat er wel een uitwisseling is, is er nog dat individueel casusoverleg tussen JWW en PSD.” (Interview stakeholder HDG16)

Tussen JWW en PSD is het overleg ook structureel geregeld. Het **samenwerkingsoverleg** betreft het maken van afspraken rond het verdelen van de ‘gemeenschappelijk deler’. In dat overleg werd bijvoorbeeld afgesproken om dit per casus te doen, zodat er nu frequent een **overleg** plaatsvindt op **dossierniveau**. De respondenten zijn daar voorstander van.

“We hebben al afgesproken van per cliënt te kijken van wat ga jij doen en wat ik doen. Dat het is niet zo is van “ok, referentieadres standaard JWW, dat standaard JWW”. In de gevangenis was dat

zo een beetje de afspraak van als referentieadres nodig is, dat regelen jullie.” (Interview stakeholder HDG2)

“Ik vind het wel fijn van in petit comité te overleggen en to the point.” (Interview stakeholder HDG3)

Specifiek in de context van het detentiehuis werd ook het **CORTi** - bestaande uit de individuele hulp- en dienstverleners van het detentiehuis en de beleidscoördinator, directie en PSD - opgericht dat tweemaandelijks samenkomt. Hulp- en dienstverleners bespreken het individueel aanbod en plegen overleg op samenwerkingsniveau, zonder in te gaan op concrete dossiers.

“Wat we hier nog hebben, buiten het beleidsteam en het coördinatieteam, is dat we nog met de individuele hulpverleners samenzitten, dat is vanuit de nood gegroeid. Dat is de klassieke HDG zoals je ze kent, PSD en alle andere partners die hier effectief binnenkomen maar zonder detentiebegeleiders omdat het effectief gaat over samenwerken op casusniveau. Het gaat daar niet over de inhoudelijke bespreking maar wel van hoe we ervoor kunnen zorgen dat hetgeen op het beleidsteam werd afgesproken, we in praktijk gaan doen.” (Interview stakeholder HDG14)

Het beleidsteam, het CORTi en DeKor worden steeds voorgezeten door de **beleidscoördinator**. Er wordt aangegeven dat het overleg niet alleen vlot verloopt tijdens die vergaderingen maar ook dat de communicatie in aanloop van zo’n overleg en de informatiedeling achteraf duidelijk zijn. De beleidscoördinator wordt gezien als een belangrijke schakel in het ‘samen-verhaal’.¹⁴³

“Een beleidscoördinator is zeker nodig, vooral vanuit het feit dat het nieuw is. Als de boel routinematig wordt, zal dat misschien minder inspanningen vragen maar ik denk dat er voor een coördinator altijd een plaats weggelegd is.” (Interview stakeholder HDG17)

Ook werd in het detentiehuis een **activiteitenteam** opgericht waarin de detentiebegeleiding bewoners bijstaat bij het brainstormen rond activiteiten die in hun interesseveld liggen. Ook hier is er ondersteuning en opvolging vanuit DRA en de organisatie-ondersteuner.

“Hier zou het de bedoeling zijn per leefgroep (behalve de onthaalgroep) twee bewoners in het activiteitenteam te zetten zodat we uiteindelijk met zes bewoners zijn. De detentiebegeleiders moeten dan het proces begeleiden want dat is met brainstormen, evalueren... skills waar de meesten niet zo ervaren in zijn.” (Interview stakeholder HDG4)

“Ook het activiteitenteam met de bewoners zelf vind ik goed, zodat we feedback kunnen krijgen. Op zich is dat wel beter dan in de klassieke gevangenis. Een activiteitenteam dat heb je niet in een gesloten gevangenis.” (Interview stakeholder HDG5)

Tijdens de focusgroep werd aangegeven dat een driehoeksoverleg – bewoner, PSD/JWW, detentiebegeleider – zou kunnen bijdragen aan de activering van de bewoners. Dergelijk overleg wordt dus nog gemist en zou kunnen aansluiten bij het individueel handelingsplan. Ook hier werd opgeworpen dat

¹⁴³ CORTi d.d. 11 mei 2023.

een driehoeksoverleg pas echt efficiënt is indien er gewerkt wordt met een vaste detentiebegeleider per bewoner.

“Veel dingen die spelen, worden zo allemaal individueel wel besproken. Maar het is eigenlijk heel handig soms ook, van allemaal samen te zitten met die bewoner. We doen dat dikwijls met JWW maar je zou perfect met een detentiebegeleider erbij, dat die ook wat mee kan sturen.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Ik ben er niet zo 100% mee akkoord, in die zin, zolang als er niet één detentiebegeleider aan de bewoner gekoppeld is... met wie moet je dan gaan samenzitten?” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

- Informele informatie-uitwisseling

De informele informatie-uitwisseling, die in sommige grote klassieke gevangenissen nagenoeg onbestaande is, is volgens alle respondenten een enorme meerwaarde voor de dossiers. Iedereen kent iedereen en is gemakkelijk bereikbaar voor al dan niet dringende zaken. Nochtans gaf de meerderheid aan dat er ook wel eens relevante informatie verloren dreigt te gaan.

“Hier heb je maar te kloppen op een deur. In de gevangenis moet je echt veel moeite doen om iemand te pakken te krijgen... Die informele uitwisseling is hier meer dan in de gevangenis. Ik denk dat dat echt wel een voordeel is.” (Interview stakeholder HDG2)

“De communicatie is heel doorzichtig. Als je naar een gezamenlijk doel van reclassering gaat dan is het handig dat er zoveel overleg gepleegd wordt.” (Interview stakeholder HDG3)

“Ik krijg doorverwijzingen van PSD, JWW en van de mannen zelf. Dat loopt vlot. Ik vind het wel gemakkelijker in de gewone gevangenis, daar werken we met rapportbriefjes. Nu krijg ik mails en ik maak me ook ongerust als er meer aanwezig zijn, hoe het allemaal gaat werken. Ik heb geen structureel overleg met de andere diensten. Maar elk gesprek dat ik heb met de mannen zet ik nadien heel kort op mail.” (Interview stakeholder HDG8)

“Ge kent mekaar ook beter. Wat dat overleg en eens kort spreken veel makkelijker maakt.” (Interview stakeholder HDG6)

- Beroepsgeheim

Het beroepsgeheim wordt bewaakt. De minderheid van de respondenten voelt het beroepsgeheim aan als een belemmering gelet op de verschillende finaliteit waarmee de stakeholders werken vermits er steeds wordt teruggekoppeld naar de bewoner. Enerzijds is er de HDG georganiseerd vanuit de Vlaamse Gemeenschap, anderzijds het personeel dat ressorteert onder justitie. Respondenten die moeilijkheden ervaren bij het handhaven van hun beroepsgeheim, merken op dat hun organisatie anders omgaat met het beroepsgeheim binnen het detentiehuis (waar er ruimte is om *out of the box* te denken) en zijn zoekende.

“Bij ons is beroepsgeheim heel belangrijk. We gaan dat zo weinig mogelijk proberen breken terwijl hier het idee leeft dat bewoners in het detentiehuis zitten om zich te beteren en dan alles moeten willen delen. Ik wil geen verlengstuk zijn van justitie. Ik zit hier met een andere finaliteit maar het beroepsgeheim is hier in het detentiehuis ook anders dan in onze organisatie buiten.” (Interview stakeholder HDG2)

“In Brugge (Penitentiary Complex, eigen toevoeging) was er geen of weinig overleg. Dat was een gemis. Dat was iedere keer dat men viel over het beroepsgeheim.” (Interview stakeholder HDG3)

“Hulp- en dienstverlening is zeer sterk vertrouwelijk. Je moet uitgaan van wat is ‘need to’ en wat is ‘nice to’. Wat heb je nodig om je job te kunnen doen in functie van de cliënt. Dus enkel de ‘need to’ moet in het dossier en dat stem je af met je cliënt.” (Interview stakeholder HDG14)

“Als wij het uitwisselen zonder dat de cliënt betrokken is, heb je een probleem maar als hij het zelf in de hand heeft en zelf bepaalt aan wie hij wat toont, dan kan je eigenlijk geen probleem hebben.” (Interview stakeholder HDG16)

- Gemeenschappelijk dossier

De vraag werd gesteld of een gemeenschappelijk dossier, in de vorm van een digitale tool, de informatie-uitwisseling zou kunnen bevorderen. Nagenoeg alle stakeholders waren voorstander, soms onder voorbehoud, van een gemeenschappelijke tool om informatie te delen. De informatie zou ongetwijfeld beter gebundeld worden en op die manier ook het risico beperken dat informatie verloren gaat.

“Ik vind een gemeenschappelijk dossier aan ene kant goed. Anderzijds vind ik het wel positief dat wij niet alles weten. Ik kan dan heel objectief zijn over iemand. Het is niet volledig nodig om de achtergrond te kennen.” (Interview stakeholder HDG1)

“Met dat informeel overleg één op één daar zitten daar ook wel valkuilen bij. Als je maar één op één overlegt, moet dat ergens ook kunnen gelezen worden door andere mensen. Plus, krijg je zodanig veel verslagen binnen dat je eigenlijk meer aan het lezen en olijsten bent. Op een of andere manier moet er natuurlijk wel een stroom ontstaan van informatiedeling.” (Interview stakeholder HDG3)

“Ik vind dat een moeilijke. Ik moet niet alles weten. Soms is het beter van iemand op een andere manier te benaderen. Ik zou het liever niet doen of het zouden duidelijke richtlijnen moeten zijn. Ik wil graag alles delen als de cliënt het ook ziet.” (Interview stakeholder HDG2)

“Ik denk wel dat het iets kan zijn. Voor mij zou het geen extra werklast zijn.” (Interview stakeholder HDG4)

“Wij hebben onze eigen registratie. Dus dat zou dubbel werk zijn.” (Interview stakeholder HDG5)

“Ik denk niet dat we extra werk zouden hebben met Obasi. In Obasi zouden we net veel gemakkelijker kunnen communiceren. Dan kan iedereen dat ook lezen en kunnen we aanklikken wie wat mag lezen.” (Interview stakeholder HDG6)

“Ik vind dat wel ok. Dat is werk gespaard. Ik vind dat wel een goed systeem maar hoop dan ook dat het structureel is... Cliëntoverleg kan je in het detentiehuis natuurlijk niet doen want ze zijn veel te rap weg. Tegen dat je alle partijen (PSD, JWW, CGG, directie en VDAB) samen krijgt, zit je drie weken verder en is de situatie al anders. Het start allemaal veel sneller en dat maakt het allemaal moeilijker naar overleg toe. Maar inderdaad dat gemeenschappelijk platform kan daar wel een oplossing bieden.” (Interview stakeholder HDG8)

“Dat kan absoluut een oplossing zijn voor veel hindernissen die we nu ervaren. Ik geloof er wel in. Een gemeenschappelijke tool dat er openheid is per persoon en dat het niet versnipperd is in verschillende dossiers, of dat nu via Obasi of iets anders is.” (Interview stakeholder HDG14)

Uit de bevraging blijkt dat de stakeholders HDG, uitgezonderd de detentiebegeleiders, niet vinden dat detentiebegeleiders toegang moeten hebben tot het gemeenschappelijk dossier.

“Ik ben ervan overtuigd dat ze (detentiebegeleiders, eigen toevoeging) niet alles moeten weten, je kunt wel bepaalde informatie afsluiten. Ik weet niet zo goed of iedereen erin moet kunnen. Alles is afhankelijk van "wat is het doel dat je het systeem gebruikt en wat is de rol van eenieder die het systeem gebruikt" en voor mij is althans niet duidelijk wat de rol van de detentiebegeleider is.” (Interview stakeholder HDG14)

“Volgens mij gaan detentiebegeleiders als ze in hun mentorrol zitten, minstens even veel weten wat er in het dossier zal staan. Moeten zij daar toegang tot hebben, nee, niet tot het geschreven dossier maar ze gaan toch veel meer weten dan iemand die maar als passant in het dossier komt.” (Interview stakeholder HDG16)

- Digitale kanalen

Tijdens de focusgroep werd de vraag “of de informatie-uitwisseling vlot verloopt” herhaald. 8 stakeholders HDG brachten hun stem uit. 2 stakeholders beantwoordden deze vraag negatief. 6 stakeholders vonden dat het beter kan. Wanneer de stakeholders werden gevraagd om hun antwoord toe te lichten, bleken niet de overlegstructuren maar eerder de digitale kanalen een belemmering te vormen. Zo werd aangegeven dat er enerzijds te veel digitaal gecommuniceerd wordt. Een overkill aan informatie werkt averechts en zorgt voor dubbel werk. Anderzijds wordt een mailadres of teamskanaal per leefgroep door alle stakeholders HDG gemist zodat informatie op gerichte wijze kan worden verstuurd. Er werd door enkele stakeholders opnieuw geopperd dat een vaste poule van detentiebegeleiders per leefgroep de informatiedeling ten goede zou komen. Het risico dat informatie verloren gaat, zou op die manier immers verminderen. Detentiebegeleiders zijn dan weer positief over hun collectief ‘teamsplan’. Echter, dit is enkel bestemd voor detentiebegeleiding.

“Als ik nu een detentiebegeleider wil bereiken kijk ik nu naar de dienstlijsten “van ah die is op dienst en die op reserve, ik ga een mailtje sturen met de vraag iets op te nemen”. Maar stel dat je met een poule vaste leefgroepbegeleiders werkt, heb je meer feedback daarover en overleg. Als je er dan vier dagen niet bent, dan weet je dat het opgevolgd wordt door iemand anders.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Dat missen we misschien ook nog, dat we zo geen mailadres per leefgroep hebben.” (Penitentiair personeel, focusgroep)

“Ik heb dat ook wel al gemist. Zo vroeger naar activiteiten toe, stel dat er een groepsactiviteit in leper was voor sectie 1 en 2 dan mailde ik daarnaar en al de rest moest dat niet weten dat is overkill aan informatie.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

“Voor de flitstrainingen zou dat ook anders zijn, dat je het maar naar 1 groep kan sturen. Naar de leefgroep waar al de nieuwe bewoners toekomen.” (Vlaamse hulp- en dienstverlening, focusgroep)

4.3.4 Conclusie inzake de ervaringen van stakeholders HDG

Stakeholders HDG zijn unaniem in hun bevinding dat zij een **ander gevoel** ervaren bij het werken in een detentiehuis t.o.v. de gevangenis. Het werk is er niet eenvoudiger, eerder uitdagend maar vooral het menselijke aspect maakt dat het detentiehuis volgens hen niet beschreven mag worden als een gewone gevangenis. Voor de manier waarop kleinschaligheid is georganiseerd binnen het detentiehuis, *i.e.* het onderverdelen in leefgroepen, is het gebouw zeker geschikt bevonden. Dat het detentiehuis van Kortrijk niet in een stadskern gelegen is, betreuren de stakeholders niet. Het station is gemakkelijk bereikbaar en het draagvlak zou in een stadscentrum volgens hen minder groot zou zijn.

Alle stakeholders zijn sterk overtuigd van de **meerwaarde van HDG binnen de muren** van het detentiehuis Kortrijk. PSD, JWW en VDAB worden beschreven als onmisbare partners in het kader van de reclassering van de bewoners. Generalisten zijn nodig om de noden en behoeften in kaart te brengen maar ook experts bieden een enorme meerwaarde, zeker op het vlak van tewerkstelling hetgeen beschreven wordt als de spil van de reclassering. Het is echter wel belangrijk dat het reclasseringsgebied sterker doorweegt als inclusiecriteria bij de screening van bewoners teneinde een doeltreffend reclasseringsverhaal te kunnen uitwerken. Er werd aangegeven dat structurele hulp- en dienstverlening inzake verslavingsproblematieken binnen de muren ontbreekt, in het bijzonder Kompas vzw. Ook het lokaal bestuur als vaste partner om de continuïteit van hulp- en dienstverlening te kunnen waarborgen werd aanvankelijk gemist.¹⁴⁴

Er is sprake van een ‘SAMEN-verhaal’. Een herhaling van intervisiemomenten helpt om de gezamenlijke visie te versterken. **De samenwerking verloopt ongetwijfeld vlotter** en aangenamer dan in de context van een klassieke gevangenis door de kleinschaligheid, de overlegstructuren en de informele informatie-uitwisseling. Wat betreft de informatieflex kan gesteld worden dat de beleidscoördinator een belangrijke schakel vormt. Een afzonderlijk mailadres per leefgroep wordt gemist. De rolvervaging tussen PSD en HDG

¹⁴⁴ In november 2023 startte een medewerker van het OCMW binnen het detentiehuis.

(JWW) waarvan sprake tijdens de opstartfase, is veel minder aanwezig. Enerzijds zorgt het stijgend bewonersaantal ervoor dat er minder tijd en ruimte is om breder te werk te gaan. Anderzijds blijkt het overleg tussen JWW en PSD efficiënt te verlopen. Dat het dossier wordt bekeken met een verschillende bril blijkt een meerwaarde te zijn.

Het idee van een **gemeenschappelijk dossier** in de vorm van een digitale tool wordt door alle stakeholders HDG positief onthaald onder voorbehoud van de nodige wettelijke omkadering zoals regelgeving rond het beroepsgeheim. Ten eerste wordt de informatie op die manier gecentraliseerd en geordend. Stakeholders HDG geven aan dat informatie, verstuurd via e-mail, kan verloren gaan in de massa. Communicatie via het gemeenschappelijk dossier zou ertoe leiden dat alle betrokken hulpverleners automatisch op de hoogte zijn van alle stappen in het dossier. Weliswaar zal niet iedereen toegang hebben tot alles zodat het principe van het delen van de *'need to know'* wordt gevrijwaard. Het lijkt geen noodzaak te zijn om detentiebegeleiders toegang te geven tot het gemeenschappelijk dossier. Ten tweede zou de bewoner ook toegang hebben tot zijn dossier zodat hij alle stappen kan volgen en hierin zelf geactiveerd kan worden. Tot slot zal het gemeenschappelijk dossier in principe niet leiden tot extra werklust. De partners van de Vlaamse Gemeenschap zullen uiteraard hun eigen specifieke registratiesysteem behouden maar de registratie in het gemeenschappelijk dossier kan het mailverkeer vervangen.

DeKor en het activiteitenteam helpen om **de rol van detentiebegeleiders** te duiden. Detentiebegeleiders ondersteunen bewoners bij de organisatie van activiteiten en worden daarin zélf ondersteund door de organisatie-ondersteuner en De Rode Antraciet. In tegenstelling tot in de opstartfase is de invulling van de rol van detentiebegeleider duidelijk voor de detentiebegeleiding zelf. Voor de overige stakeholders HDG dient de rol van detentiebegeleider nog meer uitgeklaard te worden – wat nemen zij op in functie van de reclassering van een bewoner? – vooral om dubbel werk te vermijden. Er wordt aangegeven dat een (of meer) vaste detentiebegeleider(s) per bewoner een enorme meerwaarde zou zijn. Dit staat los van een casusregisseur. Ten eerste voor het welbevinden en het dossier van de bewoners zelf, ten tweede in het kader van de samenwerking aangezien een vast aanspreekpunt wordt gemist.

Wat de organisatie van het aanbod HDG betreft, wordt bewust gewerkt aan het vermijden van een **'pamperbeleid'**, dat gekopieerd wordt vanuit de klassieke gevangenis. Een bewoner zou in principe zelf aan het stuur van zijn traject moeten zitten waarbij hij ondersteund, begeleid en opgevolgd wordt door HDG. Het detentiehuis biedt voldoende mogelijkheden – zowel op het vlak van digitalisering als dankzij de snelle UV's – om de bewoners de nodige autonomie te geven en te activeren. Het individueel handelingsplan zou daarenboven volgens HDG een opportuniteit zijn om concrete doelstellingen per reclasseringsdossier te formuleren. Een reclasseringsgebied in de nabijheid van het detentiehuis vereenvoudigt het werk voor HDG aanzienlijk.

Gelet op de afwezigheid van veel bewoners overdag helpt een flexibel werkschema van HDG voor een **persoonsgerichte aanpak i.p.v. een organisatiegestuurde werking**. Bewoners blijken HDG (goed) te kennen. Aanwezigheid van de Vlaamse hulp- en dienstverlening op een vaste dag bevordert de bereikbaarheid en kenbaarheid voor de bewoners. Daarnaast zou het werken op afspraak niet alleen kaderen in het normaliseringsprincipe maar ook het werk voor zowel de Vlaamse hulp- en dienstverlening als voor het penitentiair personeel (PSD) vereenvoudigen. Een andere randvoorwaarde die naar boven

komt voor een goede werking van HDG binnen het detentiehuis is een vaste werkplek voor de hulp- en dienstverleners van de Vlaamse partners.

4.4 INTERSECTORALE, INTERDISCIPLINAIRE ÉN PARTICIPATIEVE SAMENWERKING IN 'GELIJKAARDIGE SETTINGS'

4.4.1 *Quid?*

In dit onderzoek kozen we voor de ketenaanpak 'Intrafamiliaal Geweld' (verder IFG) als 'gelijkaardige setting'. De Ketenaanpak IFG is een methodiek die op basis van de Omzendbrief Welzijn, Volksgezondheid en Gezin d.d. 27 maart 2017 van toepassing werd in gans Vlaanderen. Hier zal echter gefocust worden op de samenwerkingsverbanden in West-Vlaanderen. Zoals gezegd, vond naast een literatuurstudie rond ketenaanpak een overleg plaats met de coördinatoren ketenaanpak IFG van West-Vlaanderen (verder KAW).

Het **opzet** van KAW is het geweld in de regio stoppen, herhaling van geweld voorkomen en beschermende factoren vergroten. Er wordt sterk ingezet op de organisatie van de samenwerking tussen de partners die informatie delen in concrete casussen. Artikel 458ter Sw. vormt de wettelijke grondslag voor deze informatiedeling.¹⁴⁵

De **teams** van de ketenaanpak zijn samengesteld uit gemandateerde medewerkers van **drie sectoren**: politie en parket, hulpverlening en lokale besturen.¹⁴⁶ In het detentiehuis bestaat het organisatienetwerk eveneens uit het justitieel personeel, de hulp- en dienstverleningsorganisaties en het lokaal bestuur.¹⁴⁷

4.4.2. *Basisprincipes*

Opvallend is dat de algemene basisprincipes van KAW overlappen met de uitgangspunten die de beleidsvisie van het detentiehuis voorhoudt.¹⁴⁸

Partners uit verschillende domeinen (hulp- en zorgverlening, politie, justitie en bestuur) werken samen om tot **een gezamenlijk plan van aanpak** te komen. KAW neemt de aansprakelijkheid of de taken van de betrokken diensten niet over, zij blijven zelf verantwoordelijk voor het eigen handelen t.a.v. cliëntsystemen. Het beoogde doel is een objectieve en gestandaardiseerde afhandeling van dossiers, waarbij elke partner

¹⁴⁵ Agentschap Justitie en Handhaving, "Samenwerken om geweld in huis te stoppen", Ketenaanpak Intrafamiliaal Geweld West-Vlaanderen.

¹⁴⁶ P. FRANCK en D. WIJCKMANS, "Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt", *Panopticon*, 2016, (37)4, 382.

¹⁴⁷ Hierbij dient verwezen te worden naar de experimentfase waarbij sinds november 2023 het lokaal bestuur (OCMW) een partner is geworden.

¹⁴⁸ Agentschap Justitie en Handhaving, "Samenwerken om geweld in huis te stoppen", Ketenaanpak Intrafamiliaal Geweld West-Vlaanderen, 5.

trouw blijft aan zijn eigen professionaliteit en aan de waarden van zijn eigen organisatie. Gedurende het volledige proces werken alle diensten en organisaties samen op basis van **gelijkwaardigheid**; zowel bij de informatiedeling, als bij het opmaken van het plan van aanpak, als in de uitvoering daarvan. Er wordt oplossingsgericht gewerkt op basis van loyaliteit en respect voor ieders opdracht en voor de context waarbinnen die opdracht wordt uitgevoerd. Het ‘samen-verhaal’ in het detentiehuis heeft dezelfde insteek.

Verder wordt uitgegaan van een **aanklappende hulpverlening**. Cliënten worden steeds gemotiveerd om hulp te zoeken om de geweldsituaties te stoppen en tot herstel te komen. In het detentiehuis worden de bewoners reeds bij het screeningsgesprek, voorafgaand aan hun verblijf in het detentiehuis, gewezen op de actieve rol die ze zullen moeten opnemen in het detentiehuis. Er wordt aanklappend gewerkt teneinde bewoners te motiveren aan zichzelf en aan hun dossier te werken.

Ander basisprincipe zijn **responsabilisering, empowerment en betrokkenheid van de cliënt**. Net zoals in het detentiehuis wordt de verantwoordelijkheid van de cliënten dus vooropgesteld en worden de (latent) aanwezige eigen krachten aangesproken.

4.4.3. Coördinatie en regie

Binnen elke casus wordt een plan van aanpak opgesteld waar binnen de afgesproken acties op elkaar worden afgestemd. Dit plan wordt opgevolgd door een **casusregisseur** die het mandaat krijgt van alle betrokken diensten om deze afstemming te realiseren en het helikopterperspectief over deze acties en het cliëntsysteem te bewaren.¹⁴⁹ De casusregisseur vervult een **coördinatie- en regiefunctie**. Hij vervult geen taken als hulpverlener maar houdt het overzicht over alle lopende trajecten en ontwikkelingen binnen het gezin. De casusregisseur KAW is een neutrale persoon voor de cliënten. In de context van IFG is het opportuun dat een casusregisseur indien nodig de functie van bemiddelaar kan opnemen. Een belangrijke meerwaarde die de functie van casusregisseur heeft, is de vlotte informatiedoorstroming. Er wordt aangegeven dat dit de samenwerking tussen de partners faciliteert. De casusregisseur houdt de vinger aan de pols bij de betrokken diensten en brengt op gezette tijdstippen verslag uit tijdens het daarvoor voorziene overleg.

4.4.4 Family Justice Center

Een concrete toepassing van de ketenaanpak IFG is het Family Justice Center (FJC). Wanneer de dienstverlening - die binnen de ketenaanpak geboden wordt door verschillende partners – letterlijk samengebracht wordt in één gebouw, spreken we van een FJC. De oprichting van FJC's werd gevoed door onderzoek waaruit bleek dat slachtoffers nog steeds het gevoel hadden dat ze “hun verhaal telkens opnieuw moesten doen” bij de verschillende instanties.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Bevraging coördinatoren d.d. 19 oktober 2023.

¹⁵⁰ S. DE BRUYNE, *De zoektocht naar hulp. Een onderzoek naar het traject dat slachtoffers van intrafamiliaal geweld moeten afleggen*. Universiteit Antwerpen, 2015.

Uit de narratieve review, bleek dat verschillende onderzoeken¹⁵¹, zowel in binnen- als buitenland, belangrijke elementen voor een goede werking van een FJC naar voren gebracht hebben.

Vooreerst is het belangrijk om **kleinschalig** te starten, met die mensen en diensten die geëngageerd zijn. Bovendien moet er een **gezamenlijke doelstelling** geformuleerd worden, die iedereen beschouwt als essentieel. Hierbij dient de **samenwerking gestructureerd** te zijn; goede afspraken, processen, een beslissingsstructuur, een beschrijving van rollen maar ook flexibiliteit om permanent te kunnen bijsturen. Vervolgens mag niet uit het oog verloren worden dat alles draait om **mensen**; zowel mensen die geholpen worden als mensen die moeten samenwerken. Samenwerken doe je niet op basis van een wettekst of een protocol maar op basis van een aantal gezamenlijke waarden. De **visie** moet duidelijk zijn en blijven. Daarbij moet rekening gehouden worden dat de medewerkers uit de verschillende organisaties een eigen cultuur met zich meebrengen die samen een **“wij-cultuur”** moeten uitbouwen waarbij er niet gekeken wordt naar de organisatie waarvoor iemand werkt. De **cliënten zelf moeten ook betrokken worden** via bevraging, focusgroepen, interviews.. Het is aangewezen om succesverhalen weer te geven, zowel voor de cliënten als voor de medewerkers. Een zeer belangrijk element is **communicatie**, zowel intern (om betrokkenheid te creëren en iedereen op dezelfde lijn te houden), als extern (om de verwachtingen realistisch te houden). Ook **creativiteit** mag niet uit het oog verloren worden. De verschillende problematieken zijn niet altijd vatbaar in rationele antwoorden en methodieken zodat er voldoende flexibiliteit aanwezig dient te zijn. Daarom mag de werking niet worden opgesloten in een bureaucratie; standaardisering is misschien efficiënter maar daarom niet altijd effectiever. Tot slot moet er steeds aandacht gegeven worden aan **‘groei’**. De samenwerking is constant onderhevig aan verandering. Enerzijds van binnenuit, bijvoorbeeld door nieuwe inzichten, successen en mislukkingen maar anderzijds komen veranderingen vaak ook van buitenaf en heb je daar weinig invloed op.

Analyse van de data die verzameld werden binnen onderliggend kwalitatief onderzoek, geven dezelfde inzichten. Bovenstaande elementen die bijdragen aan een goede werking van een FJC vormen ook de voorwaarden voor het optimaal functioneren van HDG binnen het detentiehuis.

¹⁵¹ D. SIMONS, “Veilig Thuis. Family Justice Center Antwerpen”, *Welwijs*, 2018, 29, nr. 4, 31-32; P. FRANCK EN D. WIJCKMANS, “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon*, 2016, (37) 4, 386.

5. Algemene conclusies

Uit de resultaten van zowel de profielschets van de bewoners, als de interviews van alle stakeholders, inclusief bewoners, volgen onderstaande overkoepelende conclusies in functie van de onderzoeksvragen omtrent de noden, behoeften, verwachtingen en drempels die ervaren worden rond HDG in het detentiehuis.

De noden en behoeften van de bewoners zijn duidelijk. 36,8% van de bewoners had vóór zijn verblijf in het detentiehuis nood aan een (betere) woning en werk en 26,3% kampt(e) met een verslavingsproblematiek.¹⁵² 39,5% van de bewoners gaf aan nood te hebben aan meer geld. 86,8% van de bewoners gaf aan on vervulde noden te hebben gehad in hun leven voor de huidige detentie. Het aantal bewoners met een nood en/of behoefte, lag twee tot drie maal hoger dan het aantal bewoners dat hiervoor – naar eigen zeggen – hulp kreeg.

Uit de resultaten blijkt **de aanwezigheid van een (basis)aanbod HDG nodig in het detentiehuis Kortrijk** om een antwoord te bieden op de noden en behoeften van bewoners. De ‘brug binnen-buiten-binnen’ geldt als een van de uitgangspunten in de beleidsvisie van het detentiehuis van Kortrijk maar er kan geen solide brug naar buiten bekomen worden zonder dat die brug vertrekt vanuit het detentiehuis én daar stevig is bevestigd. Binnen de muren van het detentiehuis dient aldus die brug gecreëerd te worden gedurende het verblijf in het detentiehuis op een manier die ertoe leidt dat de bewoner na zijn verblijf in het detentiehuis de weg naar hulp- en dienstverlening blijft vinden indien nodig.

Indien hulp- en dienstverlening niet naar binnen zou komen, zou gewacht moeten worden op het verkrijgen van UV's om te werken aan de noden en behoeften van de bewoners. Vooreerst wordt er op die manier - gelet op de (soms zeer) korte gemiddelde verblijfsduur - veel kostbare tijd verloren. HDG *intra muros* sluit bovendien niet uit dat de weg naar hulp- en dienstverlening buiten gestimuleerd wordt zodra de UV's verkregen zijn. Met het oog op cliëntgericht werken, zou de intensiteit van de (traject)begeleiding idealiter per casus moeten worden bepaald. Niet alle bewoners zullen immers even snel in staat zijn om zelfstandig de weg naar hulp- en dienstverlening buiten te vinden, zodat HDG letterlijk de weg buiten kan tonen en/of binnen de muren sterker kan begeleiden. Ook wordt de periode vóór de UV's benoemd als een zeer passieve periode waarin er enorm veel verveling heerst. Tijdens deze periode is er dus ruimte om alvast nog meer in te gaan op de heersende problematieken. Tot slot geven bewoners – die voordien reeds (vaker) in detentie verbleven - bij vertrek uit het detentiehuis aan dat ze de weg naar hulp- en dienstverleningsorganisaties (beter) kennen dankzij hun verblijf in het detentiehuis.

In het detentiehuis Kortrijk worden ongetwijfeld drempels verlaagd, zowel voor de bewoners als voor de stakeholders HDG. De ervaringen van de bewoners met HDG zijn over het algemeen positief. Ook voor de stakeholders HDG verloopt de samenwerking vlotter en efficiënter in het detentiehuis dan in de gevangenis.

¹⁵² Cijfers op basis van 38 behoefte-interviews (*supra* 4.2.4).

Wat het aanbod HDG betreft, wordt gesteld dat versnippering vermeden dient te worden met het oog op een cliëntgerichte werking. Enkel de **noodzakelijke partners** moeten daarom volgens de deelnemers aanwezig zijn in het detentiehuis Kortrijk:

- In het detentiehuis zijn vooral PSD en JWW het aanspreekpunt van de bewoner. Een algemene betrokkenheid van JWW is aangewezen om steeds voldoende snel – en vanuit verschillende invalshoeken – in kaart te kunnen brengen wat de specifieke noden en behoeften zijn. JWW kan bovendien tijdens de detentie zowel *intra als extra muros* begeleiding voorzien. Bewoners bouwen op die manier een vertrouwensband op met de JWW-begeleider met het oog op opvolging ná het verblijf in het detentiehuis. Bewoners melden expliciet de meerwaarde van een vertrouwd contactpersoon als opvangnet buiten de muren, hetgeen gesterkt wordt door de vaststelling dat de meeste respondenten geen (sterk) netwerk hebben om op terug te vallen. Sinds het stijgend bewonersaantal merken bewoners op dat de snelheid waarmee dossiers behandeld werden, afneemt.
- De aanwezigheid van een VDAB-consulent als expert binnen het detentiehuis wordt op unanieme wijze – zowel door de bewoners als door de stakeholders HDG - beschreven als een must. De zoektocht naar werkgelegenheid wordt vaak al succesvol opgestart tijdens de eerste weken van het verblijf in het detentiehuis.
- De aanwezigheid van de sport- en cultuurfunktionaris van De Rode Antraciet wordt als een belangrijke meerwaarde beschouwd voor de organisatie van het groepsaanbod (incl. het leggen van contacten met organisaties buiten). De know-how van zowel de functionaris van De Rode Antraciet, als van de organisatie-ondersteuner bij het organiseren van activiteiten (binnen én buiten) wordt sterk gewaardeerd door detentiebegeleiders.
- De populatie in het detentiehuis bleek tijdens de opstartfase bleek geen nood te hebben aan een opleiding. Gelet op het kort verblijf in het detentiehuis, ligt de focus immers op het vinden van werk als eerste stap in de reclassering. Intussen werden er reeds enkele bewoners met vragen omtrent een opleiding doorverwezen naar Leerwinkel. De financiering van het LIO-project werd hoe dan ook eind 2023 stopgezet.
- Er zijn enkele bewoners die werden aangemeld bij CGG en daar een ambulant traject volgen. Uit de bevraging van zowel de bewoners, als de stakeholders HDG blijkt dat de samenwerking op die manier vlot verloopt maar er komt niet naar boven dat begeleiding binnen de muren wordt gemist.
- Het detentiehuis onderhoudt nauwe banden met Kompas vzw maar deze wordt gemist als een structurele partner binnen de muren. In februari 2024 zou echter wel een project *intra muros* opstarten. Wanneer de bewoners zich buiten moeten aanmelden, blijft de kans reëel dat zij op wachtlijsten terechtkomen terwijl een garantie op onmiddellijke drughulpverlening een meerwaarde is gelet op de middelenproblematiek waarmee nagenoeg alle bewoners kampen.

- Sinds november 2023 is een hulpverlener van het lokaal bestuur in het detentiehuis aanwezig. Er werd doorheen het onderzoek aangegeven dat dit de brug naar buiten zou versterken en het werk van andere stakeholders zou faciliteren.

Er zou volgens de deelnemers **meer autonomie en responsabilisering** bij de bewoners moeten bekomen worden. De meerderheid van de huidige populatie heeft een historiek in de gevangenis waar er onmogelijk autonomie kan worden opgenomen en er bijgevolg eerder een wachtcultuur heerst. Hoewel HDG binnen het detentiehuis ook de gewoonte heeft om vanuit die invalshoek te werken, tracht men het normaliseringsprincipe na te streven. De gemeenschappelijke visie is het bijbrengen van vaardigheden om de zelfredzaamheid na detentie te bevorderen. Een **reclasseringsgebied in de nabijheid** van het detentiehuis wordt door alle deelnemers benoemd als een (groot) voordeel. Een degelijke kennis van de **Nederlandse taal** onder bewoners bevordert eveneens de werking binnen het detentiehuis op alle vlakken. Het **gemeenschappelijk dossier** waartoe ook bewoners toegang zouden hebben, zou niet alleen de samenwerking van HDG, maar ook de samenwerking mét HDG en de kennis van het eigen dossier kunnen bevorderen. Het SAMEN-verhaal dient niet alleen met HDG onderling maar ook samen met de bewoners geschreven te worden. In die zin is ook de **zichtbaarheid van HDG** in het detentiehuis belangrijk om de kenbaarheid te vergroten.

Een aantal basisaspecten die zich tijdens het onderzoek sinds september 2022 steeds herhaalden, zoals het installeren van een vertrouwenspersoon voor de bewoners, de zorgcontinuïteit, het samenwerken... hebben ertoe geleid dat er sinds november 2023 geëxperimenteerd wordt met de installatie van een **casusregisseur**, een compagnon de route, die het overzicht in het dossier bewaart en hét aanspreekpunt vormt voor de bewonerok na zijn traject in het detentiehuis. In een volgende fase zal de impact hiervan onderzocht worden (zie bijlage).

De vergelijking met de intersectorale, interdisciplinaire en participatieve samenwerking van hulp- en dienstverlening in '**gelijkaardige settings**', *i.e.* de ketenaanpak IFG werd reeds aangestipt. De basisprincipes van de ketenaanpak IFG – o.a. een aanklappende opvolging, het 'SAMEN-verhaal' – blijken te overlappen met de uitgangspunten in de beleidsvisie van het detentiehuis. Een verdere vergelijkende studie, met een focus op de casusregisseur, zal eveneens volgen in de experimentfase.

Aan (veel) pijnpunten m.b.t. HDG in de reguliere gevangenissen in het auditrapport van het Rekenhof lijkt in ieder geval tegemoetgekomen in het detentiehuis. De opsomming in onderstaande tabel is niet limitatief;

<i>Pijnpunten HDG in reguliere gevangenis</i>	<i>Detentiehuis Kortrijk</i>
Gebrek aan kenbaarheid van het aanbod ; - bewoners moeten worden aangesproken - penitentiaire beambten inzetten om te motiveren	Bewoners kennen het aanbod van hulp- en dienstverlening; - zichtbaarheid van HDG - activering, ook door detentiebegeleiders - aanklappende zorg
Tekort aan drughulpverlening	In februari 2024 start een project rond drughulpverlening van Kompas; dit bleek een nood
Samenwerking OCMW zit nog te vaak in een aftastende fase hoewel een belangrijke partner voor sociale administratie i.f.v. vrijlating	In november 2023 startte een medewerker van het OCMW van de stad Kortrijk als casusregisseur; dit werd gedetecteerd als een nood

Zorgcontinuïteit; - aansluiting met hulp- en dienstverlening na vrijlating verloopt niet vlot - onzekere timing van UV's en de communicatie hieromtrent evenals inzake de beslissingen van de strafuitvoeringsbank	De verderzetting van trajecten van met JWW lijkt goed te lukken. Voormalige bewoners houden soms ook contact met PSD. De UV's in bulk faciliteren de overgang van binnen naar buiten enorm.
Informatie-uitwisseling - afwezigheid van een overkoepelend instrument - casusoverleg wordt positief bevonden maar vindt slechts plaats voor bepaalde groepen gedetineerden	De informatie-uitwisseling verloopt vlot; - overlegstructuren waaronder een frequent casusoverleg - gedeeld dossier werd gedetecteerd als een nood
Gebrek aan digitalisering	Bewoners beschikken over Wifi en een gemeenschappelijke computer. Op hun kamer mogen ze gebruik maken van een gsm of smartphone. Wie een eigen laptop heeft, kan deze gebruiken.
Verouderde infrastructuur	Bewoners beschikken over alle comfort. Het voormalig woonzorgcentrum blijkt geschikt om detentie in leefgroepen te organiseren.

Het detentiehuis in Kortrijk mag dan wel afwijken van het authentiek concept van een detentie-‘Huis’, er wordt getracht zoveel als mogelijk te werken naar die initiële visie van de bezieler, *vzw De Huizen*. Het detentiehuis wordt door de deelnemers niet beschreven als een reguliere gevangenis zodat het opzet om diversificatie in het detentiewezen te creëren in ieder geval geslaagd lijkt.

6. Aanbevelingen

Er is **nood aan een (basis)aanbod HDG binnen de muren** van het detentiehuis Kortrijk om de brug naar hulp- en dienstverlening buiten te versterken.

- De aanwezigheid van JWW als generalist naast de PSD is in het belang van de bewoners.
- De aanwezigheid van VDAB als expert binnen de muren van het detentiehuis is noodzakelijk.
- De aanwezigheid van zowel De Rode Antraciet als de organisatie-ondersteuner (CAW) binnen de muren vormt een belangrijke meerwaarde.
- De aanwezigheid van de beleidscoördinator versterkt het SAMEN-verhaal, voornamelijk wegens het faciliteren en organiseren van frequent overleg.
- Begeleiding door CGG binnen de muren lijkt niet noodzakelijk vermits de ambulante begeleiding van bewoners door CGG vlot verloopt.
- Bewoners moeten in de toekomst de weg naar Leerwinkel buiten de muren vinden.
- De aanwezigheid van Kompas vzw als structurele partner is nodig.
- De aanwezigheid van een medewerker van het OCMW als schakel om de brug naar buiten te versterken, is nodig.

Om op maat van de bewoner te werken, dient die hulp- en dienstverlening binnen de muren echter **niet voor iedere bewoner even aanwezig of intensief** te zijn. **De regie per dossier** gebeurt idealiter door de bewoner zelf met ondersteuning en opvolging door een generalist. Indien de capaciteiten van de bewoner dit niet toelaten, zal die casusregie worden overgedragen aan de generalist. De installatie van de **casusregisseur als experiment** in een volgende fase valt daarom toe te juichen.

Een gemeenschappelijk dossier in de vorm van een digitale tool is zinvol. Ten eerste kan dit de autonomie en responsabilisering van de bewoners versterken. Daarnaast kan een gemeenschappelijk dossier de informatie-uitwisseling tussen zowel de stakeholders HDG onderling, als tussen de stakeholders HDG en de bewoners optimaliseren.

Een flexibel werkschema blijkt een randvoorwaarde om de werking van HDG te vergemakkelijken. Net zoals de **zichtbaarheid van HDG** in het detentiehuis een voorwaarde is om de kenbaarheid bij de bewoners te vergroten. Het **reclasseringsgebied** in de buurt van het detentiehuis en de kennis van de Nederlandse **taal** van de bewoners zouden de werking kunnen optimaliseren.

De rolverdeling tussen **detentiebegeleiders** en andere stakeholders HDG kan duidelijker gesteld worden. De aanwezigheid van een **vaste poule** detentiebegeleiders **per leefgroep** is aangewezen. Dit zou de informatie-uitwisseling verbeteren. Ten eerste tussen detentiebegeleiders onderling maar ook t.a.v. andere stakeholders HDG en de bewoners. Uniforme richtlijnen en opdrachten van detentiebegeleiders t.a.v. bewoners zouden ongetwijfeld bevorderlijk zijn voor het positief leefklimaat.

Bijlage I - Tabel 'kleinschalige detentie-initiatieven in Europa'

	Name and website	Year of foundation	Type of facility	Capacity	Target group and average length of stay
	BELGIE - Belgian prison administration				
1	Detentiehuis Kortrijk https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/detentehuizen/adres_detentiehuis_kortrijk	2022	Detention house/small detention facility	57	People serving a sentence less than three years who are considered low security risk and who have not committed sexual offences or terrorism Average length of stay 44 days (this is expected to rise once the facility is fully functional)
2	PLC Ruiselede (Penitentiair Landbouwcentrum Ruiselede) https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/adres_gevangenis_ruiselede	1936	Agricultural centre/prison farm (dairy farm)	Original capacity of 48 detainees, now 60, but 62 at the time of visit	Adult men Average length of stay 1 up to 2 years
3	Centre pénitentiaire école (CPE) de / Penitentiair schoolcentrum (PSC) van Hoogstraten https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/adres_gevangenis_hoogstraten	1931	Educational and professional centre	198	Sentenced adult men and women Average length of stay 1 to 2 years
	NOORWEGEN - Norwegian prison administration				

4	Lyderhorn Halfway House Bergen https://www.kriminalomsorgen.no/lyderhorn-overgangsbolig.5057635-237612.html	2005	Halfway house	18	Adults (men and women) at the end of the sentence needing extra care Average length of stay 9 months
5	Oslo overgangsbolig Torshov avdeling https://www.kriminalomsorgen.no/oslo-overgangsbolig-torshov-avdeling.5018829-237612.html	1995	Halfway house	16	Adults (men and women) at the end of the sentence (18 months prior to condition release) Average length of stay 8 months
6	Nordre Vestfold fengsel, Horten avdeling https://www.kriminalomsorgen.no/nordre-vestfold-fengsel-horten-avdeling.5030537-237612.html	1862	High-security prison	15	Adults (men) executing a long sentence and presenting difficulties in a bigger prison Average length of stay 3 years
NEDERLAND – Dutch prison administration					
7	Huis van herstel Over — Huis van Herstel (huisvanhersteltwente.nl)	2019	BBA (Beperkt Beveiligde Afdeling; limited security department)	29	Men detained in PI Almelo - people with complex issues at the end of their prison sentence Average length of stay Max: 18 months, Min: 1 month
ZWEDEN - Swedish prison administration					
8	Anstalten Luleå https://www.kriminalvarden.se/kontakt/hitta-till-oss/verksamhet/anstalt/lulea/	2002	Prison (and jail)	12 (62 in 4 units after expansion)	Male prisoners around the age of 18-24 (will change with the expansion) Average length of stay At least 4 months
9	Haparanda prison (Kriminalvården) /	1888	Prison	55	Male prisoners between the age of 18-24 Average length of stay N/A
FINLAND – Finnish prison administration					
10	Vanaja (open) Prison (for women)	1994	Open prison for women	60	Women Average length of stay

	https://www.rikosseuraamus.fi/en/index/units/prisons/vanajaprisoon.html				4 months
LITOUWEN - Lithuanian prison administration					
11	Vilnius halfway house /	2017	Halfway house	40	People at the end of their sentence - both men and women Average length of stay Several months but can also be years
12	Alytus halfway house /	2016	Halfway house	20	People at the end of their sentence - both men and women Average length of stay Several months but can also be years
IERLAND - Irish prison administration					
13	Shelton Abbey https://www.irishprisons.ie/prison/shelton-abbey/#tab1	1973	Open prison, low-security	115	Adult men Average length of stay According to the interlocutors, it varies a great deal depending on the prisoners, so not specified / various sentence lengths. For instance, around 20 lifers
14	Loughan House https://www.irishprisons.ie/prison/loughan-house/	1973	Open prison, low-security	140	Adult men According to the interlocutors, it varies a great deal depending on the prisoners, so not specified / various sentence lengths (there are also lifers)
TSJECHIE - Prison Service of Czech Republic					
15	Jiřice Prison https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-jirice	1994	Open prison	32	Low-security inmates who are 6-18 months before release Average length of stay 3-18 months
16	Praha Ruzyně Remand Prison	1996	Remand prison	56	Adult women Average length of stay

	https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-ruzne/sekce/vykon-trestu-pro-odsouzene-zeny https://www.domovrepy.cz/staryweb/www.domovrepy.cz/s03zeny/zeny.html				2-3 years
17	Svetlá nad Sázavou https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi	2002	Special department within prison of Světla nad Sázavou	15 (+ 20 children)	Adult women with children until 3 years old Average length of stay Min: 3 months
	FRANKRIJK – <i>private uitbating</i>				
18	<i>Ferme Ker Madeleine (Sources d'Envol)</i> https://fermedekermadeleine.com/	2021	Farm (working as an external unit/halfway house)	13	Adult men at the of the sentence Average length of stay 9 months
19	<i>Ferme Emmaüs Baudonne (Emmaüs Baudonne Farm Management Organization)</i> https://www.fermeemmausbaudonne.fr/	2020	Agro-ecological farm (working as an external unit/halfway house)	12	Women serving long prison time showing their will to embark on new life projects Average length of stay Not relevant because too "young"
	ZWITSERLAND - Swiss prison administration (Vaud state)				
20	Établissement du Simplon /	2012	Halfway house (4 regimes)	40	Adult men and women Average length of stay In 2022 : - 20 days for Ordinary regime - 95 days for SD regime - 120 days for TEX regime
	ROEMENIE - Romanian prison administration				
21	Penitenciarul Ploiești http://anp.gov.ro/penitenciarul-ploiesti/	2022	Prison - work point with permanent accommodation for inmates	40	Adult men Average length of stay 2 months to 2 years
	ITALIE – <i>private uitbating</i>				

22	<i>Casa Betania (L'Associazione Comunità Papa Giovanni XXIII)</i> https://www.apg23.org/it/casabetania/	1973	Educational Community with Individuals deprived of their liberty (Comunità Educante con I carcerati)	20	pre-trial detainees and persons serving a sentence of any degree Average length of stay N/A
23	<i>Madre de la Riconciliación (L'Associazione Comunità Papa Giovanni XXIII)</i> https://www.apg23.org/it/carcere_comunita_educante/	N/A	Educational Community with Individuals deprived of their liberty (Comunità Educante con I carcerati)	20	pre-trial detainees and persons serving a sentence of any degree Average length of stay N/A
MALTA - private uitbating					
24	<i>Sister Marija Adele Baldacchino (RISe Foundation)</i> https://www.risemalta.org.mt/	2016	Detention house	10	Adult men who are 12 months prior to the date of release or who would be eligible for parole license throughout the course of the programme Average length of stay 12 months
SPANJE - Spanish prison administration					
25	Unidad de Madres de Palma de Mallorca /	2008	Open Detention Facility /Mothers' Unit	22 (+ with 1 or more children)	Pregnant women and mothers with young children (up to 3 years old, exceptionally up to 6) Average length of stay 1-3 years
PORTUGAL - Portuguese prison administration/Prison and Probation Services (DGRSP)					
26	Establecimiento Prisional de Torres Novas	1995	prison	38	Adult men

	https://dgrsp.justica.gov.pt/Justiça-de-adultos/Penas-e-medidas-privativas-de-liberdade/Estabelecimentos-prisionais/Área-territorial-alargada-do-tribunal-de-execução-de-penas-de-Évora/Estabelecimento-Prisional-de-Torres-Novas				Average length of stay N/A
--	---	--	--	--	-------------------------------

Bijlage II

KADERNOTA: ESF-PROJECT DETENTIEHUIS KORTRIJK

1	Missie en visie
2	Kernwaarden
3	Doelstellingen en acties
3.1	Bewoners voorbereiden en ondersteunen tijdens de re-integratie, op een zo efficiënt mogelijke manier
3.2	Bewoner actief betrekken doorheen het gehele traject.....
3.3	De samenwerking verstevigen tussen de verschillende (al dan niet) betrokken hulp- en dienstverleningsactoren en justitie.
3.4	Structurele drempels die de individuele re-integratie bemoeilijken signaleren.....
4	Werkingsprocessen
4.1	Rollen
4.2	Samenwerkingsprincipes
4.3	Overlegorganen.....
5	Hulpverleningsaanbod: Depar.....
5.1	Directe en kortdurende hulpverlening
5.2	Langdurige hulpverlening.....
6	Impactmeting
7	Bijlage
7.1	Bijlage 1 : FLOW Depar.....
7.2	Bijlage 2: Methodiek driehoeksoverleg.....
7.3	Bijlage 3: Informed consent.....
7.4	Bijlage 4: Begeleidingsplan.....

DEPAR

DEPAR wil bewoners van het detentiehuis ondersteunen bij hun reclassering, zowel binnen als buiten het detentiehuis door hen zo optimaal mogelijk voor te bereiden op hun vrijlating. geloven in **integrale trajecten, op maat** van de bewoner, gericht op **verschillende levensdomeinen**, met een doorgedreven **samenwerking** tussen verschillende diensten.

We kiezen voor een **onvoorwaardelijke, aanklappende en outreachende hulpverlening** waarbij samen met de cliënt het traject wordt vormgegeven. Responsabilisering en betrokkenheid van de bewoner staat centraal. Dit alles doen we door een doorgedreven samenwerking tussen verschillende partners (CAW, OCMW, PSD en andere diensten) en de bewoner.

Kernwaarden

- **Cliëntgericht werken**
Bij DEPAR staat de cliënt centraal. Het aanbod hulp- en dienstverlening wordt afgestemd op de noden en behoeften van de cliënt, rekening houdend met de doelstellingen zoals bepaald door de verwijzer en de inzichten en doelstellingen van de hulpverlener. De betrokken cliënt is coproducteur van de hulpverlening, we hen erkennen de cliënt als volwaardige partners en dat de nog aanwezige draagkracht en inzet worden benoemd en versterkt.
- **Zorgcontinuïteit**
DEPAR wil de versnippering van de verschillende organisaties binnen de hulp- en dienstverlening verminderen. We willen een 'compagnon de route' installeren die een vertrouwenspersoon en brugfiguur is voor de cliënt. De cliënt hoeft zijn verhaal niet herhaaldelijk te doen en beschikt over één dossier. Het detentiehuis beschikt niet over hoge muren en tralies, dus die willen we ook niet creëren op casusniveau. Trajecten die lopen, kunnen doorlopen tijdens de detentie. Wat opgestart wordt, willen we laten verderlopen na detentie.
- **Samenwerken**
DEPAR zet in op een sterke samenwerking vanuit verschillende organisaties. We willen de krachten bundelen zodat we op een efficiënte manier kunnen samenwerken in het belang van de cliënt, waarbij een evenwicht gezocht wordt tussen de bescherming van de maatschappij, de strafuitvoering en de hulp- en dienstverlening.
- **Nabijheid**
DEPAR is aanwezig in de leefwereld van mensen in een kwetsbare situatie. De hulpverlener zoekt steeds verbinding met de bewoner. We hebben tijd en ruimte nodig om relaties op te bouwen met de bewoners en op een zo laagdrempelige en onvoorwaardelijke manier te werken.

- **Procesmatig werken**

DEPAR trekt vanuit de noden en de behoeftes van de cliënt. De hulpverlener stemt het handelen voortdurend af op verwachte en onverwachte gebeurtenissen in het proces. Inspraak en participatie van de bewoner staan altijd centraal.

DOELSTELLINGEN

- Bewoners voorbereiden en ondersteunen tijdens de re-integratie, op een zo efficiënt mogelijke manier
- Kwaliteit van het leven van de cliënt verhogen.
- Bewoner actief betrekken doorheen het gehele traject. Cliëntgericht werken.
- De samenwerking verstevigen tussen de verschillende (al dan niet) betrokken hulp- en dienstverleningsactoren en justitie.
- Structurele drempels die de individuele re-integratie bemoeilijken signaleren.

WERKINGSPROCESSEN

Rollen

DETENTIEBEGELEIDER => VERDER UIT TE WERKEN

- Opnemen van een aantal taken met de bewoner

CASUSREGISSEUR

- **Compagnon de route:** Integrale individuele begeleiding (intra en extra muros) met het oog op re-integratie. Dit tijdens en na de detentie, zolang als nodig.
- De casusregisseur vervult de regiefunctie en zorgt voor een vlotte doorstroom van informatie. Hiervoor is het noodzakelijk dat de casusregisseur steeds een helikopterperspectief houdt.
- Daarnaast is de casusregisseur de vertrouwenspersoon van de bewoner. De casusregisseur is steeds nabij en werkt op maat van de cliënt.
- Deelname aan overlegstructuur
 - Trekker: driehoeksoverleg
 - Deelname instroomoverleg en casusoverleg

- Signaalfunctie

- Groepsaanbod: wat zijn de noden en behoeftes
- Bespreken van meldingen en signalen met de projectcoördinator

PSD

- Vertrouwenspersoon
- Integrale begeleidingen
- PSD vervult binnen het detentiehuis de regiefunctie en zorgt voor een vlotte doorstroom van informatie inzake het dossier justitie en het reclasseringsdossier.
- Screening in functie van Depar.
- Faciliteren van de casusregisseur
- Begeleiden van de opsluiting
- Deelname aan overlegstructuur
 - Trekker: driehoeksoverleg
 - Deelnemer: instroomoverleg en casusoverleg

VERSCHIL ROL CASUSREGISSEUR EN PSD

- De rollen van PSD en casusregisseur leunen dicht tegen elkaar aan. Toch zijn er enkele belangrijke verschillen. Juist door deze verschillen is de samenwerking tussen PSD en de casusregisseur belangrijk.
 - Verschil thema's
 - PSD neemt de regierol en heeft het helikopterperspectief om alles wat te maken heeft met het dossier vanuit justitie en reclassering op te volgen. (verder aanvullen)
 - Casusregisseur neemt de regierol en heeft het helikopterperspectief over alle thema's waarvan de PSD weinig tot geen invloed heeft wanneer de persoon het detentiehuis verlaat. De casusregisseur gaat aan de slag met thema's die de brug vormen het leven buiten het detentiehuis.
 - *Intra- en extra muros*

- De rol van de casusregisseur richt zich vooral op de brug vormen tussen het detentiehuis en het leven buiten het detentiehuis. De casusregisseur begeleidt de bewoner tijdens dit proces en werkt aan de zelfredzaamheid van de bewoner.

COÖRDINATOR EXPERIMENT

- Concretisering van het experiment samen met de partners
- Samenwerking binnen experiment faciliteren – mensen samenbrengen
- Facilitatie overlegstructuur eigen aan experiment
- Procesbegeleiding
 - Bewaken van doelstellingen, kader en rollen
 - Monitoring van het experiment (cfr. looptijd intra en extra muros, aantal dossiers, ...)
 - Effectmeting van de te bereiken doelstellingen
- Rapportering
- Signalen verzamelen, opvolgen en terugkoppelen

ONDERZOEKER

- Profielschets populatie detentiehuis Kortrijk
- Kwalitatieve bevraging stakeholders experiment
- Deelname aan overlegstructuur
- Rapportering onderzoeksresultaten

PROMOTOR

- Begeleiden, opvolgen, evalueren en bijsturen van het experiment in samenwerking met de coördinator van het experiment
- Draagvlak creëren en stimuleren voor het experiment bij de lokale hulp- en dienstverleners in de bestaande lokale overlegstructuur
- Deelname aan overlegstructuur

Samenwerkingsprincipes

BEROEPSGEHEIM => VERDER UIT TE WERKEN

De informatiedeling en –uitwisseling tussen deze actoren vindt plaats op een need-to-know basis en daar waar het deontologisch kader, in geval van ad hoc deelnemers, dit vereist op basis van informed consent van de gedetineerde persoon.

GEDEELD DOSSIER

Het doel van het gedeeld dossier binnen het DEPAR-project is driedelig: informatie-uitwisseling, cliëntgericht werken en monitoring.

We werken binnen het DEPAR-project met een gedeeld dossier tussen PSD en de casusregisseur, met als doel om de informatie-uitwisseling te bevorderen en de hulpverlening aan de cliënt te verbeteren. Door het dossier te delen, kunnen zowel PSD als de casusregisseur toegang hebben tot relevante informatie over de cliënt en het begeleidingsplan. Dit draagt bij aan een efficiëntere en effectievere hulpverlening, doordat de casusregisseur direct gebruik kan maken van alle beschikbare informatie bij het opstellen van een passend ondersteuningsplan.

Daarnaast is het delen van het dossier met de cliënt zelf van essentieel belang. Het stelt de cliënt in staat om op de hoogte te blijven van het eigen dossier, waardoor er transparantie en betrokkenheid ontstaat in het hulpverleningsproces. Door toegang te hebben tot het gedeelde dossier kan de cliënt de voortgang van de ondersteuning volgen en actief deelnemen.

Het gedeeld dossier maakt het eenvoudiger om de voortgang en effectiviteit van de geboden ondersteuning te monitoren, aangezien alle betrokken actoren op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen en informatie omtrent de cliënt. Dit stelt hen in staat om tijdig bij te sturen, indien nodig, en te evalueren of de gekozen aanpak effectief is.

Overlegorganen

DRIEHOEKSOVERLEG

Frequentie: op afroep door de casusregisseur of PSD

Betrokken actoren: casusregisseur, cliënt, PSD, (eventueel andere actoren omwille van hun expertise)

Het belangrijkste doel van een driehoeksoverleg is om de communicatie tussen de cliënt, de hulpverlener en de eventuele derde partij te verbeteren en te versterken. Dit kan ervoor zorgen dat de betrokken partijen beter op elkaar afgestemd zijn en meer begrip hebben voor elkaars standpunten, waardoor er een betere samenwerking en effectievere hulpverlening kan

Medegefinancierd door
de Europese Unie

TEAM
JUSTITIE

AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING

plaatsvinden. Daarnaast is het een moment om gezamenlijke doelen te bespreken en op te volgen. Door samen te werken kunnen de betrokken partijen tot een overeenstemming komen over de te

nemen stappen en de ondersteuning die nodig is om de doelen van de cliënt succesvol te kunnen behalen. Tot slot wordt de voortgang van de cliënt geëvalueerd. Door regelmatig bijeen te komen, kunnen evaluatiemomenten worden ingebouwd om te bekijken of de voorgaande stappen succesvol zijn gebleken en waar eventueel bijgestuurd moet worden.

INSTROOM- EN CASUSOVERLEG

Frequentie: tweewekelijks

Betrokken actoren: casusregisseur – Jana Vanneste, Anneleen Demeurisse, , medewerkers PSD - Janne Gabriel, Daisy Steen, projectcoördinator – Ella Verstichele, indien nodig kunnen andere actoren aansluiten omwille van hun expertise

Tijdens het **instroomoverleg** staat het delen van informatie tussen verschillende partijen centraal. De PSD bespreek iedere nieuwe bewoner aan de hand van het intakeformulier. Op basis van deze informatie wordt een weloverwogen beslissing genomen: kan de bewoner al dan niet instappen in het experiment en welke casusregisseur wordt aangesteld.

Het **casusoverleg** heeft als doelstelling de ondersteuning op elkaar af te stemmen, expertise uit te wisselen, situaties te bespreken en te delen,... Het overleg stelt de casusregisseurs in staat om gezamenlijk beslissingen te nemen over het traject. Daarnaast biedt het casusoverleg de mogelijkheid om de verschillende acties en verantwoordelijkheden te coördineren. Tot slot wordt tijdens het overleg de voortgang van het project geëvalueerd. Door regelmatig bijeen te komen, kunnen evaluatiemomenten worden ingebouwd om te bekijken of de voorgaande stappen succesvol zijn gebleken en waar eventueel bijgestuurd moet worden. Daarnaast worden signalen verzameld en meegegeven aan de projectcoördinator.

OVERLEG CASUSREGISSEURS

Frequentie: tweewekelijks

Betrokken actoren: alle casusregisseurs –projectcoördinator

De doelstelling van het overleg casusregisseurs is tweeledig:

- Uitwisselen van ervaringen rond de rol van casusregisseur
- Bespreken van casussen van bewoners buiten het detentiehuis

STUURGROEP

Frequentie stuurgroep: 1 keer per kwartaal

Betrokken actoren: teamcoördinator CAW, teamcoördinator OCMW, projectcoördinator coördinator PSD, beleidsverantwoordelijke detentiehuis en onderzoeker

De doelstelling van de stuurgroep is de evaluatie en opvolging van het project. De stuurgroep koppelt terug naar het beleidsteam. Het beleidsteam neemt de beleidsbeslissingen aangaande de hulp- en dienstverlening in zijn totaliteit.

BEWONERSRAAD

Frequentie: op afroep

Betrokken actoren: ProjectCO, casusregisseur, cliënten, onderzoeker

Processen en ontwikkelde instrumenten voorleggen en bespreken met de bewoners.

BELEIDSTEAM

Frequentie: om de 2 maanden

Betrokken actoren: AJH, DG EPI, CAW, VDAB, DRA, CGG, Vocvo, Stad Kortrijk, Kompas vzw en UGent

Bepalen krijtlijnen van de lokale hulp- en dienstverlening, opmaak actieplan en aanspreekpunten van hun sector. Zij volgen het project van nabij op en houden de inhoudelijke lijn vast. Ze denken mee na op strategisch en beleidsmatig niveau. Zij zullen blijvend betrokken worden gedurende het ganse project, zodat de leeropportunity's en geleerde lessen kritisch bekeken worden, de geleerde lessen geborgd worden en hun weg vinden naar het bredere lokale samenwerkingsverband. Signalen vanuit het experiment worden hier besproken.

HULPVERLENINGSAANBOD: DEPAR

Directe en kortdurende hulpverlening

Wanneer een bewoner een duidelijk afgebakende hulpvraag heeft waarbij de inschatting wordt gemaakt dat een kortdurend traject (maximaal 5 gesprekken) voldoende is, gaat de casusregisseur hiermee aan de slag. De casusregisseur bewaakt de termijn van de hulpverlening en verwijst door naar andere diensten.

Indien blijkt dat er een meer intensieve en aanklappende hulpverlening nodig is, kan de casusregisseur de bewoner opnieuw aanmelden voor Depar: begeleiding.

Langdurige hulpverlening

De hulpverlening wordt vormgegeven doormiddel van verschillend fases van aanmelding tot eind hulpverlening. In iedere fase heeft specifieke doelstellingen.

AANMELDING

De fase van aanmelding heeft als doel de hulpvraag van de cliënt duidelijk te krijgen en een inschatting te maken van welke hulpverlening het meest aangewezen is. Daarnaast wordt er tijdens deze fase gekeken welke casusregisseur wordt aangesteld en welke andere partners betrokken moeten worden.

- Een aanmelding gebeurt door een HV van PSD, via een flitstraining, op vraag van een bewoner en via een casusregisseur. Een aanmelding gebeurt steeds via het formulier op de SP-pagina.
- Een bewoner moet steeds op de hoogte zijn van een aanmelding. De bewoner dient goedkeuring (informed consent) te geven vooraleer het dossier wordt besproken tijdens het instroomoverleg.
- Een aanmelding wordt steeds besproken tijdens een instroomoverleg. Aan de hand van enkele criteria wordt bepaald of een traject wel of niet kan worden opgestart.
- Indien de aanmelding gaat over een persoon onder de 25 jaar wordt de samenwerking met back-on-track bekeken
- Na een aanmelding plannen de betrokken HV's (PSD, casusregisseur) een eerste driehoeksoverleg.

OPSTARTFASE

Tijdens de opstart komen de bewoner en de betrokken hulpverleners samen in een driehoeksoverleg. De hulpverleners leggen uit aan de bewoner welke rol ze opnemen en welke verantwoordelijkheden ze hebben binnen het traject. De hulpvra(a)g(en) van de bewoner worden verder verkend en besproken. Op basis van de hulpvra(a)g(en) wordt een begeleidingsplan opgemaakt met realistische en haalbare doelen.

- De casusregisseur of PSD neemt het initiatief om de verschillende partijen samen te brengen.
- Een begeleidingsplan wordt steeds opgemaakt tijdens het eerste driehoeksoverleg.
- Het eerste driehoeksoverleg vindt uiterlijk 2 weken na de beslissing op het instroomoverleg plaats.
- Voorafgaand aan het driehoeksoverleg plant de casusregisseur een kennismakingsgesprek met de bewoner.

BEGELEIDING BINNEN DETENTIEHUIS

Tijdens de begeleiding (bewoner in detentiehuis) wordt er een traject opgezet op basis van het begeleidingsplan. De casusregisseur werkt nauw samen met PSD en zorgt voor samenwerkingen tussen verschillende partners. Er wordt op regelmatige basis een driehoeksoverleg georganiseerd om het traject te evalueren en bij te sturen waar nodig. Wanneer het nodig blijkt worden nieuwe doelstellingen geformuleerd.

- Bij aanvang van een traject wordt besproken op welke frequentie er een driehoeksoverleg wordt gepland.
- Het verloop van een begeleiding wordt besproken op het casusoverleg.
- De casusregisseur neemt initiatief om het driehoeksoverleg te organiseren.

VERLATEN VAN HET DETENTIEHUIS

Wanneer de bewoner het detentiehuis verlaat wordt er door de casusregisseur een laatste driehoeksoverleg gepland met de bewoner, PSD en de casusregisseur. Er wordt een evaluatie gemaakt van de afgelopen periode.

- Vooraleer een bewoner het detentiehuis verlaat wordt er een driehoeksoverleg georganiseerd door de casusregisseur.
- De justitie assistent van de bewoner wordt betrokken bij het driehoeksoverleg

BEGELEIDING BUITEN DETENTIEHUIS

De casusregisseur en de bewoner maken afspraken over de begeleiding buiten het detentiehuis en passen het begeleidingsplan aan waar nodig. De casusregisseur zet in op de zelfredzaamheid van de bewoner en bouwt bruggen met andere organisaties.

- De casusregisseur werkt samen met de justitie assistent.
- Casussen worden besproken op een overleg casusregisseurs. Begeleidingen die langer dan 3 maanden lopen worden steeds besproken tijdens het overleg met casusregisseurs.

EIND VAN HET TRAJECT

In samenspraak met de bewoner wordt het traject afrend.

IMPACTMETING => VERDER UITWERKEN

Monitoring experiment

- Kwantitatieve gegevens
 - Cijferanalyse op basis van de data uit het gedeeld dossier
- Kwalitatieve gegevens
 - Bevragen van de stakeholders
 - Bevragen van de betrokken bewoners

Periodieke evaluatie

BIJLAGE

Bijlage 1 : FLOW Depar

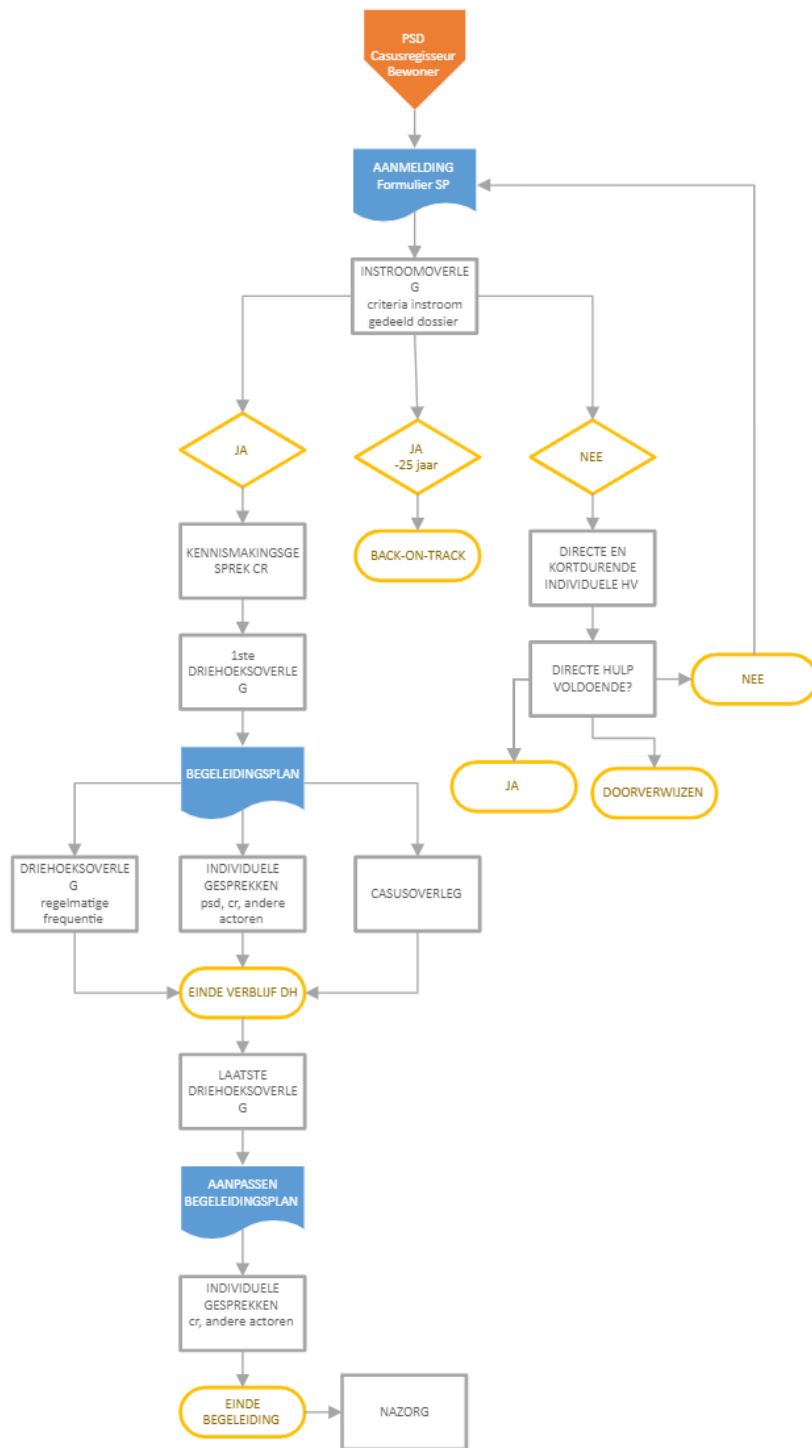
Medegefinancierd door
de Europese Unie

CAW

TEAM
JUSTITIE

AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING

Bijlage 2: Methodiek driehoeksoverleg

Driehoeksoverleg Depar

Rollen:

- Casusregisseur: trekker
- PSD
- Andere actoren
- Bewoner

Doelstellingen van het driehoeksoverleg

- Opmaken, opvolgen en aanpassen van het begeleidingsplan op maat van de bewoner
- Afspraken maken omtrent de hulpverlening: rollen toelichten, verwachtingen bespreken,...
- Samenwerking tussen PSD, casusregisseur, andere partners en bewoner optimaliseren
- Op maat werken van de bewoner

VOORBEREIDING, INTRODUCTIE DRIEHOEKSOVERLEG

Eerste driehoeksoverleg

- De casusregisseur stel in samenspraak met PSD een agenda op met de belangrijkste onderwerpen die tijdens het overleg moeten worden besproken. De agenda wordt opgemaakt aan de hand van de bespreking tijdens het instroomoverleg.
 - Agendapunten eerste driehoeksoverleg
 - Bespreken van de verschillende rollen, verschil toelichten tussen PSD en een casusregisseur. (aan de hand van een visual) – tijdens het eerste driehoeksoverleg zijn nog geen externe partners aanwezig
 - Depar toelichten (aan de hand van een visual).
 - In kaart brengen van de hulpvragen, noden en krachten van de persoon.
 - Opmaken van een begeleidingsplan (sjabloon).
 - Varia
- Voor het eerste driehoeksoverleg bespreekt de casusregisseur samen met de bewoner wanneer het driehoeksoverleg zal plaatsvinden en wat er van de verwachtingen zijn.
 - Welke hulpvragen?
 - Doelstellingen?
- De casusregisseur zorgt voor een rustige ruimte waar het driehoeksoverleg kan plaatsvinden.
- De bewoner krijgt toegang geven tot het gedeeld dossier op de SP.

Na eerste driehoeksoverleg

- De casusregisseur of PSD organiseert het driehoeksoverleg.
- Agendapunten
 - Bespreken, evalueren en opvolgen van het begeleidingsplan
 - Nood om andere partners te betrekken?
 - Varia
- Indien nodig neemt de casusregisseur contact op met andere professionele partners. Tijdens het eerste driehoeksoverleg is nooit een andere partners aanwezig. In kader van het begeleidingsplan en met expliciete goedkeuring van de bewoner kunnen andere partners deelnemen.

Laatste driehoeksoverleg

- De casusregisseur of PSD organiseert het driehoeksoverleg
- Agendapunten
 - Evaluatie van de afgelopen periode
 - Bijsturen van het begeleidingsplan
 - Maken van afspraken buiten detentie met casusregisseur
 - Contact leggen met justitie assistent om driehoeksoverleg te organiseren

BESPREKING VAN DE NODEN, BEHOEFTE EN WENSEN VAN DE CLIËNT

- De casusregisseur en PSD geven de bewoner de nodige ruimte om vrijuit te spreken. De noden, behoeften,... worden besproken aan de hand van een methodiek.
 - Wondervraag
 - Eco-mapping
 - Schaalvragen over verschillende levensdomeinen
- Op basis van het gesprek wordt er een begeleidingsplan opgemaakt.
- De verschillende rollen worden duidelijk besproken. De bewoner kent de verwachtingen.

OPMAKEN VAN AFSPRAKEN, DOELSTELLINGEN EN EEN BEGELEIDINGSPLAN

- Op basis van het gesprek wordt er een begeleidingsplan opgemaakt. Zorg ervoor dat er concrete afspraken worden gemaakt over de te nemen stappen en actieplannen die voortvloeien uit het overleg.
- Noteer deze afspraken tijdens het overleg.

Medegefinancierd door
de Europese Unie

CAW

TEAM
JUSTITIE

AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING

Afronding:

- Sluit het overleg af met een samenvatting van de besproken punten, de gemaakte afspraken en de volgende stappen.
- Plan een afspraak voor het volgende overleg.

OPVOLGING

- Aanvullen en toevoegen van begeleidingsplan, afspraken,... in gedeeld cliëntendossier op de SP
- Indien nodig contacten leggen met externe/andere actoren
- Opvolgen van de gemaakte afspraken

Bijlage 3: Informed consent

Informed Consent – project DEPAR

Voor het project DEPAR (om de gegevensuitwisseling tussen PSD en de casusregisseur mogelijk te maken) is het belangrijk dat u als cliënt volledig op de hoogte bent en uw toestemming geeft voor het delen van uw gegevens met andere betrokken actoren. Hierbij informeren wij u over de wijze waarop uw gegevens worden uitgewisseld en vragen wij om uw toestemming voor dit proces.

Doel van gegevensuitwisseling: De gegevensuitwisseling heeft als doel om een effectieve samenwerking te ondersteunen tussen PSD en de casusregisseur, evenals andere relevante actoren. Dit helpt om een beter inzicht te krijgen in uw situatie en om optimale hulp- en dienstverlening te kunnen bieden.

Betrokken partijen: Uw gegevens worden uitsluitend gedeeld tussen PSD, de casusregisseur en eventuele andere actoren die direct betrokken zijn bij uw ondersteuning en hulpverlening. Voordat uw gegevens worden uitgewisseld met andere actoren, zal uw casusregisseur met u bespreken welke informatie gedeeld wordt, met wie en met welk doel. U krijgt de gelegenheid om eventuele vragen of zorgen te uiten. Pas na dit gesprek, waarin u volledig bent geïnformeerd en uw vragen zijn beantwoord, zal de gegevensuitwisseling plaatsvinden.

Vertrouwelijkheid en beveiliging: Uw gegevens worden met de grootste zorg en vertrouwelijkheid behandeld. Er zullen passende maatregelen worden genomen om de gegevensuitwisseling veilig en conform de geldende privacyregelgeving te laten verlopen.

Toestemming: Ik verklaar hierbij dat ik volledig op de hoogte ben gebracht van het doel en de aard van de gegevensuitwisseling tussen PSD, de casusregisseur en andere betrokken actoren in het kader van het DEPAR-project. Ik begrijp dat mijn gegevens alleen worden gedeeld na bespreking met mij en dat ik het recht heb om mijn toestemming op elk moment in te trekken. Ik geef toestemming om mijn gegevens te delen binnen het vereiste kader zoals besproken met de casusregisseur.

DATUM

Naam cliënt

Naam casusregisseur

Handtekening

Bijlage 4: Begeleidingsplan

BEGELEIDINGSPLAN DEPAR

Bewoner	
PSD	
Casusregisseur	
Opgemaakt	
Aangepast	

Administratie en financiën 	<u>Doelstelling</u>	<u>Actie</u>
Werk en vrije tijd 	<u>Doelstelling</u>	<u>Actie</u>
Wonen 	<u>Doelstelling</u>	<u>Actie</u>

Medegefinancierd door
de Europese Unie

CAW

TEAM
JUSTITIE

AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING

Netwerk 	<u>Doelstelling</u>	<u>Actie</u>
Gezondheid en welbevinden 	<u>Doelstelling</u>	<u>Actie</u>
Herstel 	<u>Doelstelling</u>	<u>Actie</u>